208. Tiistaina 16 päivänä helmikuuta 1999

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain muuttamisesta 7878

Hallituksen esitys 275/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 29/1998 vp
Lakialoite 82, 106, 126/1998 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoitolain muuttamisesta ja Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain kumoamisesta 7879

Hallituksen esitys 164/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 41/1998 vp

Ensimmäinen käsittely

3) Hallituksen esitys laiksi saatavien perinnästä ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 199/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 30/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi 7880

Hallituksen esitys 30/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 31/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta 7893

Hallituksen esitys 214/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 32/1998 vp

6) Hallituksen esitys laiksi järjestyksenvalvojista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 7894

Hallituksen esitys 148/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 33/1998 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain 42 ja 52 §:n ja apteekkimaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 276/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 42/1998 vp

8) Hallituksen esitys laeiksi aravalain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta 7903

Hallituksen esitys 274/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 11/1998 vp

Toinen käsittely

9) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta 7912

Hallituksen esitys 50/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 29/1998 vp
Toivomusaloite 64, 66/1997 vp

10) Hallituksen esitys laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 7921

Hallituksen esitys 66/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 30/1998 vp
Lakialoite 144/1998 vp
Toivomusaloite 51/1996 vp

Kolmas käsittely

11) Hallituksen esitys laeiksi lääketieteellisestä tutkimuksesta sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 6 ja 9 §:n muuttamisesta 7925

Hallituksen esitys 229/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 39/1998 vp

12) Hallituksen esitys laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 82/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 38/1998 vp
Suuren valiokunnan mietintö 4, 4 a/1998 vp
Lakialoite 23/1995 vp, 50/1997 vp, 81, 93/1998 vp
Toivomusaloite 233/1995 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aura, Elo, Filatov, Gustafsson, Hassi, Kantalainen, Laitinen, Lehtosaari, Liikkanen, Lindén, Lindroos, Metsämäki, Mähönen, Norrback, Nyby, Ojala A., Ojala R., Pehkonen, Pietikäinen M., Puisto ja Siimes O.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Pietikäinen M., Pehkonen, Nyby, Kantalainen, Hassi, Norrback, Lindén, Puisto ja Ojala R.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä sairauden perusteella edustajat Gustafsson ja Metsämäki, virkatehtävien perusteella ed. Norrback sekä muun syyn perusteella edustajat Hassi, Kantalainen, Laitinen, Lindén, Mähönen, A. Ojala, R. Ojala, Pehkonen, Puisto ja O. Siimes sekä
tästä ja huomisesta päivästä sairauden perusteella edustajat Elo ja Lindroos.

U-asiat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että 11 päivänä helmikuuta 1999 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 89—91.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle
asian n:o U 89 osalta ulkoasiainvaliokunnan ja hallintovaliokunnan,
asian n:o U 90 osalta ympäristövaliokunnan sekä
asian n:o U 91 osalta liikennevaliokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 275/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 29/1998 vp
Lakialoite 82, 106, 126/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 29. Viime perjantain kolmannessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 luvun 5 § ja luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

3 luvun 36 a §

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ehdotan, että tämä Lex Sundqvist, 36 a §, hyväksytään sen sisältöisenä kuin on valiokunnan mietintöön jätetyssä vastalauseessa, toisin sanoen tehdään tästä laki eikä turhanpäiväisiä papereita.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Aittoniemen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ed. Kankaanniemen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Aittoniemen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 127 jaa- ja 43 ei-ääntä; poissa 29. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

3 luvun otsikko sekä 4 luvun 6 b, 9 ja 9 b § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy lakivaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laeiksi erikoissairaanhoitolain muuttamisesta ja Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 164/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 41/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 41. Viime perjantain toisessa täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

7, 24 ja 35 § hyväksytään keskustelutta.

Voimaantulosäännös

Keskustelu:

Ed. M. Pietikäinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että voimaantulosäännös saa sen muodon, joka sillä on vastalauseessa. — Jag föreslår att ikraftträdelsebestämmelsen får den lydelse den har i reservationen.

Ed. Uotila: Arvoisa herra puhemies! Kannatan ed. M. Pietikäisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. M. Pietikäinen ed. Uotilan kannattamana ehdottanut, että voimaantulosäännös hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. M. Pietikäisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 147 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 33. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta toisen lakiehdotuksen 1—4 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi saatavien perinnästä ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 199/1996 vp
Lakivaliokunnan mietintö 30/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 30.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 30/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 31/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 31.

Keskustelu:

Ed. Brax: Arvoisa puhemies! Näin vaalikauden päättyessä me olemme käsittelemässä keskeistä ja tärkeää asiaa ehkä kohtuuttomankin kiireellä. Kyse on yhdestä perustuslakimme ja demokratian perusideoiden tärkeimmästä toteutumisesta eli siitä, mitkä asiakirjat ovat julkisia ja mitkä salaisia ja millä perusteilla ja kuinka selvästi asiasta on säännelty. (Hälinää)

Arvoisa puhemies! Jos täällä olisi vähän hiljaisempaa, mielelläni jatkaisin.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän edustajia rauhoittumaan.

Puhuja: Tästä metelistä voi ehkä sanoa, että osa julkisuutta on tietysti se, että salissa on sen verran hiljaista, että puhe kuuluu.

Aivan näin loppumetreillä me käsittelemme kovin vaikeata, mutta samaan aikaan hirvittävän tärkeätä asiaa. Perustuslakivaliokunta, joka ei siis ole se valiokunta, joka lopullisen mietinnön teki, vaan joka mietti sitä, millä kriteereillä tätä lakia voitaisiin ajatella niin, että se täyttäisi perustuslain vaatimukset sen suhteen, mikä on modernissa Pohjoismaassa avointa ja milloin jokin asiakirja voi olla salainen, oli todella kinkkisen tehtävän edessä. Erityisen vaikea tehtävä oli siltä osin, kun kävimme läpi 24 §:n pitkää luetteloa siitä, millä kaikilla perusteilla asiakirja voisi olla salainen. Asiantuntijakuuleminen oli sikäli suorastaan järkyttävää, että aika monen asiantuntijan jälkeen vasta selvisi, että monet asiantuntijatkaan eivät olleet ymmärtäneet, että siinä listassa on kolmea erilaista kategoriaa salaisina pidettäviä asioita. Jo se kertoo siitä, että mielestäni käsiteltävänä oleva laki on liian epäselvä ja että kaikkein varminta olisi tässä asiassa ollut ottaa aikalisä, lähteä siitä, että noin puolen vuoden päästä uusi eduskunta tekee kerralla tarkemman ja paremman lain.

Arvoisa puhemies! Kun nyt näyttää siltä, että hallintovaliokunta kuitenkin on päätynyt toisenlaiseen arvioon yksimielisesti ja avoimesti myöntää, että 24 §:ää se ei pystynyt tässä kiireessä korjaamaan, niin jään tässä nyt aika omituiseen tilanteeseen seuraamaan julkista keskustelua, muun muassa niiden perusoikeusasiantuntijoiden kommentteja, jotka meillä valiokunnassamme kritisoivat lakia, samanaikaisesti kun asia on jo ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä täällä salissa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että enää tässä vaiheessa lakia ei pysty asiallisesti muuttamaan, vaan tämän viikon lopulla joutuu julkisuudessa ja tämän salin ulkopuolella käytävien asiantuntijakeskustelujen perusteella valitsemaan, onko laki kuitenkin parempi kuin nykyinen todella puutteellinen, lyhyt ja epäselvä laki, jolloin lakiin liittyvät ongelmat sitten myöhemmin korjataan, koska niitä jää todella merkittävästi, vai lähdetäänkö siitä, että julkisuus ja se, mikä on salaista, on niin tärkeätä, että sitä ei saa viime metreillä kiireessä juosta, vaan että ennemmin kestämme puoli vuottakin vanhaa epäselvää lakia ja teemme tämän paremmalla ajalla harkiten ja asioita kuullen.

Itse esitin perustuslakivaliokunnassa semmoista poikkeuksellista menettelyä, että laki vielä uudelleen kävisi perustuslakivaliokunnassa asiantuntijakuulemisen, mutta siihen ei ole aikaa. Hallintovaliokunta teki mietintönsä, ei pyytänyt enää perustuslakiasiantuntijoita. Sen takia olemme (Ed. Dromberg: Ei ollut aikaa!) todellakin ajanpuutteen takia pelottavassa tilanteessa niin, että rohkenen epäillä, että jos tämä nyt kritiikin myötä laitetaan läpi, me palaamme tähän asiaan joka tapauksessa puolen vuoden, vuoden päästä. Jos näin tehdään, että näin epäselvä laki päästetään läpi, niin rohkenen epäillä, että valta julkisuuden ja salaisuuden osalta siirtyy tuomioistuimille ja meille juristeille. Ensimmäiset oikeustapaukset tämän lain tulkinnasta tulevat olemaan keskeisessä asemassa.

Arvoisa puhemies! Jos me jätämme tämän näin epäselväksi, mihin nyt kaikki viittaa, niin oikeasti tämä sali siirtää tietoisesti valtaa keskeisistä perusoikeuksista meille juristeille, joita siviilissä edustan. En pidä sitä kyllä, vaikka se varmasti työllistääkin juristeja ja nostaa meidän yhteiskunnallista painoarvoamme, silti oikeana ratkaisuna. Jo tästäkin näkökulmasta jätän itsel-

leni harkintavallan sen suhteen, että kolmannessa käsittelyssä sittenkin jätetään tämä laki raukeamaan ja palataan asiaan ajan kanssa. Mutta kuuntelen mielelläni keskusteluja. Varsinkin odotan innolla hallintovaliokunnan näkemyksiä. Uskon, että aikapula on tässä yhteinen ongelmamme.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Brax vallan hyvin tietää, että yhteinen aikapula johtuu paljolti myös siitä, että perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan lausunnot tulivat hallintovaliokunnalle kohtuuttoman myöhään ajatellen sitä, että meille jäi pari päivää aikaa lopullisen mietinnön laatimiseen.

On totta, että tämä lainsäädäntö on vaikeaselkoinen. Varmaan on myös niin, että tähän jää virheitä, mutta toisaalta nykyinenkään tilanne ei ole tyydyttävä. Hallintovaliokunnassa päädyimme juuri siihen arvioon, että hallituksen esitys korjattuna ja nyt käsittelyssä olevassa muodossa säädettäisiin. Sitten on tarkoin seurattava tämän lain käyttöönottoa ja soveltamista ja ryhdyttävä ripeästi korjaustoimiin. Välttämättä ei tarvitse kovinkaan kauan odottaa, kun korjattavia kohtia löytyy, mutta nykyinen lainsäädäntö julkisuuskäytännön osalta on vielä sekavampi. Tässä suhteessa ollaan menossa oikeaan suuntaan, mutta tietenkään eduskunta ei saisi päästää käsistään lainsäädäntöä, josta jää sellainen tuntuma, että kaikki asiat eivät ole kohdallaan, niin kuin ed. Braxille on tästä perustuslakivaliokunnan jäsenenä jäänyt.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Braxin puheenvuoro äsken oli varmasti sinänsä oikeutettu, mutta siihen sisältyvä arvostelu oli kohtuuton. Jos käytetään sitä argumentointia, jota ed. Brax itse käytti, niin syy oli perustuslakivaliokunnassa ja lakivaliokunnassa, jotka antoivat lausuntonsa niin myöhään. Ne olisivat voineet antaa sen aikaisemmin, mutta siihen tulee oitis vastaus, että pitihän Suomen hallitusmuotokin käsitellä näillä valtiopäivillä ja saada lepäämään yli vaalien. Tämän laatuiset syytökset eivät olleet asiallisia eivätkä kohtuullisia.

Mihin tätä pitäisi verrata? Sitähän pitää verrata nykytilanteeseen ja katsoa, onko tämä kuitenkin parempi kuin nykytilanne. Jos olisi tämä nyt siirretty, sehän olisi, arvoisa puhemies, merkinnyt sitä, että koko tämä prosessi kuulemisineen, lausuntoineen jnp. olisi seuraavassa eduskunnassa joskus loppuvuoden aikana käynnistetty uudestaan, kun nyt voidaan ruveta jo miettimään tähän parannuksia, selvennyksiä, ja sillä tavalla saattamaan tätä prosessia eteenpäin.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Braxin puheenvuoro todellakin jätti nyt auki — en tiedä, ehkä hänellä on tarkoitus myöhemmin selvittää — kaikki ne substanssikysymykset, joiden takia tämä olisi pitänyt joko hylätä tai jättää hautumaan yli vaalien eli kuolemaan. Se olisi taas merkinnyt, niin kuin ed. Pulliainen totesi, sitä että koko tämä valtava ruljanssi olisi käyty uudestaan alusta läpi. Hallintovaliokunta kuuli 99:ää asiantuntijaa ja sai nelisenkymmentä kirjallista lausuntoa, muut valiokunnat vielä tämän päälle, ja valtava työ tehtiin. Kun itse mietin sitä, mitä valiokunnassa tapahtui, täytyy todeta, että erittäin monta pykälää kuitenkin valiokunnassa selkeytettiin ja niille kirjoitettiin perustelut, jotka nyt varmaan hieman tyhmempikin ymmärtää. Verrattuna siihen, mikä on nykyinen tilanne, tämä on mielestäni perusteltua viedä läpi nöyrällä mielellä sillä tavalla, että varmasti näin isossa paketissa on puutteita. Mutta yksistään 24 §:n monikohtaisuuteen viittaaminen ei riitä perusteluksi koko asian hylkäämiselle.

Ed. J a n s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikki julkinen valta kuuluu kansalle. Julkista valtaa harjoitetaan lakien alla. Lakien laki on perustuslaki. Ed. Braxilta jäi mainitsematta, että jo 95 uudistettiin hallitusmuodon 2 luku. Siellä on 10 §:ssä lakivarauma tästä. Nyt meidän julkisuusluettelomme on asetustasolla, ja se on ristiriidassa kerta kaikkiaan nykyisen perustuslakimme kanssa. Tämän takia suurin saavutus minusta on se, että kuitenkin asiasta nyt säädetään lailla, ja tämä on erittäin tärkeä osa julkisesta vallasta, jota juuri on harjoitettava lakien alla. Toiseksi kansa määrää eivätkä juristit. Itse juristina ilmoitan vain, etten pelkää juristeja.

Ed. M. Pietikäinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. B r a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Salissa oli niin kova meteli, että oletan, että kaikki eivät kuulleet puheeni alkua. Kerroin, missä tilanteessa nyt ollaan salissa, kun aikapula on niin suuri. En suinkaan syytä siitä hallintovaliokuntaa, vaan se on ollut hallituksesta lähtien ja

varmasti osaltaan myös perustuslakivaliokunnan syytä, jos se jonkin syytä on.

Mutta suuri kysymyksenasettelu on nyt tässä, kun on viime perjantai-iltana tehty isoja muutoksia ja kun valiokunnan puheenjohtajakin ilmoittaa, että se on varmasti keskeneräinen ja siinä on puutteita. Tämmöisessä näin suuressa asiassa mielestäni oikea menettelytapa olisi silloin ollut järjestää vielä kertaalleen asiantuntijakuuleminen siitä, kuinka hyvää työtä te olette perjantaina saaneet aikaan. Siihen ei ole nyt mahdollisuutta. Sen takia joutuu tässä nyt samaan aikaan kuin sali keskustelee käymään omaa asiantuntijakuulemistaan talon ulkopuolella ja joutuu perjantaina valitsemaan juuri näiden vaihtoehtojen väillä, jotka ed. Jansson hyvin toi esille: nykyinen huono laki vai tämä kuitenkin selvästi parempi vai se, että tämä ei kuitenkaan ole niin hyvä, että pitäisi se keskeneräisenä hyväksyä. Malttaisimmeko sittenkin odottaa puoli vuotta? En tiedä ratkaisua vielä, koska tässä joutuu nyt samalla tutkimaan perjantai-iltana valmistunutta mietintöä ja kuulemaan asiantuntijoita salin ulkopuolella.

Ed. Johannes K o s k i n e n : Herra puhemies! Nyt on juututtu hiukan keskusteluun, jota voi kuvata vanhalla viisaudella: "Paras on hyvän vihollinen." Tietysti olisi ollut hyvä, jos olisi vielä pari vuotta tai muutama kuukausi käytetty tekstin hiomiseen ja saatu paremmin huomioiduiksi esimerkiksi ne näkökohdat, jotka perustuslakivaliokunta kirjasi omaan lausuntoonsa. Mutta kokonaisuutena tilanne lienee juuri se, mihin hallintovaliokunnan edustajat ovat kiinnittäneet huomiota, että laki merkitsee selvää parannusta nykytilanteeseen verrattuna.

Henkilökohtaisesti jään erityisesti kaipaamaan sitä muutosta, jonka perustuslakivaliokunta esitti tehtäväksi ikään kuin virheellisen tulkinnan varalta. Perustuslakivaliokunta esitti, että olisi nimenomaisesti kirjattu lakiin salassapitovelvoitteiden suppean tulkinnan vaatimus.

Kun 24 §:n luettelo on syystäkin herättänyt kritiikkiä, se avaa hyvin erilaisia tulkinnanmahdollisuuksia. Poikkeuksellisesti tässä tilanteessa mielestäni olisi ollut paikallaan kirjata lakiin juuri näitä salassapitovelvoitteita koskeva suppean tulkinnan vaatimus.

Yleensäkin tietysti on voimassa yleisenä oikeusperiaatteena se, että poikkeussäännöstö tulee tulkita kapeasti, suppeasti. Tässä laissa salassapito on selvästi poikkeus yleiseen asiakirjojen julkisuuteen verrattuna.

Mutta kun 24 §:n luettelon hiominen jäi kesken, olisi ollut turvallisempaa, jos siihen olisi vielä lisätty erityinen nimenomainen velvoite lakia soveltaville viranomaisille ja tuomioistuimelle hyvin rajatusti tulkita niitä salassapitoperusteita, jotka 24 §:ssä on lueteltu.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Kaiken hyvän hallinnon perustana on hyvä, selkeä ja luotettava lainsäädäntö. Täällä on tämänkin vaalikauden aikana useita kertoja jopa puhemiesten toimesta tuotu esille, että meillä lainvalmistelu ei ole riittävän huolellista, riittävän tarkkaa. Tästä on seurannut se, että lakeja on jouduttu tuon tuostakin muuttamaan, uusimaan ja paikkaamaan. Tämä aiheuttaa virkamieskunnalle ensinnäkin suuria ongelmia. Juuri, kun on jokin opittu, kohta tulee uutta. Samalla tällainen haparoiva ja epäselvä lainsäädäntö haittaa merkittävällä tavalla kansalaisten yleistä oikeusturvaa. Kansalaisilla tulee olla helposti saatavilla mahdollisuus ymmärtää oikeutensa ja velvollisuutensa laista.

Nyt monien lakien kohdalla tämä ei ollenkaan toimi. Kuitenkaan tietämättömyys lainsäädännöstä ei ole yleisen oikeusperiaatteen mukaan mikään puolustus. Kansalaisilla on yksinkertaisesti velvollisuus tietää, mitä oikeuksia tai velvollisuuksia laki heille antaa.

Itse pitkäaikaisena käytännön lainkäyttäjänä ja hallintomiehenä tiedän sen suuren ongelman, mikä on virkamiehillä juuri tässä ruletissa, jossa lainsäädäntö myötäiseen muuttuu. Tiedän sen ongelman, joka kansalaisilla, hallintoalamaisilla, on, kun ei ole mitään mahdollisuutta ymmärtää heitä itseään koskevia tärkeitä asioita.

Otan esimerkiksi eläkelainsäädännön TELin 8 §:n, jossa on kolme sivua vaikeaselkoista lakitekstiä, jonka pykälän nojalla muuten yhteensovitetaan eri aloilta saadut eläkkeet. Mielestäni tämä on täysin kohtuuton tilanne, ja saman sorttisia lainsäädännön fibauksia on lukemattomissa laeissa: verolaissa, tullilaissa jne. Niiden tulkinnasta eivät edes alan asiantuntijat ole yksimielisiä. Ennen kaikkea tämä johtaa eri puolilla maata erilaisiin tulkintoihin, ja kansalaiset eivät ole missään tapauksessa tasa-arvoisia lain edessä.

Arvoisa puhemies! Tämä yleisenä saarnana tulevallekin eduskunnalle, että lakien valmisteluun täytyy kiinnittää entistä perusteellisempaa huomiota. Lait pitää viilata valmiiksi sillä tavalla kuin ne kohtuudella pystytään. Tällä tavalla autetaan kansalaisten ymmärtämistä ja autetaan

myös virkamiesten työtä. Saadaan hallinto toimimaan joustavammin, paremmin ja luotettavammin.

Kyseisen lain kohdalla on tuotu niin paljon kritiikkiä esille, että tämä puheenvuoro on varmasti täysin paikallaan, ja minä hyvin pitkälle yhdyn ed. Braxin näkemykseen tästä asiasta. Ei pidä kiirehtiä silloin, kun ei varmasti tiedä, minne ollaan menossa.

Ed. Pehkonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun asiaa valiokunnassa käsiteltiin, meillä oli todellakin valtava luettelo niitä asiantuntijoita, joita me kävimme läpi. Nyt minusta tuntuu vähän kohtuuttomalta hallintovaliokuntaa kohtaan, että me jouduimme niin lyhyellä ajalla tekemään tämän työn. Se oli pitkälti kiinni myös lausunnon antavista valiokunnista.

On ihmeellistä, että nyt alkaa tulla talon ulkopuolelta erilaisia asioita, jotka on otettava huomioon, ja uudelleen talon ulkopuolinen asiantuntijakuuleminen on pantu täytäntöön. Olisi siinä vaiheessa jo mielestäni pitänyt ulkopuolisten tahojen ottaa yhteyttä nimenomaan valiokunnan jäseniin, jotta asiat olisi osattu ottaa huomioon, kun lakia tehtiin.

Nythän tähän lakiin on pantu velvoite tai sanotaanko koulutus- ja tiedottamisvelvoite myös virkamiehille. Tämä on siinä mielessä hyvin vaativa laki, että tässä tarvitaan tiedonkulkua ja tarvitaan koulutusta, että tämän oivaltaa ja sisäistää. Siihen varmasti myös virkakunnalla on valmius, että tämä tehdään tarpeeksi selkeäksi, että se toimivuuden kannalta myös tulee täyttämään vaateet. Mutta varmasti me joudumme tähän vielä palaamaan, koska aika oli niin lyhyt, jolloin tätä käsiteltiin.

Ed. M. Pohjola: Arvoisa puhemies! Voin pitkälti yhtyä ed. Braxin kritiikkiin, mutta päätyä kuitenkin siihen, että tämä laki on syytä käsitellä nyt. Minkä vuoksi? Sen vuoksi, että nykyinen tilanne, jossa nyt olemme, on vielä paljon paljon sekavampi kuin sen jälkeinen tilanne, kun tämä laki annettaisiin.

Lakiehdotuksella eli tulevaisuudessa lailla tultaisiin korjaamaan 120:tä eri lakia ja asetusta sekä niihin liittyviä salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta koskevia säännöksiä. Lakiehdotus pitää sisällään myöskin ehdotukset 77:n eri lain muuttamisesta, näiden joukossa laki oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain muuttamisesta. Nimittäin voidaan jo tässä yhteydessä todeta, että vielä tärkeämpää kuin julkisuus hallintotoiminnassa on julkisuus tuomioistuintoiminnassa. Tulen siihen kohta.

Millä tavalla laki olisi parempi kuin nykytilanne? Ensinnäkin on todettava se, että nykyinen laki yleisen asiakirjan julkisuudesta on annettu vuonna 1951. Siis lähes 50 vuotta vanhan lainsäädännön muuttamisesta on kysymys. Maailma on tänä aikana ehtinyt muuttua tavattoman paljon.

Uuden esityksen tavoitteena on lisätä 1) viranomaisten toiminnan avoimuutta, 2) tehostaa julkisuusperiaatteen toteutumista julkisten tehtävien hoidossa, 3) parantaa mahdollisuuksia saada tietoja viranomaisten käsittelyssä olevista asioista, 4) selkeyttää salassapidon perusteita ja yleisiä säännöksiä ja 5) muun muassa säätää järjestelyt todistajan suojelun ja turvajärjestelyn toteuttamiseksi. Siis monista keskeisistä parannuksista on kysymys. Olisiko nämä syytä nyt vain jättää sen takia lepäämään tältä osin, että saataisiin joskus myöhemmin täydellinen laki säädettyä? Kuten täällä on todettu, ei sellaista lakia tästä talosta synnykään, että se olisi täydellinen, eikä synny mistään muustakaan talosta. Tämänkin vuoksi laki on nyt syytä säätää.

Erityisen tärkeä tämä laki on sen vuoksi, että tuomioistuinlaitosta on uudistettu 1990-luvulla erittäin voimakkaasti. Ensinnä toteutettiin vuonna 93 siviiliprosessiuudistus, ja nyt on astunut voimaan rikosprosessiuudistus ja viimeisenä hovioikeusuudistus. Kaikki nämä koskevat julkisuutta. Julkisuus oikeudenkäynnin osalta on syytä järjestellä modernilla tavalla, sillä tavalla kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen säännökset ja velvoitteet edellyttävät. Siitä tässä lainsäädännössä myöskin on hyvin keskeisesti kysymys.

Arvoisa puhemies! Pidän välttämättömänä tämän lain säätämistä. En ollenkaan epäile sitä, etteikö seuraava eduskunta joutuisi paikkailemaan lakia ja parantelemaan sitä monilta osin, mutta, kuten täällä on todettu, paras on hyvän vihollinen. Tämä on nyt tässä vaiheessa syytä toteuttaa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ensiksi ajattelin, että en tätä puheenvuoroa käytä sen hyvin diskreetin sisällön johdosta, mutta kun keskustelu koko ajan pyörii lainsäätämistekniikan ja tosiasiallisen tilanteen puitteissa, katson aiheelliseksi tämän puheenvuoron käyttää.

Nimittäin olin jonkin aikaa aivan samaa mieltä ed. Braxin ajattelun kanssa siinä, että kun aikaa on näinkin vähän viimeistelyvaiheeseen käytettävissä ja kun erityisiä huomautuksia on esitetty muun muassa tämän pitkän luettelon asiasisällön selkeydestä, tällainen fiilaus on erinomaisen paljon paikallaan. Se tarkoittaisi sitä, että tämä työ ja tietysti lain valmistelu olisi siirretty uudelle eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Ajatellaanpa sitä tilannetta, että tehtävä olisi siirretty seuraavalle eduskunnalle ja seuraaville valtiopäiville. Mitä todennäköisimmin asian valmistelu olisi oikeusministeriössä ollut samalla lainsäädäntöneuvoksella kuin nytkin, mitä todennäköisimmin, koska hän on erityisesti perehtynyt tähän tehtävään. Nyt on tietysti erinomaisen mielenkiintoista se, että kun oli käyty asiantuntijakaarti läpi — niitä taisi olla jotakin 99 kuultua plus kirjallisesti mielensä lausuneet — ja kun näihin mielenilmaisuihin ja tähän argumentointiin asianomainen lainsäädäntöneuvos antoi vastineensa, se oli suurin piirtein näin: "Ei anna aihetta enempään." "Ei enempään anna aihetta." "Ei nytkään anna aihetta mihinkään." "Ei sittenkään anna millään tavalla aihetta mihinkään." "Ei ylipäätään mitään tässä ole tarpeellista muuttaa."

Tämähän tarkoittaa, arvoisa puhemies, sitä, että olisi edellytetty seuraavalta oikeusministeriltä kaiken sen tietämistä ja tuntemista, mikä nyt tuli tiedoksi asiantuntijakuulemisessa niin perustuslakivaliokunnassa, lakivaliokunnassa kuin hallintovaliokunnassakin. Oikeusministeri olisi sitten pystynyt käskyttämään lainsäädäntöneuvoksen tekemään kaikki nämä tarkistukset, muutokset, selvennykset jnp. siihen hallituksen esitykseen, joka ensi eduskunnassa olisi annettu. Tämä optio ei ole viisas. Näin ei olisi voinut tapahtua. Se on aivan selvä asia.

Toisin sanoen näin jää ainoaksi rationaaliseksi tavaksi se, että nyt tehdään ne muutokset, jotka nyt tehdään, ja tämä laki vahvistetaan ja tulee voimaan, ja sitten tätä ruvetaan rustaamaan niiltä osin kuin se on epäselvä ja kuin se antaa aihetta parempaan. Minä pidän tätä ainoana teknisesti käytettävissä olleena keinona ja siten puolustan tätä menettelytaparatkaisua, johonka nyt on eräällä tavalla ajauduttu mutta joka nyt osoittautuu sitten kuitenkin jollakin tavalla viisaaksi.

Edustajat Nyby ja Kantalainen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa herra puhemies! Olen sekä lakivaliokunnassa että hallintovaliokunnassa ollut tätä julkisuuslainsäädäntöä käsittelemässä, ja molemmissa on kuultu lukuisa määrä asiantuntijoita, tehty kiireen keskellä monien muiden asioiden painaessa päälle suuri työ tässä valmistelussa.

Hallituksen esitys ja asiakokonaisuus ovat tavattoman vaikeat ja tietysti myös tavattoman mielenkiintoiset sen tähden, että tässä on ikään kuin hallinto vastaan julkiset viranomaiset vastaan media ja median kautta suuri yleisö. Eli vastapuolet ovat voimakkaita. Media seuraa, minkälainen lainsäädäntö julkisuuden osalta meillä on, ja on syytäkin seurata. Demokraattisen yhteiskunnan peruspilari on asioiden, julkishallinnon, julkisuus. Julkishallinnon jo nimestäkin päätellen pitää olla peruslähtökohdiltaan julkista. Mutta kaikki asiat eivät voi olla kuitenkaan kaikissa vaiheissa julkisia, vaan täytyy ottaa huomioon niiden julkisuuden vaikutus ja yksilön suoja, päätöksentekomenettelyjen suoja jne.

Mielestäni valiokunnat tekivät aivan oikein, hallintovaliokunta lopulta erityisesti, kun teki tästä mietinnön, vaikkakin loppuvaiheessa oli hieman kiirettä. Kuitenkin hallintovaliokunta kuuli 99 asiantuntijaa ja sai nuo noin 40 kirjallista lausuntoa ja sen lisäksi otti lakivaliokunnan nimenomaan oikeudenkäyttöä koskevat huomautukset huomioon sellaisinaan, ja lakivaliokunta kuuli asiantuntijoita myös huomattavan määrän. Perustuslakivaliokunta tutki asiaa tietysti valtiosäännön kannalta ja tältä osin teki huomautukset, ja siltä osin kuin perustuslakivaliokunnan huomautuksiin tulee, totean hyvin selkeästi sen, että hallintovaliokunta otti kaikki perustuslakivaliokunnan esittämät huomautukset huomioon.

Ed. Johannes Koskisen esille nostama asia, joka antaa ohjeen tavallaan tulkita suppeasti tätä salassapitoa, on otettu huomioon. Pitkän 24 §:n viimeisenä 3 momenttina on sitä koskeva huomautus, jossa on viittaus 17 §:ään, ja 17 §:ssä taas on hallintovaliokunnassa tehty lisäys, jossa tämä asia yksiselitteisesti tuodaan lakiin. On tärkeä asia, että näin on tehty. Sitä ei ole tehty, mainittakoon se, sanasta sanaan, niin kuin perustuslakivaliokunta on esittänyt, ja paikkakin on hieman eri kuin mihin perustuslakivaliokunta on viittaamassa, mutta asiallisesti tämä on täysin otettu huomioon. Vielä tänään tarkistin, että näin on, eli perustuslakivaliokunnan jäsenet voivat kyllä nukkua yönsä hyvin rauhallisesti. Arvokkaat ja

tärkeät valtiosäännölliset ja myös tällaiset tulkinnalliset ohjeet on sisällytetty itse pykäliin.

Arvoisa puhemies! Meillä on julkisuuslainsäädännön osalta ja yleensä yhteiskunnan julkisuuden osalta tänä päivänä aika kova kahteen suuntaan veto. Perinteisesti Suomessa on noudatettu pohjoismaista julkishallinnollista periaatetta eli sitä, että asiat ovat julkisia, ellei niitä ole erityisistä syistä säädetty salassa pidettäviksi. Euroopan unionissa, johon Suomi kuuluu, voi sanoa ehkä hieman karrikoiden, että pääperiaate on päinvastainen. Siellä ovat päätöksenteko ja asiat yleensä salaisia, jopa niin, että kun täällä eduskunnassa tutkitaan EU:n asiakirjoja, niin niissä on luottamuksellisuus-merkintä tai jopa salassapito-merkintä, joita meidän täällä käsittelemissämme omissa asiakirjoissa ei juuri koskaan ole.

Eli Euroopan unionin malli on pohjoismaista avointa demokraattista mallia vastaan, ja tästä käydään nyt myös tässä yhteydessä tietyn asteista kiistaa, kumpi malli voittaa, Euroopan unionin salailu vaiko pohjoismainen julkisuus. Mielestäni meillä ei ole syytä eikä perusteluita sille, että annettaisiin periksi EU:lle, vaikka se jyrääkin valtavasti myös tältä osin meitä.

Arvoisa puhemies! Sitten muutama yksityiskohtainen huomautus. Ensinnäkin hallintovaliokunta käsitteli 14 §:ssä olevia määräaikoja ja lyhensi niitä selvästi. Ongelmana on nyt se, että siirtymävaiheessa nämä määräajat, joihin haluttaisiin mennä, tuottavat ylipääsemättömiä ongelmia monille viranomaisille. Siksi tässä on siirtymäkausi kolme vuotta. Hallituksen esityksessä oli viiden vuoden siirtymäkausi, mutta valiokunta suoraan sanoen esityksestäni hyväksyi lyhentämisen kolmeen vuoteen, ja näin se on mielestäni viisaasti tehty. Kolme vuotta riittää hyvin selvittämään nämä ongelmat. Ellei riitä, niin sitten ollaan ihmeellisessä tilanteessa, kun jopa Emuun ja euroon siirryttiin tällaisella aikataululla, niin kuin tiedetään. Tämä on sentään paljon pienempi kansallinen kysymys. Nuo määräajat lyhenivät nyt hieman kohtuullisemmiksi.

Mielestäni vieläkin nämä 14 §:ään sisältyvät määräajat ovat aika pitkiä julkisuuden, tiedotusvälineiden ja demokraattisen yhteiskunnan kansalaisten tiedonsaannin kannalta, mutta ehkä niihin voidaan myöhemmin puuttua ja paneutua. Toisaalta siellä sanotaan myös kautta linjan, että tieto on annettava viipymättä eli mihinkään viivyttelyyn edes määräaikojen puitteissa ei sinänsä ole oikeutta. Tietysti määräajat ovat aina ne, jotka tulevat vastaan, jos ruvetaan oikeutta käymään tiedon saamisen suhteen.

24 §:n 2 momentti, jossa on yli 30 kohtaa, on saanut paljon kritiikkiä. Kieltämättä, niin kuin perustuslakivaliokuntakin taisi lausunnossaan huomauttaa, se olisi ollut viisasta jakaa, mille olisi myös ollut loogiset perusteet, useammaksi momentiksi tai pykäläksi. Näin ei kuitenkaan hallintovaliokunta ajan puutteen vuoksi tässä suhteessa tehnyt. Se, että sitä ei jaettu momentteihin tai erillisiin pykäliin, ei tietysti sisältöön sinänsä mitään vaikuta, vain pykälän luettavuuteen, ja soveltamisen yksinkertaistamiseksi se olisi ollut tarpeen.

24 §:n 3), 6), 15), 23), 26) ja 32) kohdissa muun muassa on hallintovaliokunta muuttanut hallituksen esitystä siten, että asianosaisen suojaa on selkiytetty. Nämä ovat hyvin tärkeitä kohtia, ja niihin on muutoksia tehty, mikä varmasti poistaa paljon kritiikin aihetta, jota tavallisen kansalaisen kannalta hallituksen esitykseen nähden oli olemassa, mikäli kansalaiset osasivat asiaa sillä tavalla arvioida siinä vaiheessa.

Yksi kritiikkiä aiheuttanut kohta on rikoksen uhrin omaisten asema, kun eräät tiedotusvälineet haluavat tehdä esimerkiksi uhrin kuvilla bisnestä ja se loukkaa uhrin omaisia. Tämä malli, joka valittiin, ei kaikkia tiedotusvälineiden edustajia tyydytä. Mielestäni se on kuitenkin kohtuullinen. Asiaa on kyllä syytä seurata, miten se vaikuttaa ja miten siinä suhteessa menetellään. Ymmärtääkseni sitä hieman valiokunnassa kyllä kompromissin muodossa tavallaan muutettiinkin, niin että kohtuuttomuuksiin tämä pykälä ei saisi johtaa. Kritiikin paikka siinä ilman muuta on, mutta ei sellaisen kritiikin, että se olisi peruste koko lakipaketin hylkäämiseen.

Mainitsin jo, että oikeudenkäyntiin ja koko siihen prosessiin liittyvät pykälät otettiin hallintovaliokunnassa lakivaliokunnan esityksen mukaisina. Olin lakivaliokunnassa niitä käsittelemässä ja voin sanoa, että kyllä lakivaliokunta teki kuitenkin varsin perusteellista työtä tältä osin, niin ettei siellä pitäisi mitään pahoja ongelmia olla. Ongelma on lähinnä se, että nämä ovat vaikeita asioita käytännön soveltamisen yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Yleistä mielenkiintoa herättäviä asioita on muun muassa budjettisalaisuus, joka tässä nyt tuodaan ehkäpä normaalielämän tasolle. Aika pitkälle tuodaan pykälät sille tasolle, mitä on elävä elämä jo tänä päivänä. Niin sanottua budjettisalaisuutta ei enää juurikaan ole. Tältä osin tilanne menee ehkä järkevämpään suuntaan.

Myös erilaiset kansantalouteen liittyvät kysymykset ovat sellaisia, että niihin tulee tässä muu-

toksia ja tarkennuksia. Toivon mukaan ne ovat sellaisia, että ne tyydyttävät. Niissä on aina kritiikin paikka, katsotaan miltä suunnalta tahansa.

Yksi mielenkiintoinen kysymys oli tasavallan presidentin kanslian asema. Siinä edettiin hallituksen esityksen mukaisesti, mutta perusteluihin tuli maininta, että sielläkin on noudatettava niin julkista menettelyä kuin on mahdollista ja järkevää eli mitään erityistä salailulinjaa ei siellä pidä harrastaa. Toisaalta ei ehkä tuolle instituutiolle ole kovin eduksi, jos sitä mahdottomasti pikkuasioilla revitetään julkisuudessa. Mielestäni suhteellisen järkevä linja tässä valittiin. Yhtenä vaihtoehtona oli, että asia olisi pantu julkiseksi ja säädetty julkisuuslaki tältä osin voimaan presidentin vaalikauden vaihtuessa, jolloin se ei kohdistuisi ainakaan kehenkään henkilöön. Tälle tielle ei menty, vaan perusteluihin tuli asiasta huomautus.

Hallitus esitti myös kuntalakiin muutosta, ja se hyväksyttiin. Tässä kyllä mennään hieman kunnan tarkastuslautakunnan yksittäisten jäsenten osalta huonompaan suuntaan, mutta ehkä tällainen Lex Turku tarvitaan, koska siellä on tällaista ongelmaa ilmennyt; koko kansa kärsii siitä, että yhdellä paikkakunnalla tällaisia ongelmia on.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että mietinnössä on kolme pontta, jotka hallintovaliokunta on lisännyt tähän: yhden lakivaliokunnan esityksen pohjalta ja seurantaponnen ja viimeisen ponnen, joka edellyttää muun muassa verotustietojen säilyttämistä julkisina. Nämä ovat ihan tärkeitä asioita.

Ed. Hassi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a a r i l a h t i : Arvoisa puhemies! On todettava, että hallituksen esityksen tavoite on aivan oikean suuntainen. Se tapa, jolla lain avoimuusperiaate käytännössä hallituksen esityksessä toteutuu, on mielestäni surkea.

Hallintovaliokunta on tehnyt erinomaista työtä perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta, samoin lakivaliokunta. On harmillista, että ajan puutteen takia ollaan tilanteessa, jossa nykytilanne kieltämättä paranee, mutta ei riittävästi. Olen ollut sitä mieltä, että julkisuuslaki olisi pitänyt siirtää seuraavalle eduskunnalle ja tehdä siitä asiallinen ja hyvää lainsäädäntötapaa noudattaen hyvä laki kaiken kaikkiaan.

Tänne jää epäselviä kohtia siitä huolimatta, että hallintovaliokunta on muun muassa 24 §:ää olennaisilta osin korjannut. Siellä on muun muassa kohta 25, joka koskee sosiaalihuollon asiakasta, hänen etuuksistaan ja palveluistaan saatavia tietoja. Edelliselläkin hallituksella oli tavoitteena, että työvoimahallinnon viranomaiset, verottaja, Kansaneläkelaitoksen etuuksista päättävät ihmiset, samoin sosiaalityöntekijät voivat vaihtaa tietoja keskenään, jotta esimerkiksi päällekkäismaksatuksista pidättäydytään ennalta. Tämä pykälä käsittääkseni estää tällaisen lainsäädännön kehittämisen. Tämä yhtenä esimerkkinä niistä korjaavista toimenpiteistä, joiden eteen joudutaan, kun laki ilmeisesti tässä eduskunnassa nyt hyväksytään.

Olisin nähnyt, että nykytilanteen kanssa, joka on epätyydyttävä, olisi edetty, otettu jatkoaika ja tehty kunnollinen laki vaikkakin sitten uusien kuulemisien perusteella. Tässä talossa on monesti törmätty siihen, että kun laki on viime vuonna säädetty, sitä ei heti rukata. Tällaisia kommentteja tulee monesti ministereiltä. Siinä mielessä olen ed. Braxin kanssa samaa mieltä, että olisi ollut syytä ottaa aikalisä.

Siihen, mitä ed. J. Koskinen toi esille salassapidon suppean tulkinnan vaatimuksesta, toivon eduskunnan edes lausumassaan ottavan kantaa.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kaarilahdelle totean, että on helppo siirtää seuraavan eduskunnan valmisteluun ja käsittelyyn esitys, joka on vaikea. Epäilen, että lainsäädännön vaikeus ei sillä poistu. Samat ongelmat tulevat vastaan myös siinä tilanteessa, että tämä lainsäädäntökokonaisuus, jota on erittäin pitkään valmisteltu, olisi siirretty seuraavalle eduskunnalle. Epäilen myös ed. Kaarilahdesta ja ed. Braxista poiketen, että edellytykset antaa eduskunnalle uusi esitys esimerkiksi puolen vuoden sisällä ovat teoreettiset.

Kun hallituksen esitystä, aivan oikein, on kritisoitu siitä, että sitä on ministeriössä ja valtioneuvoston piirissä valmisteltu kohtuuttoman kauan ottaen huomioon sen ajan, joka eduskuntakäsittelyyn lopulta jäi, se osoittaa, että valmistelu on ollut ongelmallinen ja siihen on liittynyt sellaisia kohtia, joista ei helposti löydy selkeää, yksinkertaista kirjoitustapaa. Vaikeasta asiasta on vaikea selkeästi ja yksinkertaisesti kirjoittaa, kun on vaikea kokonaisuus. Tämä meidän pulmamme on ollut.

Kyllä me tämän tiedostimme hallintovaliokunnassa, ja ed. Kaarilahti tietää vallan hyvin,

että myös keskustelimme näistä asioista valmisteluvaiheessa, mutta lopulta päädyimme tähän arvioon yksimielisesti, että tämä vie asiaa, julkisuusperiaatetta, erityisesti niiden parannusten huomioon ottamisen jälkeen, joita valiokunnassa tehtiin, nykytilanteesta merkittävästi eteenpäin. Korjauksien aika tulee muuhunkin lainsäädäntöön aina muutaman vuoden sisällä. Näin tapahtuu varmaan tämänkin osalta.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen samaa mieltä ed. Väistön kanssa siitä, että nyt vaikea asia on vaikea asia huomennakin. Mutta monessa puheenvuorossa, muun muassa ed. Väistön, on tuotu kiireellisyys ja kiireessä käsitteleminen esille, ja ymmärrän hyvin, että missään valiokunnassa tässä talossa ei ainakaan tällaisella aikataululla ole mahdollista rukata pykäliä riittävän hyvin. Tästä syystä olisin ollut sitä mieltä, että asia olisi voitu siirtää muutamalla kuukaudella, puolella vuodellakin, eteenpäin. Kun nyt jo lain säätämisen yhteydessä tiedetään, että sen keskeisen 24 §:n soveltamisessa tulee olemaan suuria ongelmia, tämä on mielipiteeni peruste, mutta olen samaa mieltä ed. Väistön kanssa, että vaikea asia on vaikea tänään ja huomenna.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Tämä laki olisi siinä mielessä voitu hyvin siirtää seuraavalle eduskunnalle, että se on hyvin lähellä perustuslain vaikutuspiiriä ja perustuslaki joudutaan ottamaan uudelleen käsille ensi eduskunnan aikana, koska eduskunta tänne tultuaan hylkää täällä hyväksytyn huonon perustuslain. Mutta se on teoreettinen kysymys.

Jos itse arvostelen asiaa, niin totean ensinnäkin, että hallintovaliokunta on tehnyt tässäkin asiassa hyvää työtä, niin kuin hallintovaliokunta on tehnyt kaikissa muissakin valiokuntamietinnöissään. Hallintovaliokuntaa on turha siinä mielessä moittia. Myös lakivaliokunta, joka kovassa kiireessä työskenteli, käsitteli lakivaliokunnan aihepiiriin kuuluvat asiat hyvin perusteellisesti, hyvin yksimielisesti ja hyvässä sovussa, ja niihin pyrittiin tekemään sellaiset muutokset, jotka olivat välttämättömiä. Mielestäni niissä kaikissa onnistuttiin suhteellisen hyvin.

Mitä tulee julkisuuslainsäädäntöön yleensä, niin kysymyksessähän on sen tyyppinen lainsäädäntö, jossa ei oikein kasuistiseen lausuntaan päästä koskaan, koska vaikka se tehtäisiin kuinka hyvin ja yksilökohtaisesti, siihen jää valtava määrä tulkinnanvaraisuuksia, jotka aina täytyy tulkita ja joihin kukin ajankohta muodostaa tulkinnan pikku hiljaa. Siinä mielessä, jos pyritään tekemään se kovin yksilökohtaiseksi, se on vain rasite laille. On pakko tulkita, ja tämä on juuri niitä lainsäädäntöjä, joissa tulkinnalle jää suuri osuus.

Siinä mielessä kyllä tämän lain kanssa voidaan taatusti elää yhtä hyvin kuin tähän saakka ja paremmin. Siinä mielessä näen lain arvostelun kyllä ihan turhaksi ja ainakin hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan. Perustuslakivaliokunnan lausuntoa en ole katsonut, mutta tottahan se, kun se on maan arvokkain valiokunta, on tehnyt yhtä hyvää työtä kuin hallintovaliokunta ja lakivaliokuntakin.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva lakiesitys on yksi tärkeimpiä lakeja kansalaisten kannalta. Se, saako kansalainen tietoa asioiden valmistelusta, on hyvin tärkeä asia demokratian kannalta. Viranomaisten toiminnan julkisuus ja asiakirjajulkisuus ovat tärkeä demokratian edellytys. Voi sanoa, että avoimuus on kansanvaltaisen päätöksenteon perusedellytys.

Viranomaisten toiminnan avoimuushan tarkoittaa sitä, että päätökset tehdään julkisesti ja että asioista voidaan keskustella silloin, kun niihin vielä voi vaikuttaa, eli asian valmisteluvaiheessa.

Tämä lakiesitys on saanut asiantuntijoilta kritiikkiä siitä, että tämä on epämääräinen eikä niin tarkkarajainen kuin perusoikeuksilta tulisi edellyttää. Suomi on Euroopan unionissa vaatinut avoimuutta, mutta omalta osaltani voin nyt melkein sanoa, että tämä on tällainen avoimuuden takatalvilakiesitys.

Kun tätä perustuslakivaliokunnassa viime viikolla käsiteltiin, esitin useaan kertaan, että perustuslakivaliokunta ei antaisi lausuntoa ollenkaan ja nimenomaan sen vuoksi, että asia oli niin epämääräinen ja meillä oli hirveä kiire siinä viime vaiheessa. Perusteena oli myös se, että tämä lakiesitys ei ole riittävän tarkkarajainen eikä edistä riittävästi julkisuutta.

Valiokunnassa en kuitenkaan saanut näkemykselleni kannatusta. Minusta nyt on aika, voisiko sanoa, väärin hallintovaliokuntaa tästä kovin paljon kritisoida, koska siinä vaiheessa, kun perustuslakivaliokunta oman lausuntonsa antoi, me toki tiesimme, että aikaa hallintovaliokunnalla ei ole paljon eikä se voi muutamassa päivässä tai oikeastaan yhdessä päivässä lakia uudelleen kirjoittaa. Se on mahdoton edellytys.

Erityisesti kritisoin 24 §:ää ja siinä 11, 12 ja 13 kohtaa ja esitin siihen tarkennuksia. Minusta hallintovaliokunta on omalta osaltaan tehnyt kyllä sen, mihin se on pystynyt, mutta aikaa on ollut liian vähän. Minusta erinomainen asia on se, että aivan samoin kuin perustuslakivaliokunta, hallintovaliokunta on nyt lähtenyt siitä, että palkkatiedot ovat kaikilta osin julkisia. Näin, vaikka valtiovarainministeriö on omassa lausunnossaan katsonut, että on välttämätöntä, että henkilökohtaista palkkausta koskevat tiedot säädetään edelleen salassa pidettäviksi hallituksen esittämällä tavalla. Tämä on ollut valtiovarainministeriön kanta vielä 9 päivänä helmikuuta, ja valtiovarainministeriö on luvannut selvittää kaikki ne näkökohdat, mitä tarvitaan, jos palkkatiedot julistetaan avoimiksi. Hallintovaliokunta on tässä ollut hyvin johdonmukainen eikä ole tarvinnut enää lisää tietoa, koska varmasti asiantuntijalausunnoista tämä asia on selvinnyt.

Arvoisa puhemies! Minusta tämä lakiesitys on kyllä puolivälissä, kuten täällä on monissa puheenvuoroissa tullut esille. Minusta on myös viranomaisen kannalta erittäin ongelmallista, miten tulkita näitä pykäliä. Minä en ainakaan kyllä haluaisi olla se viranomainen, joka vaikkapa 24 §:n 11, 12 ja 13 kohtaa tulkitsee ja päättää, onko asiakirja julkinen vai ei. Minusta nämä muutetussakin muodossaan antavat mahdollisuuden sekä avoimuuteen että myös salailuun. Toki myönnän sen, että näitä pykäliä ei milloinkaan voi kirjoittaa aivan tarkkarajaisiksi. Aina jää viranomaisille tulkintaa, mutta ne muodot, jotka nyt tullaan täällä hyväksymään, kyllä jättävät todella paljon viranomaisharkintaan. Lähtökohtana kuitenkin pitäisi olla avoimuus.

Ed. B r a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnassa todella oli esillä myös ed. Jäätteenmäen kertoma ajatus, että valiokunta olisi pysäyttänyt asian käsittelyn. Itse katsoin kuitenkin, että perustuslakivaliokunnan tehtävänä ei ole astua varsinaisen substanssivaliokunnan reviirille, vaan meidän on itse asiassa todellakin syytä pysyä siinä rootelissa, että katsomme sitä, täyttääkö se perustuslain kriteerit, ja jos ei, niin missä säätämisjärjestyksessä asia on säädettävä. Mutta myönnän, että ed. Anneli Jäätteenmäki on täysin oikeassa siinä, että kun asialla oli niin kiire, niin tavallaan, kun hallintovaliokunta meiltä lausunnon halusi ja sen otti vastaan, tiesimme, että kiirehän tästä tulee. Mutta silti pysyn siinä kannassa, että perustuslakivaliokunta ei voi ruveta käyttämään valtaansa niin, että se ohi substanssivaliokunnan pysäyttäisi hankkeita. Se ei ole meidän tehtävämme.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäen puheenvuorossa puutun sanontaan "julkisuuden takatalvi". Haluan siitä sanoutua täysin irti. Ei ole kysymys julkisuuden takatalvesta. Pidän sitä vaarallisena ilmaisuna, jos halutaan edistää julkisuutta. Meidän pitää täällä korostaa nimenomaan sitä, että nämä asiakirjat ovat julkisia ja vain poikkeuksellisesti ne ovat salaisia. Jos me sanomme, että tämä on julkisuuden takatalvi eli että toisin sanoen tämä lainsäädäntö tarkoittaakin sitä, etteivät asiakirjat olisi julkisia, se olisi väärä signaali ulospäin. Tässä mielessä haluan tätä korostaa.

Muutoinkin sanon, että kyllä tässä on pyritty täysin siihen julkisuuteen, mikä on asianmukaista ja toivottavaa. Onko kaikissa sanonnoissa onnistuttu, se on toinen asia, mutta pyrkimys on nimenomaan siihen. Tällaista yleislakia, jossa julkisuussäännökset tai salassapitosäännökset ovat yhdessä laissa, on erittäin vaikeata tehdä, koska ne ovat olleet tähän asti ripoteltuina äärettömän moneen erityislakiin, jolla tavalla se on paljon helpompi tehdä. Tämä näkökulma pitäisi olla mukana.

Mutta signaalina haluan sanoa, että tässä on pyritty julkisuuteen. Tulkinnan on oltava julkinen, julkisuusmyönteinen, suppeasti on tulkittava kieltosanoja. Ei myöskään pidä julkisuudelle kertoa sellaista, että julkisuuskin saisi sen käsityksen, että me haluaisimme sanoa, että tämä ei ole tässä suhteessa onnistunut tarkoitusperiltään. Tarkoitusperiltään tämä on minusta hyvä. Eikä myöskään voida sanoa tämän jääneen puolitiehen muuten kuin sikäli, että hallintovaliokunnalla on ollut yksi vuorokausi aikaa tehdä tätä, ja silloin täytyy ottaa kokonaisuus voimakkaasti tässä huomioon.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnassa varmasti kaikki olivat sitä mieltä, että hyvää tässä lakiesityksessä on se, että perusteet tulevat asetustasolta lakitasolle, mutta minusta on aivan aiheellista kysyä, onko se sitten todellinen uudistus, jos sanamuodot lakiesityksessä jäävät aika epämääräisiksi ja antavat liian paljon harkintavaltaa viranomaiselle. Minä toivon, että tämä edistäisi julkisuutta, mutta myös asiantuntijat puhuivat, että tämä olisi salailulaki. Kyllä me kaikki olim-

me valiokunnassakin sitä mieltä, että tässä oli kova kiire. Jos me olisimme saaneet viikon tai kaksi enemmän aikaa, tästä lakiesityksestä olisi tullut varmasti paljon parempi, ja jos vielä hallintovaliokunta olisi saanut enemmän aikaa, siitä olisi tullut paljon parempi. Kyllä me minusta perustuslakivaliokunnassakin olemme vastuussa siitä, minkälainen tästä esityksestä tuli.

Ed. K a l l i o : Herra puhemies! Pohjoismaissa kansanvaltaan perustuvan hallintotavan on katsottu edellyttävän, että kaikki voivat asemastaan riippumatta saada tietoja viranomaisten toiminnasta ja valvoa julkisen vallan käyttöä. Keskeisten päätösten meidän yhteiskunnassamme tulisikin perustua luotettavan tiedon pohjalta käytävään julkiseen keskusteluun ja kaikille avoimeen keskusteluun.

Suomessa oikeutta saada tietoja viranomaisten toiminnasta ohjaa julkisuusperiaate. Tämän periaatteen mukaan jokaisella on oikeus saada tietoja viranomaisten toiminnasta niissäkin asioissa, jotka eivät koske välittömästi häntä itseään. Kaikilla onkin lain mukaan oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen.

Meidän voimassa olevat viranomaisten asiakirjojen julkisuutta koskevat säännöksemme valmisteltiin pääosin jo 1930-luvulla ja annettiin 1950-luvulla. Maailma on kuitenkin suuresti muuttunut noista ajoista, ja vaikka voimassa olevan lainsäädännön keskeiset periaatteet muodostavat edelleen käyttökelpoisen lähtökohdan asiakirjojen julkisuutta koskevan lainsäädännön kehittämiselle, yhteiskunnassamme tapahtunut monitahoinen kehitys edellyttää lainsäädännön uudistamista.

Julkisuus- ja salassapitolainsäädännön kokonaisuudistuksen tarve nousi esiin jo 1970-luvulla, mutta silloin asiaa ei saatu liikkeelle. Niinpä tämä kokonaisuudistus onkin lykkääntynyt vuosituhannen loppumetreille. Tämä uudistus on ollut kova urakka erityisesti hallintovaliokunnalle, joka on kuullut asiassa erittäin laajasti asiantuntijoita. Täällä salissa hallintovaliokunta on ansaitusti kiitosta saanutkin. Tämä on todellakin varsin laaja lakipaketti, sisältyyhän tähän hallituksen esitykseen paitsi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu lakiesitys myös ehdotukset 77:n eri lain muuttamisesta.

Näin isoon uudistukseen liittyy aina erilaisia ongelmia. Tässä uudistuksessa on paljon, niin myös tänään täällä salissa, keskustelua herättänyt salassapitosäädösten kokoaminen yhteen ainoaan pykälään, jossa on 32 kohtaa. On totta, että tämä valittu ratkaisu ei ehkä selkeyden ja luettavuuden kannalta ole täysin ongelmaton, ei lainkaan, mutta on myös todettava, että parempaakaan ratkaisumallia ei löydetty.

Nyt käsittelyssä olevalla lailla on tarkoitus selkeyttää julkisuusperiaatteen soveltamisalaa, lisätä valmistelun julkisuutta, yhtenäistää salassapidon perusteita sekä määritellä viranomaisten velvollisuudet edistää tiedonsaannon toteutumista. Uudistuksella pyritään myös selkeyttämään viranomaisten välisen tiedonvaihdon sääntelyä. Tämä uudistus merkitsee sitä, että viranomaisilla on aina velvollisuus ottaa julkisuusperiaate toiminnassaan huomioon. Tämä merkitsee uuden ajattelutavan omaksumista sekä samalla syventää ja laajentaa julkisuusperiaatteen sisältöä ja soveltamisalaa. Viranomaisilla on myös velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa, ja hyvä tiedonhallintatapa edellyttää, että viranomaiset huolehtivat paitsi tietojen saatavuudesta myös niiden käytettävyydestä, laadusta, suojauksesta ja muista tietoturvatoimenpiteistä.

Tässä uudistuksessa pidän keskeisenä asioiden valmistelun julkisuuden lisäämistä. On kansalaisten kannalta äärettömän tärkeää, että he tietävät, mitä ja minkälaisia asioita on viranomaisvalmistelussa niin valtionhallinnossa kuin kunnissakin. Tätä edesauttaa erinomaisella tavalla viranomaisten toisilleen antamien lausuntojen tuleminen julkisiksi yleisten säännösten mukaan silloinkin, kun ne koskevat valmisteilla olevaa asiaa. Myös hallintovaliokunnan korostama valmisteluasioista pidettävien luetteloiden ajan tasalla pitämisen tärkeys helpottaa valmistelun avoimuutta.

Herra puhemies! Kokonaisuudessaan Suomen julkisuuslainsäädäntö kestää tämän uudistuksen jälkeen varsin hyvin kansainvälisen vertailun. Yhdynkin niihin näkemyksiin, joiden mukaan tämä laki on syytä viedä päätökseen näillä valtiopäivillä. On varmaankin niin, että korjattavaa jää, mutta kyllä tämä uusi laki huomattavasti parantaa nykytilannetta.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Nykyinen asiakirjojen julkisuudesta oleva laki on vuodelta 1951, ja sitä on sen jälkeen tietysti muutettu, mutta jos ajatellaan tätä kokonaisuutta, jossa nyt eletään, maailma on kyllä kovasti erilainen. Ennen kaikkea myös muu lainsäädäntö kuin julkisuuslaki, siis erillislait, ovat tällä kohtaa kovasti muuttuneet ja tausta, jossa elämme, ja yhteiskunta on täysin erilainen kuin lähes 50 vuotta sitten.

Jos nyt katsotaan, onko tämä tulos paras mahdollinen, joka voi tulla ja jonka me hyväksymme, vastauksena on sanottu, ettei ole varmaan paras mahdollinen. Mutta käsitykseni mukaan tämä on merkittävä parannus nykyiseen olotilaan, ja toisaalta, vaikka tätä käsiteltäisiin vielä perusteellisemmin, olen vakuuttunut, että löydettäisiin aika pian joitakin kohtia, joita on syytä tarkistaa. Tämä on sellainen laki luonteeltaan, ettei sitä helposti saada kerralla täysin kuntoon, ja myös yhteiskuntakehityksen mukaan siihen tarvitsee tehdä korjauksia.

Tässähän on varsinaisen julkisuuslain ohella 77 lain muutos. Ajatellaan tätä pakettia! Perustuslakivaliokunta antoi tästä lausuntonsa viime keskiviikkona, lakivaliokunta antoi keskiviikkona ja hallintovaliokunnan oli annettava mietintö perjantaina, jos asia haluttiin käsitellä.

Kaikki lausunnot sekä perustuksessa että hallintovaliokunnassa ovat olleet ainakin muodollisesti yksimielisiä. Hallintovaliokunta oli yksimielinen. Meillä oli tosiasiassa kaksi mahdollisuutta: antaa esityksen mennä tai sitten ei ollenkaan.

Käytännössä hallintovaliokunnan esitys on pitkälti virkamiesten tekemä, se täytyy sanoa. Ei ollut meillä mahdollisuutta mennä pykälä pykälältä ja katsoa ensin julkisuuslakia ja sitten 77:ää eri lakia ja katsoa, mitä on perustuslakivaliokunta tarkasti sanonut, mitä lakivaliokunta, ja sen jälkeen ruveta pohtimaan, muutetaanko pykälää. Jos me olisimme näin tehneet, mehän emme olisi, vaikka olisimme joka päivä pitäneet kahdeksantuntisia kokouksia, mietintöä ehtineet tehdä.

Tässä ovat pitkälti oikeusministeriö ja hallintovaliokunnan sihteeri ja koko virkamieskoneisto olleet käynnistettyinä lain tekemiseen. Tässä mielessä on tietysti puutteena, että tästä puuttuu eduskunnan käsittely siinä mielessä kuin valiokunta normaalisti sen tekee. Haluaisin puuttua oikeastaan tähän kysymykseen, että niinhän on kaikissa laeissa. Tässä on kuitenkin kolmen valiokunnan kannanotot: on perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan jonkinmoiset kannanotot. Kaikilla on ollut vähän kiire.

Jos katsotaan normaalia lain käsittelyä, täällä menee toista tuhatta lakia tai lain muutosta vuodessa lävitse. Mikä mahdollisuus on kansanedustajilla puuttua lainsäädäntöön? Vain niillä, jotka ovat asianomaisessa valiokunnassa, on tosiasiallisesti mahdollisuus puuttua. Siellä 12:lla valiokunnan jäsenellä ollaan päätösvaltaisia, siis seitsemällä jäsenellä voidaan tehdä todellisuudessa eduskunnan päätöksiä. Tämä niin sanottu kansalaiskäsittely, jos eduskuntaa pidetään lainsäätäjän tahtona, on kaikissa asioissa aika ohut. Verolainsäädännössä tämä on vielä ohuempi. Verojaostoon kai kuuluu yhdeksän jäsentä. Se on kuudella päätösvaltainen. Kun siellä nimenomaan tapahtuu äänestyksiä, niin neljän kansanedustajan kannanotolla esitys menee valtiovarainvaliokunnan ja myös suuressa salissa lävitse. Eli tässä on paljon enemmän käsittelyä. Vaikka hallintovaliokunnalla onkin ollut mahdollisuus puuttua siihen vähän tavanomaista pienemmällä panoksella, niin tässä on kuitenkin muita valiokuntia ollut lausujina. Tässä on kansalaiskeskustelua, ja myös, kun julkinen sana on ollut tästä kiinnostunut, tässä on muuta ulkopuolista viestitystä poikkeuksellisen paljon. Tässä mielessä käsittely on saanut syvemmän luonteen kuin monen muun lain, koska niillä ei ole semmoista julkisuusarvoa kuin tällä. Tämä on mielestäni tärkeä seikka.

Jos ajatellaan tätä tekniikkaa, joka on omaksuttu, että yhdessä yleislaissa on pyritty tyhjentävästi selittämään salassapidettävät asiat, niin tämä on arvovalinta, mennäänkö erikoislakien vai yleislain kautta. Tässähän on pyritty siihen, että yhdestä laista lukemalla voitaisiin selvitä hyvin pitkälle siinä, milloin saa pitää salassa. Se on suppeasti tulkittava. Tässä on pyritty auttamaan käyttäjiä, koska jos jouduttaisiin käymään kaikki erillislait läpi, salassapidon hallitseminen olisi vielä vaikeampaa. Tästä johtuu kuitenkin sanontojen tietty epämääräisyys, ja tarkkarajaisuus voi kärsiä siitä, että se ei ole erityislaissa. Tätähän täällä painotetaan nimenomaan, että vastaisuudessakin pitää välttää erityislakeihin menemistä. Esimerkiksi verotustiedoista hallintovaliokunnan lausumassa nimenomaan korostetaan, että verotustietojen jatkossakin tulee olla julkisia ja että kansalaisilla on mahdollisuus seurata tätä tilannetta.

Samoin palkkatiedoista otettiin sama kanta kautta linjan, että julkisessa palveluksessa olevien ihmisten palkkatiedot ovat julkisia eivätkä salassapidettäviä, koska jos siellä mennään erilliskäytäntöön, niin missä ovat rajat ja mikä on oikea tapa? Eli tähän jokainen joutuu alistumaan. Sen sijaan me emme ole päättäneet, että presidentin kansliassa olisi otettu erilainen käytäntö kuin tähän asti on ollut. Siinähän ei ole liikuttu, vaan se on katsottu erikoiskohteeksi.

Nyt me olemme täällä kahdella vaihtoehdolla, ja niin hallintovaliokuntakin on sen tuonut esille.

Se tarjoaa, että lakipaketti hyväksyttäisiin tässä tilanteessa. Toinen vaihtoehto on, että kaikki hylätään.

Mitä tämä merkitsee? Me olemme sitä mieltä, että tämä on niin suuri parannus, että tämä kokonaisarvostelu on syytä tehdä hallintovaliokunnan käsityksen mukaan. Minä henkilökohtaisesti olen samaa mieltä, kun olen ollut vielä perustuslakivaliokunnassa asiaa käsittelemässä. Tässä tilanteessa tämä on parempi vaihtoehto kuin se, että koko paketti hylätään.

Jos paketti hylätään, niin kun tulee seuraava hallitus ja se käsittelee sitä, vähintään vuosi menee, ennen kuin se tulee tänne. Voi mennä enemmänkin. Voi olla, että sitten olisi parempi lopputulos, mutta samaan päästään tällä, että asiaa seurataan ja tehdään välittömästi korjaukset, kun epäkohtia koetaan.

Täällähän valiokunta on esittänyt, että 2003 viimeistään on tuotava perusteellinen selonteko lain soveltumisesta. Uskon, että siihen mennessä on tullut jo käytännön muutoksiakin kokonaisuuteen.

Vielä lopuksi, miksi haluan, että tämä asia nyt käsitellään? Nyt minulla on mahdollisuus olla tämä hyväksymässä, niin kuin kovin monella muullakin meistä täällä. Jos se menee vaalien jälkeen, voi olla, että se on muiden hyväksyttävissä.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Totean ensinnäkin ed. Braxille, että eduskunta edellytti lakivaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan antavan meille lausunnon. Asia ei voinut meillä edetä päätökseen ennen kuin lausunnot saatiin.

Toiseksi totean, että meidän mietintömme pitää sisällään selkeät tavoitteet ja edellytykset, että on tehostettava koulutusta ja tiedottamista lainsäädännön soveltamiseen liittyen. Valiokuntahan korostaa, että uudistuksen toteuttaminen edellyttää laajaa koulutusta. Kun on vaikeaselkoinen asia, tulkinnanvarainen asia, niin aina tämän tyyppisissä asioissa eduskunta on edellyttänyt viranomaisten toteuttavan koulutustoimintaa siinä mitassa, että sitten käytäntö yhtenäistyy ja ongelmakohdat myös tulevat ilmi.

Viranomaisten on syytä omaksua kaikessa toiminnassaan tämän lainsäädännön myötä julkisuusperiaate ja hyvä tiedonhallintakäytäntö. Siinä on varmasti parantamisen varaa, niin kuin kaikki hyvin tiedämme.

Ministeriöiden virkamiesten koulutus on ensiarvoisen tärkeää. Tämän ohella oikeusministeriö on sitoutunut siihen, että siellä tuotetaan sähköinen lainsäädännön sisältöä ja soveltamista koskeva esite. Se on sitten laajasti otettava käyttöön ja sitä käytettävä. Kyllä tähän vaikeaselkoisuuteen pitää löytää ymmärrettävyyttä sitten, kun käytännön elämää edetään ja lakia tulkitaan.

Ed. Norrback merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P u h j o : Herra puhemies! Olen ollut käsittelemässä viranomaisten toiminnan julkisuuslakiehdotusta sekä perustuslaki- että hallintovaliokunnassa. Olisin puuttunut vain yhteen kritiikin kohteeseen, joka täällä on esitetty.

Kun perustuslakivaliokunta on esittänyt, että pykälään pitäisi saada maininta siitä, että salassapitosäännöksiä tulkittaisiin suppeasti, mielestäni arvostelu on aiheeton siinä mielessä, että tämä vaatimus on otettu huomioon. Niin tässä kuin eräissä muissakin kohdissa on se huomioon otettu muissa pykälissä. Niinpä hallintovaliokunta muutti 17 §:ää ja lisäsi sinne vielä maininnan erityisesti, että lain 1 §:ää eli julkisuusperiaatetta ja 3 §:ää eli lain tarkoitusta nimenomaan seurattaisiin viranomaisten taholta. Lainaankin tässä aivan lyhyesti valiokunnan mietintöä, jossa ykskantaan todetaan, että arvostelu on aiheeton, kun täällä sanotaan: "Näin viranomaisten huomiota kiinnitetään uudelleen ja korostetusti julkisuusperiaatteeseen ja sen merkitykseen lainsäädännön soveltamistilanteissa. Asiakirjojen julkisuuden pääsäännöstä johtuu, että tietojen rajoittamista koskevia säännöksiä on lain yleisten tulkintaperiaatteiden mukaisesti sovellettava suppeasti." Se on kyllä hyvin selkeästi sanottu.

Olen sitä mieltä, että laki tulisi hyväksyä tässä eduskunnassa. Niin paljon tilanne paranee nykyisestään.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Ed. Väistölle vielä kerran toistan, että en suinkaan pidä hallintovaliokuntaa syyllisenä kiireeseen. Kiire johtuu olosuhteista ja meistä kaikista, itse kustakin.

Varsinaisesti pyysin puheenvuoron ed. Mikkolan puheenvuoroon, kun hän kysyi, mikä tässä prosessissa nyt on niin erikoista tai ihmeellistä. Kyseessä ei ole suinkaan se, että tämä on julkisuutta kiinnostava aihe, vaan se, että tämä on poikkeuksellisen tärkeä perusoikeusasia. Silloin kun näin suuria muutoksia on tehty, kuten valiokunnassakin kävi ilmi, on toimittu silloin kun on ollut aikaa myös niin, että eduskunnassa parannettu versio, se, joka valiokunnassa on taitavasti

ja pyyteettömällä työllä aikaansaatu, käy uudelleen läpi asiantuntijoiden lukemisen. Siihen ei nyt ole mahdollisuutta ajanpuutteen vuoksi. Se tässä on. Kiire on tässä se ongelma. En suinkaan tarkoita sitä, että normaalisti olisi niin, että sen jälkeen kun valiokunnan mietintö muuttuu, se vielä menisi jonnekin asiantuntijakuulemiseen. Mutta poikkeuksellisen tärkeissä asioissa, kun eduskunta on muuttanut poikkeuksellisen suuresti hallituksen esitystä, se on paikallaan, ja niin normaalisti tehdään, jos ei ole näin kova kiire.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Ed. Mikkolalle haluaisin oikeastaan todeta, että on varmasti aivan oikein sanottu, että täällä menee paljon lakiesityksiä, joissa me luotamme asiantuntijavaliokuntaan. Mutta tässä on tietysti nyt se ero, että me asiantuntijavaliokuntanakin tunsimme koko ajan, että olisi täytynyt muutoksia tehdä, mutta niitä ei ehditty, niin että ne olisi kirjoitettu ja tarkistettu ja vielä mietitty, ovatko ne juuri sellaisia kuin haluamme. Siihen meillä ei ollut mahdollisuutta. Siksi esitinkin useasti, että lausuntoa ei annettaisi, mutta en halunnut eriävää mielipidettä siihen jättää. Ed. Mikkola oli aivan oikeassa, että tämä on muodollisesti perustuslakivaliokunnasta aivan yksimielinen.

Haluan myös kommentoida sitä, kun todettiin, että olisi mennyt ainakin vuosi, ennen kuin esitys olisi tänne uudelleen annettu. Minusta ei olisi tarvinnut mennä vuotta, ei tämä niin huono esitys ole, vaan lähtisin siitä, että ministeriössä tämä olisi voitu aivan kuukaudessa parissa valmistella ja uusi eduskunta olisi tämän voinut sitten käsitellä.

Haluan vielä todeta, että muun muassa lakitekstin vaikeus näkyy siinä, että vahinkoedellytyslausekkeeseen, jota täällä nyt pidetään tärkeänä, eivät ainakaan perustuslakivaliokunnan asiantuntijat puuttuneet ollenkaan. He eivät sitä huomanneet. Se on erittäin huonosti sinne kirjoitettu, jos meidän professoriasiantuntijamme eivät asiaan kiinnitä huomiota.

Haluan vieläkin todeta, että kyllä tässä on hyvää, muun muassa se, että palkkatiedot ovat julkisia kaikilta osin, korkeat sopimuspalkat, siitäkin huolimatta että valtiovarainministeriö aivan viimeiseen saakka yritti tätä pykälämuutosta vastustaa. Olisi toki mielenkiintoista tietää, miksi valtiovarainministerit avoimuutta tältä osin eivät halunneet lisätä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Palkkojen julkisuus on hyvä asia, jota minäkin olen monta kertaa erilaisilla kysymyksillä eteenpäin ajanut, mutta ei se tämän lainsäädännön keskeinen kohta kyllä ole. Tämä on tavattoman laaja laki, jossa on erilaisia kohtia.

Ed. Mikkola minun mielestäni lausui aivan oikein, jos nyt ymmärsin tänne saliin tullessani, kun hän totesi, että tämä on tietyllä tavalla viranomaisten julkisuutta ja julkisuutta koskeva yleislaki, jossa ei voida mennä kovin äärettömän yksityiskohtaisiin sääntelyihin niin kuin jossakin yksittäislaissa, joka koskee tietyn viranomaisen toimintaa. Se voitaisiin silloin säätää hyvinkin tiukkaan ja tarkasti. Tässä siihen ei ole mahdollisuutta. Viittaan oikeastaan itsekin käyttämääni ensimmäiseen puheenvuoroon sikäli, että jos tämä pyrittäisiin tekemään äärimmäisen tiukaksi, niin että siihen ei jäisi mitään tilaa soveliaalle tulkinnalle, se saattaisi olla lain kannalta hyvin huono asia, jos se olisi kovin tiukka. Sen sijaan se, että siinä on tietynlainen arvostusperiaate taustalla ja tulkintaperiaate, on välttämätöntä. Ei nyt aina siitä voida lähteä, että viranomaiset pyrkivät tulkitsemaan kaikkia väärin. Huono viranomainen tulkitsee väärin. Hyvä viranomainen tulkitsee tämän lainsäädännön tahdon ja tarkoituksen mukaisesti.

Siinä mielessä minä katson, että tätä kyllä kannattaa ihan kokeilla ja katsoa, kuinka tämä toimii juuri siksi, että tämä ei ole liian tiukka vaan sopivasti sillä tavalla, että siinä asianmukaisella tulkinnalla on aina mahdollisuus tätä lakia sitten toteuttaa sen sisällön tarkoituksen mukaisesti.

Ed. Mikkola: Arvoisa puhemies! Vielä haluaisin ed. Braxille sanoa, kun hän sanoi, että tämä on perusoikeus. Tämä on perusoikeus, ja kun tämä on perusoikeus, niin mielestäni on mahdollisimman pian saatettava mahdollisimman hyvä laki voimaan eikä olla vuoden 51 lain varassa, kun perusoikeusuudistus on tehty vuonna 95. Siis näkökulmani on erilainen, eli toisin sanoen tämä vaatii tämän pikaista käsittelyä.

Toiseksi, kun ed. Jäätteenmäki sanoi, että uusi hallitus olisi voinut tuoda tämän kuukauden kahden päästä, minulla on aivan erilainen käsitys, vaikka en ole koskaan ollut ministeri, siitä, miten lakeja valmistellaan. Kun se täältä menee, tässä on suuret asiakirjaniput, lautakunnat. Uusi hallitus käsittelee julkisuuslain ja siihen liittyvät 77 lakia ja tekee siitä uuden esityksen, ja ministeriössä valmistellaan. Ihmettelen, ellei uusi ministeri sanoisi, että se pistetään lausuntokierrokselle, ja silloin puhutaan aivan eri asiasta kuin yh-

destä kuukaudesta. Ei kai kukaan ministeri tuo sitä samanlaisena pakettina uudestaan takaisin ja sano, että siinä on nyt. Se menee lausuntokierrokselle, ja siitä seuraa välttämättä aikamoinen viivästys. Onko vuosi sitten liian pitkä, se on tietysti toinen asia, mutta siinä lausuntokierroksella menee vuosi.

Mutta mistä olen kaikkein huolestunein? Tämä on erittäin keskeinen lainsäädäntö. Katsotaanpas, ketkä täällä käyvät tätä keskustelua: täällä käyvät perustuslakivaliokunnan jäsenet, lakivaliokunnan jäsenet ja hallintovaliokunnan jäsenet, ja muut tästä viis veisaavat, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. (Välihuuto) — Ed. Tiusanen on aina paikalla ja kieltämättä käyttää asiallisia puheenvuoroja kaikista laeista. — Tämä antaa huonon kuvan tästä meidän käsittelystämme, jos sanotaan, että tämä on kaikkia koskettava ja me olemme kaikki tästä tavattoman huolestuneita. Silloinhan täällä pitäisi olla myöskin niitten kuulemassa, jotka eivät ole olleet tätä lakia käsittelemässä, antamassa panoksensa, että he ovat olleet huolestuneita siitä, miten tämä asia on käsitelty. Tämä on mielestäni se kansanvallan kannalta keskeinen keskustelu, ja meidän pitäisi siihen osallistua, myöskin julkisen sanan; ei se kauhean kiinnostuneelta vaikuta, kun ei ole yhtään julkisen sanan edustajaa paikalla.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Mikkolalle haluaisin todeta, että on hallitus mikä tahansa ja on oikeusministeri kuka tahansa, niin kyllä minä uskon, että kuukaudessa kahdessa hallitus olisi tämän esityksen pystynyt antamaan. Pystyihän hallintovaliokunta päivää sen jälkeen, kun perustuslakivaliokunta oli oman lausuntonsa antanut, koko lakipaketin yhdessä päivässä käsittelemään. Minusta on kyllä vaikea ajatella, että jos tämä olisi rauennut, niin se olisi kestänyt todella pitkän ajan. En minäkään sitä mene sanomaan, onko se yksi, kaksi vai kolme kuukautta, mutta en missään tapauksessa jaksa ajatella, että tämä olisi vuodella viivästynyt.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Kun ajattelee sitä, koska laki olisi tullut uudelleen tänne takaisin, niin toisaalta, jos ne kohdat nyt ovat niin selkeitä, joihin olisi haluttu muutokset tehdä, niin miksei niitä ole tuotu hallintovaliokunnalle vielä selvemmin esille, jotta muutokset olisi voitu sen yhden päivän aikana tehdä?

Minun mielestäni on kyllä erittäin hyvä, että tämä laki tulee voimaan. Katsotaan myös sitten kokemuksellisesti, miten se alkaa käytännössä toimia. Sitä varten hallintovaliokunnassa asetettiinkin seurantavelvoite. Sen kokemuksen perusteella muutetaan mahdollisimman pian ne epäkohdat, jotka tulevat esille lain toteutuksessa.

Ed. P u h j o : Herra puhemies! Ed. Mikkola otti erittäin tärkeän asian esiin. Kun meillä on vuonna 1995 toteutettu uudet perusoikeudet ja kirjattu ne perustuslakiin, niin tulevan lainsäädännön tulisi koko ajan mennä siihen rataan, että myöskin nämä perusoikeudet otetaan huomioon. Tämä lakiesitys tarjoaa siihen hyvän mahdollisuuden, että me voimme kumota vanhoja lakeja, jotka eivät ole ottaneet huomioon perusoikeusuudistuksia. Olkoonkin, että tämä on hieman vajavainen, niin uskon, että tämä on hyvä alkuunlähtö korjattaessa niitä mahdollisia puutteita, jotka perusoikeuksiin vielä jäävät.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 214/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 32/1998 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 32.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnassa on ollut kyllä selkeämpiäkin hallituksen esityksiä. Tässä on eräs sellainen. Tästäkin asiasta hallintovaliokunta oli yksimielinen. Kirkkolakiin tehdään ne muutokset, joita äsken keskustelussa ollut julkisuuslainsäädäntö edellyttää. Luovutaan siis nyt voimassa olevasta yleisten asiakirjojen julkisuuslainsäädännöstä ja siirrytään tähän uuteen viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevaan lainsäädäntöön myös kirkkolain osalta. Todella selkeä, yksinkertainen, ymmärrettävä esitys.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi järjestyksenvalvojista sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 148/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 33/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 33.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Tähän järjestyksenvalvojista eli järjestysmiehistä ja heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan kertovaan lakiin en ole tutustunut kovin tarkasti, mutta kiinnitän huomiota erääseen kohtaan, johon olen kiinnittänyt kyllä aikaisemminkin. Tämä on 12 §:n rangaistussäännös. Jos nyt ymmärrän tämän oikein, tässä puhutaan 1 ja 2 momentissa "kuten hallituksen esityksessä". Mitä ne sisältävät, siitä en ole varma, mutta tässä nyt kuitenkin on tämä järjestysmiehen väkivaltainen vastustaminen, vaikka tässä säännöksen lopussa puhutaankin järjestyksenvalvojan vastustamisesta, kuuden kuukauden rangaistusmaksimista, jos väkivaltaisesti vastustaa järjestysmiestä.

Tämä asia meni kyllä pieleen jo siinä vaiheessa, kun lakivaliokuntakin käsitteli rikoslain uudistusta. Siellä mentiin ensinnäkin poliisimieheen kohdistuvan väkivaltaisen vastustamisen ja haitanteon ja vastustamisen kohdalta rangaistusasteikossa vähän sekaisin, ja ehkä siitä johtuen on ollut tämäkin, että tämä rangaistusmaksimi on vain kuusi kuukautta. Olen sitä mieltä, että sen pitäisi olla vähintään vuoden sillä tavalla, että se mahdollistaisi myöskin pidättämisen sellaisissa tapauksissa, jolloin tapauksen selvittely on epäselvää. Se on selvä, että jos siihen liittyy pahoinpitely tai törkeä pahoinpitely, niin se rangaistaan yksin teoin tehtynä, jos vanhakantaista näkemystä esittää tämän vastustamisen kanssa, mutta siitä huolimatta rangaistuksen pitäisi olla vuosi.

Minä en tule mitään muutoksia esittämään, mutta olen kyllä tehnyt lakialoitteen nimenomaan rikoslain muutosta koskien sillä tavalla, että rangaistuksen pitäisi olla yksi vuosi eikä kuusi kuukautta, joka on liian vähän, ottaen huomioon tällaisen teon järjestyksenvalvojaa kohtaan.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Tässä asiakohdassa kiinnitän ed. Aittoniemen huomiota siihen, että meille on jaettu pöydille myös korrehtuuri 2 -painos, myös koskien hallintovaliokunnan mietintöä n:o 33.

Hallintovaliokunnassa tähän asiaan liittyen on käynyt pieni lipsahdus. Rangaistussäännös on hallituksen lakipaketissa, ja siinä tehdään muutos voimassa olevaan rikoslakiin koskien rikoslain 7 luvun 6 §:ää. Tämä esitys on sen mukainen kuin hallitus on esittänyt, eli järjestyksenvalvojan vastustamisesta säädetään rangaistus rikoslaissa, jota koskeva lakimuutos on tässä paketissa myös mukana.

Eri asia on sitten se, mihin ed. Aittoniemi kiinnitti huomiota: ovatko sen mukaiset rangaistustasot oikean mittaisia vai eivät? Voi olla, että rangaistukset ovat liian lieviä. Kyllä järjestyksenvalvojan tulee kyetä pitämään yllä järjestystä, ja siinä mielessä hänellä tulee olla oikeat valtuudet. Järjestyksenvalvojan vastustamisen pitää myös olla kyllin kovin rangaistava teko.

Ed. Dromberg: Herra puhemies! Mielestäni on erittäin tärkeää huomata myös, että hallintovaliokunta sai lisättyä tänne yhden kohdan, jossa myös henkilö voidaan tarkastaa päältä, ettei hänellä ole sellaisia esineitä tai aineita mukana, jotka vahingoittaisivat tilaisuuden luonnetta ja siitä olisi vaaraa myös muille paikallaolijoille. Mielestäni tämä oli erittäin merkittävä lisäys myös hallintovaliokunnassa tehtynä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain 42 ja 52 §:n ja apteekkimaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 276/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 42/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 42.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Saamme tänään käsitellä lääkelain 42 ja 52 §:n muutoksia, jotka tarkoittavat sitä, että yliopistotoiminta on kehittynyt myös muualla kuin Helsingissä. Kuopion yliopistolla on nyt oikeus pitää apteekkia, joka tulee olemaan taloudellisesti hyvin merkittävä asia; onhan Kuopion sivuapteekin vuotuinen liikevaihto ollut noin 40 miljoonaa markkaa. Tällä ehdotuksella on myös se merkittävä vaikutus, että apteekki voi toiminnan perusteella suorittaa myös maksuja yliopistolle, joka saa tavallaan taloudellista tukea.

Olen hyvin iloinen, että pitkän taistelun jälkeen on päädytty siihen, että myös toinen paikkakunta voi aluepoliittisesti saada nämä oikeudet. Asiasta oli kuulemma valiokunnassa ollut aikamoinen taistelu. On hyvä, että on päädytty tällaiseen esitykseen, että me Kuopiossa voimme alkaa toteuttaa nyt farmaseuttien koulutusta, joka on tässä tietenkin kaikkein tärkeä asia.

Kiinnitän huomiota myös valiokunnan perustelulausumaan, jossa on todettu, että tullaan selvittämään vuoden 2000 loppuun mennessä yliopistoapteekkien asemaa ja oikeuksia suhteessa muihin apteekkeihin. Tämä tarkoittaa sitä, että halutaan huolehtia siitä, että myös muiden yliopistojen ja sinne tulevien apteekkien kohdalla tulee tasavertaisuus ja tasa-arvoisuus lähinnä kilpailutilanteessa. Tämä on minun käsitykseni ainakin lausuman perusteella.

Joka tapauksessa esitys on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Kuopion yliopiston ja Helsingin yliopiston apteekit tulevat tekemään sopimukset asiasta erikseen. Uskon, että tästä tulee myönteinen asia.

Ed. J. Kukkonen: Arvoisa puhemies! Kyse on todella siitä, niin kuin ed. Tykkyläinen sanoi, että pitkä taistelu on nyt päättymässä, toivon mukaan, ja todellakin lopulta hyvään päätökseen. Asian ympärillä on ollut paljon loiskiehuntaa, kaikenlaista väittelyä ja myös paljon asiantuntemattomuutta.

Perusasia, josta tässä on kysymys, joka ei ed. Tykkyläisen hyvin taustoja selvittävässä puheenvuorossa ehkä tullut tarpeeksi esille, ja jonka takia itse käytän puheenvuoron, on nimenomaan se, että kyse on farmasian tutkimuksesta ja koulutuksesta ja omasta tiedekunnasta. Siinä mielessä Helsingin ja Kuopion yliopistot ovat molemmat juuri tätä koulutusta antavia. Myös Åbo Akademi kouluttaa hiukan tällä alueella.

Farmasia on nimenomaan se tieteenala, joka vastaa apteekkilaitoksen toiminnasta ja ammatillisesta kehittämisestä. Tästä syystä tuntuu täysin käsittämättömältä ja ihmeelliseltä, että tämän asian yhteydessä niin valiokuntakäsittelyssä nyt kuin aiemmin asian selvittelyjen yhteydessä lähinnä kateudesta, taloudellisista intresseistä, yliopistojen välisistä kateustekijöistä johtuen ja myös siitä johtuen, että Helsingin yliopistoa koskee erityislaki, tätä asiaa on paisuteltu ja nostatettu sille tasolle kuin olemme kuulleet sen käsittelyssä olleen.

Perustuslakivaliokunnan osalta, johon valiokuntakäsittelyyn sain osallistua, on sanottava, että perustuslakivaliokunnan lausunnon viimeinen lause valiokunnan kannanotoissa, sanoo hyvin selkeästi ja lyhyesti: "Tällaiselle järjestelylle ei ole valtiosääntöoikeudellista estettä". Toivottavasti nyt niin helsinkiläiset, turkulaiset kuin oululaiset tai jotkut muut, jotka muista lähtökohdista, jota edellä käsittelin, ovat ajaneet omaa asiaansa, tämän asian uskovat.

Kun asialla ovat olleet muun muassa apteekkarit yliopistojen lisäksi ja monet muut intressitahot, on ollut erittäin valitettavaa nähdä, kuinka paljon se on haitannut opetustyötä Kuopiossa. Kun metsää ei niin sanotusti nähdä puilta, käy juuri sillä tavalla. Se on sitten eri asia, mitä kaikkea pitäisi ajatella elinkeinotoiminnasta, elinkeinotoiminnan vapaudesta, elinkeinotoiminnasta yliopisto-opetuksen yhteydessä jne. Siitä on puhuttava erikseen, mutta miksi niillä syillä yritettiin jarruttaa asiaa ja miksi niillä syillä vuosikausia asia estettiin tapahtumasta, sitä meidän on ollut Kuopiossa hyvin vaikea ymmärtää.

Esimerkiksi Oulun ja Turun intressit ovat lähtöisin lääketieteen ja biotieteen tutkimuksesta ja näiden alojen opetuksesta, eivät siis lääkehuoltoa kehittävästä ja farmasian tutkimuksesta ja koulutuksesta, juuri niistä, joissa vain Helsingin ja Kuopion yliopistot ovat vastuullisia toimijoita, siis niin farmasian tutkijakoulutuksen kuin itse tutkimuksenkin suhteen.

Valiokuntakäsittelyssä, niin kuulin, sosiaalivaliokunnassa oli peräänkuulutettu lääkkeiden vähittäisjakeluun liittyviä perusteluita Kuopion yliopiston apteekille. Lakimuutostekstissä todetaan, että yliopistoapteekkitoiminnan perusta on vain farmasian opetus ja tutkimus. Sen sijaan yksityisen apteekin perusta on apteekkipalvelujen alueellinen tarve. Sitä paitsi Kuopion yliopiston apteekki tulevaisuudessa ei muuta mitenkään Kuopiossa vallitsevaa apteekkien välistä tilannetta. Kuopion yliopisto ei perusta uutta

apteekkia vaan ostaa Helsingin yliopistolta apteekkiyksikön. Miten se järjestetään ja siitä aiheutuvia taloudellisia kompensaatioita järjestellään, se on ihan toinen kysymys.

Lääkelaitoksen asiantuntijat ovat tässä asiassa ihmeellisesti osoittaneet, että he eivät ole perillä farmasian koulutuksen yksityiskohdista, muutospaineista, opiskelijoiden ja työelämän välisestä vuorovaikutussuhteista tai tarpeista tahi joistakin muista asioista. Kuopion yliopisto ei todellakaan ole apteekkiasiassa turvatakseen rahoitustaan. Yliopisto tulee suuntaamaan mahdollisesti kertyvät tuotot nimenomaan lääketutkimukseen, lääkehuoltoa kehittävään tutkimukseen ja farmasian koulutuksen kehittämiseen. Täten rahoitus tulee palautumaan lääkehuollon palvelujärjestelmän hyödyksi ja helpottaa muun muassa Lääkelaitoksen paineita ja vastuuta tuon sektorin asianmukaisesta edistämisestä maassamme.

Ei ole tarkoitus, niin kuin virheellisesti keskusteluissa on sanottu, että ikään kuin Kuopion yliopisto tavoittelisi jotain uutta ketjuapteekkia tähän maahan. Sekin on syytä torjua. Ei varmasti vaan sitä yhtä, niin että ei tarvitsisi leikkipeliä harrastaa yliopiston touhuissa. Sehän tässä on nimittäin ollut kaikkein järkyttävintä, että kun jossakin vaiheessa asiat eivät ole yhteistyön kannalta luistaneet, ennen kuin yhteistyösopimus on saatu aikaan, leikisti on myyty ja valmistettu ja käyty leikkirahalla apteekkikauppaa yliopistossa, ja sehän on ihan naurettavaa. Tällaisia Helsingin yliopiston yksinoikeudesta on seurannut.

Nyt tilanne paranee. Me olemme siitä iloisia paikkakunnalla ja uskomme, että tämä on myös koko farmasian opetuksen ja koulutuksen etu.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muilta osin olen samaa mieltä ed. Kukkosen kanssa, mutta vastauspuheenvuorossani haluan todeta sen, että lain voimaantulosäännöksessä ehdotetaan myös, että Lääkelaitoksen tulisi myöntää Helsingin yliopistolle lupa pitää uutta sivuapteekkia puolen vuoden kuluessa siitä, kun Kuopiossa sijaitseva sivuapteekki on luovutettu Kuopion yliopistolle. Haluan todeta myös, että uusi sivuapteekki tulisi sijoittaa Helsinkiin, Espooseen tai Vantaalle eli pääkaupunkiseudulle.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Kysymyksessä on kokonaisuutena kilpailulain vastainen menettely, jolla ei ole juuri mitään tekemistä koulutuksellisten asioiden kanssa.

Esimerkiksi Helsingin yliopistolla, en muista kuinka monta sivuapteekkia sillä on (Eduskunnasta: 16!), nyt kun se tämän Kuopion apteekin lisäksi saa Espooseen tai johonkin uuden paikan, sillä on sivuapteekki kaiken lisäksi Tampereella, ja mitä Tampereen yliopiston apteekilla on tekemistä Helsingin yliopiston koulutuksen kanssa? Kysymyksessä on tietynlaisen ketjun luominen, joka rikkoon kilpailumahdollisuuksia. Siinä mielessä on erittäin hyvä, että valiokunnan mietinnön lopussa on ponsi, jossa vuoden 2000 loppuun mennessä, tai jotakin sillä tavalla, katsellaan asioita, ovatko ne lainmukaisessa järjestyksessä.

Ymmärrän vielä sen, jos Helsingin yliopiston apteekilla on yksi tai kaksi apteekkia keskustassa, jos Kuopiolla olisi vastaavasti yksi, mutta siitä ei ollut kysymys, vaan tällaisen koulutustoiminnan varjolla rikotaan kilpailulakeja, muodostetaan sellainen ketju, joka kilpailee toisten apteekkien kanssa täysin erilaisilla taloudellisilla mahdollisuuksilla. Mielestäni se on väärin.

Sellaisenaan minulla ei ole mitään yliopiston apteekkia vastaan. Siellä on hyvä palvelu ja tavarat ovat hyvin esillä ja aspiriininsa saa kyllä ihan mukavasti, jopa ympäri vuorokauden, mutta siitä huolimatta puhutaan asiat asioina eikä näistä väitellä. Tämä on kilpailulakien vastaista, ja toivottavasti tällainen systeemi hyvin nopeasti loppuu.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen eri mieltä ed. Aittoniemen kanssa siitä, että lääkelain uudistamisen myötä pitäisi vertailla sen suhdetta kilpailulainsäädäntöön. Mielestäni on äärettömän hieno systeemi, että on olemassa tällainen järjestely, että yliopistoilla on apteekki ja apteekkimaksuja käytetään koulutuksen järjestämiseen ja taataan tulevaisuutta tällä yhteiskuntasektorilla. Jos kaikilla muillakin yhteiskunnan aloilla olisi vastaavaa, meillähän olisivat hienosti asiat. Nyt, kun talousahdinko on tällainen ja valtionosuuksia leikataan, on erittäin hyvä, että yliopistolla on koulutuksessa tällainenkin tulolähde. Tietysti ymmärrän, että valtiovarainministeriö ottaa tämänkin huomioon omissa avustuksissaan, mutta tätä ei saisi missään nimessä verrata kilpailulainsäädäntöön.

Ed. Lämsä: Arvoisa puhemies! Kuopiossa Savon maakunnassa on todella oltu hieman hermostuneita sen suhteen, miten tämän asian käsittelyn kanssa käy. Niin tärkeä asia se on ennen kaikkea yliopistolle. Valiokuntakäsittelyssä tuli ulospäin sellainen kuva, että siellä oltaisiin hy-

vinkin riitaisia tämän asian käsittelyn suhteen. En tällaista kuvaa siitä saanut. Haluttiin keskustella eri näkökulmista tämän asian pohjalta, ja mietintö oli yksimielinen ja syntyi kuitenkin varsin nopeasti. Tässä ei sinällään ole kysymys rahoituksellisesta elementistä yliopistolle vaan enemmänkin ja ennen kaikkea on kysymys opetuksellisesta tarkoituksesta.

Myönnettäessä Kuopion yliopistolle oikeus pitää apteekkia on tarkoitus, että Helsingin yliopisto luovuttaa Kuopiossa sijaitsevan sivuapteekkinsa Kuopion yliopistolle, ja jotta Helsingin yliopiston toiminnan ja rahoituksen kannalta tärkeä sivuapteekkien määrä pysyisi ennallaan, tässä ehdotetaan lääkelakia lisäksi muutettavaksi niin, että säädettäisiin Helsingin yliopiston apteekin sivuapteekkien määrä samaksi, joka sillä nyt on.

Yliopiston apteekkitoiminnan perusta on farmasian koulutuksen järjestäminen ja lääkehuoltoa kehittävä tutkimustoiminta, ja Kuopion yliopistossa käynnistyi proviisorikoulutus vuonna 1973 ja farmaseuttikoulutus vuonna 1978. Nykyisin Kuopion yliopistosta valmistuu noin puolet maamme farmaseuteista ja proviisoreista eli noin 115 farmaseuttia ja 40 proviisoria per vuosi.

Kuopion yliopiston farmaseuttinen tiedekunta on ollut sekä kansallisesti että kansainvälisesti uranuurtaja lääkkeiden käyttöön ja lääkehuollon kehittämiseen liittyvässä tutkimuksessa sekä tutkijakoulutuksessa. Yliopistollisen apteekkitoiminnan perusteet täyttyvät täten kaikilta osiltaan Kuopion yliopiston toiminnassa. Tämä lakimuutos mahdollistaa farmasian opetuksen sekä tutkimuksen ja käytännön apteekkityön nivomisen kiinteästi yhteen. Toivon tosiaan, että tämä lakiesitys tässä salissa myös etenee suotuisasti.

Valiokunnan lausumaehdotuksen kanssa, joka täällä on, saman tyyppinen lausumaehdotushan oli jo muistaakseni vuodelta 91, joka edellytti eduskunnan tai hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin selvittääkseen sitä, mikä merkitys yleensäkin voi olla yliopistoilla, kun ne harjoittavat tällaista liiketoimintaa eli tässä tapauksessa apteekkitoimintaa taloutensa turvaamiseksi. Olen sitä mieltä, että tätä asiaa on hyvä tarkastella joka tapauksessa, mutta Kuopion yliopiston kohdalla nimenomaan tässä on koulutuksellinen näkökulma painavin tekijä.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Minustakin tämä esitys on kilpailulainsäädännön vastainen ja tämä on myös eduskunnan ponnen vastainen. Eduskunta on 1991 lausunut ponnessaan, että olisi syytä selvittää muun muassa juuri Helsingin yliopiston apteekin apteekkiprivilegio. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut, ja siksi me nyt sosiaali- ja terveysvaliokunnassa panimme määräajan, mihin mennessä se pitäisi selvittää. Jospa tämä nyt vihdoin ja viimein tehtäisiin!

Minusta pitäisi rehellisesti myöntää, että kysymys on yliopiston talouden turvaamisesta. Näin on ollut Helsingin yliopiston kohdalla, ja näinhän luultavasti on Kuopionkin yliopiston kohdalla. Opetus ja tutkimus on varmasti järjestettävissä yhteistyössä muittenkin yksiköitten kanssa ja tavallisten apteekkien kanssa. Minusta ne ovat kaikki verukkeita, kun puhutaan siitä, että näin olisi.

Esimerkiksi ed. Lämsä juuri totesi, että tämä mahdollistaa asianmukaisen farmasian opetuksen ja tutkimuksen Kuopiossa. Oletteko te, ed. Lämsä, sitä mieltä, että farmasian opetus ei olisi ollut asianmukaista Kuopiossa tähän mennessä? Jos olette sitä mieltä, varmasti Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen pitäisi ryhtyä tutkimaan Kuopiosta valmistuneitten ammatin harjoittamista ja katsoa, ovatko he lainkaan päteviä harjoittamaan ammattiaan.

Sitten voisin kysyä, jos rinnastan tämän johonkin muuhun, pitäisikö niitten yliopistojen, joissa on oikeustieteellinen tiedekunta, voida perustaa asianajotoimisto, jolla turvattaisiin asianomaisen tiedekunnan rahoitus. Varmaankin täällä paheksuttaisiin sitä, jos ne voisivat perustaa asianajotoimiston yhteiskunnallisista velvoitteistaan vapaasti ja sillä tavalla kilpailla muitten asianajotoimistojen kanssa.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä kerran todeta sen, että kysymys on yliopistojen rahoituksesta, joka minusta olisi asianmukaista hoitaa toisella tavalla eli valtion budjetin kautta. Totean, että väliäänestysten jälkeen olen pitkin hampain ollut hyväksymässä tämän ponnen, joskin tämä on erittäin huonoa lainsäädäntöä. Hallituksen esitystä ei ole kunnollisesti valmisteltu. Se on valmisteltu erittäin kiireellisesti. Asianmukaisia kuulemisia ei sen valmistelun yhteydessä ole suoritettu, emmekä mekään sitten valiokunnassa voineet kuulla esimerkiksi Kilpailuvirastoa, mikä minun mielestäni olisi ollut välttämätöntä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Minä olen samaa mieltä kuin hallituksen esityksessä esitetään. Mietinnössä on todettu monia hyviä asioita. Sitä vaan ihmettelen tämän lain käsittelyn yhteydessä, että tässähän olisi voitu

laajemminkin miettiä sitä kysymystä, minkä takia esimerkiksi Joensuu ei voisi olla Kuopion yliopiston alaisuudessa, koska nyt Helsinki periaatteessa ilmeisesti kahmii rahat sieltä. Kun itäsuomalaisesta näkökulmasta katsotaan tätä asiaa, kun täältä Helsingistä hyvin nuivasti suhtaudutaan syrjäseutujen etuuksiin, miksi ei tämmöistä voisi ajatella, että Itä-Suomessa tehtäisiin tällainen laajempi yhteistyö, jossa nämä koulutukseen tarkoitetut varat, jotka menevät farmasiakoulutukseen ja lääkekehittämiseen, käytettäisiin siellä Itä-Suomessa ja kehitettäisiin sitä koulutusverkostoa sillä puolen? Sinällään tämä laki on ihan hyvä, ja tulevassa eduskunnassa, ketkä täällä ovatkin, on varaa sitä muuttaa ja reivata uuteen suuntaan sitten.

Ed. Dromberg: Herra puhemies! Niin kuin ed. Lahtelan puheenvuorosta kävi hyvin selkeästi ilmi, tämän toiminnon kautta sitä haluttaisiin levittää koko maahan. Toisin sanoen silloin yksityinen apteekkaritoiminta haluttaisiin pikkuhiljaa hävittää kokonaan maasta ja kilpailutilanne ei toimisi niin kuin sen pitäisi. Kun ajatellaan, että varsinaisesti tälläkin alueella Helsingin yliopistolla on 16 sivuapteekkia, se on jo aika paljon kilpailua vääristävä tekijä. Tämän alueen apteekkarit ovat tietenkin olleet yhteydessä myös päättäjiin, että tämä tilanne täytyy selvittää, niin ettei kilpailun vääristymiä tule tapahtumaan. Siitä syystä olen erittäin ilahtunut, että valiokunta onkin tehnyt lausumaehdotuksen, jossa todellakin yliopistoapteekin asema ja oikeudet selvitetään niin, että tämä tilanne saadaan normalisoitua normaalin toiminnan puitteissa. Todellakin varmasti yliopistoille on tärkeätä, että opetukselliset tavoitteet tulevat täytettyä, mutta mielestäni tätä tapaa ei pidä käyttää yliopiston rahoituskeinona.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Tässä näin paljon puhutaan apteekista ja minkä takia? Sen takia, että ne ovat todella kultakaivoksia nimenomaan nämä suuret apteekit. Miksi? Sen takia, että apteekkien osuus lääkkeen hinnasta on niin suuri. Tämä ei koske siis vain yliopistollisia vaan kaikkia näitä ed. Drombergin mainitsemia yksityisiä apteekkeja. Mielestäni tämän keskustelun pitäisi olla myös viesti siihen suuntaan, että pitäisi pystyä tarkastamaan ongelmaa ja tehdä päätöksiä ja ratkaisuja, jotka vähentävät apteekin ottamaa osuutta lääkkeiden hinnasta. Muistakaamme, että sairaat ihmiset ovat ne, jotka lääkkeiden hinnan maksavat.

Ed. Pehkonen: Arvoisa puhemies! En puhu pitkään, mutta varmuuden vuoksi tulin korokkeelle.

Kuopion yliopiston apteekkiasia on hyvin mielenkiintoinen. Tästähän on otettu meikäläiseenkin yhteyttä. En ole kyllä minkään vertaa asiantuntija, mutta henkilö, joka otti yhteyttä, mielestäni oli asiantuntija.

Tämä lakiesitys Kuopion yliopiston apteekista otettiin eduskuntaan perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyyn aivan näin loppusuoralla. Perustuslakivaliokunta käsitteli asiaa yllättäen päätettyään aiemmin, ettei se anna asiasta lausuntoa. Koko lakiesitys on mielestäni keskeneräinen ja valmistelematon. Seurausvaikutuksia koko yhteiskunnan ja kuntien kannalta ei ole ymmärtääkseni loppuun asti selvitetty, ja lakiesitys tulisi tässä vaiheessa jäädyttää. Joitakin perusteluja tässä lyhyesti.

Helsingin yliopiston apteekki valtion varoista rahoitettujen tukiensa ja muiden erivapauksiensa nojalla ajaa epäterveellä kilpailulla yksityiset apteekit ahtaalle niissä kaupungeissa ja lähikunnissa, joissa yliopiston apteekkia ei ole. Jos Kuopion yliopistolle myönnetään apteekkilupa, seuraukset ovat samanlaisia. Kyseessä ei varmastikaan tulisi olemaan vain yksi yksikkö vaan sivuapteekkeja perustettaisiin koko Suomen alueelle ainakin niihin kaupunkeihin, joissa ei vielä ole yliopistoapteekkia. Tämän seurauksena lähikuntien pienet apteekit todennäköisesti menettäisivät asiakkaansa ja toiminta saattaisi tulla kannattamattomaksi.

Yliopistoapteekkeja eivät ole kiinnostaneet pienet paikkakunnat eikä lääkehuollon ylläpito syrjäseuduilla. Yliopiston apteekki on käytännössä aggressiivista liiketoimintaa harjoittava valtion apteekki. Onko siis tarkoituksena lopettaa nykyinen, hyvin toiminut apteekkijärjestelmä, jossa reseptilääkkeet ovat olleet koko maassa, siis myös syrjäseuduilla, saman hintaiset ja pienilläkin paikkakunnilla on ollut ammatillisesti korkeatasoiset apteekkipalvelut?

Apteekki myös työllistää ja tuo veronmaksajia kuntaan. Nyt on aika raju ehkä tämä seuraava lause, jonka sanon, mutta kuitenkin tässä yhteydessä on syytä sanoa. Onko tarkoituksena sosialisoida apteekit siten, että jäljelle jäävät vain suurimmat yksityisapteekit (Ed. J. Kukkonen: Se ei kyllä tällä tapahdu!) ja valtion yliopiston apteekit? Maaseudulla lääkejakelu toteutettaisiin esimerkiksi terveyskeskuksista, jolloin kustannukset tulisivat pienten maaseutukuntien harteille.

Koska yliopiston apteekkien asema ja perus-

teet ovat tutkimatta ja koska Suomen Apteekkariliiton tekemä valitus on tutkittavana EU:n komissiossa, päätöksiä Kuopion yliopiston apteekista ei tässä vaiheessa tulisi tehdä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Olisin ymmärtänyt ed. Pehkosen puheen edes jollakin tavoin, jos hän olisi ollut helsinkiläinen ja kristillinen kansanedustaja, mutta kun hän puhuu Joroisista tulevana kansanedustajana, niin tällä tavoin ihmettelen sitä kovasti ja paljon.

Tässähän sotketaan selvästi kaksi asiaa. Puhutaan siitä, mihin suuntaan yleensä apteekkijärjestelmää tulisi kehittää, mikä siinä on yliopistollisten apteekkien rooli ja mikä on yksityisapteekkien rooli, ja toisaalta pitäisi puhua siitä, onko Kuopion yliopiston opetus samassa asemassa kuin Helsingin yliopiston farmasian opetus. Näitä kahta asiaa, hyvät kollegat, ei pidä sotkea.

Se, että Kuopion yliopisto vihdoin ja viimein saa saman aseman kuin Helsinki, on vähintä, mitä tässä tilanteessa voidaan tehdä. Minä en ole se edustaja, joka haluaa sanoa, ettei tätä koko kenttää tule tarkastella joskus myöhemmin. Se tehtäköön. Mutta nyt tässä yhteydessä puhutaan tasavertaisesta kohtelusta eri yliopistoja kohtaan.

Kun ed. Dromberg sanoi, että yliopistollista apteekkia ei tule käyttää yliopiston rahoitukseen, hänen pitää sanoa tämä niin, että lopetetaan Helsingin yliopistolta myös tämä sama oikeus, ja siihenhän ei ole ollut halukkuutta. Enkä minä ole sitä suinkaan vaatimassa. Olen vain vaatimassa, että Kuopio saa saman aseman kuin Helsinki ja Kuopiossa opiskelevat farmasian opiskelijat pääsevät samaan asemaan kuin helsinkiläiset opiskelijat.

Apteekkariliiton kannanoton ymmärrän. Se asia tulee mielestäni ponnen lausuman mukaisesti tarkasteltavaksi, jos hallitus ryhtyy toimiin. Siinä ei ole mitään ongelmaa. Tällä kertaa on vain päätettävä siitä, että toimitaan täällä suuressa salissa sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisesti ja hallituksen esitys hyväksytään. Viimeinkin saadaan piste tälle vuosia ja vuosikymmeniä kestäneelle keskustelulle.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Aikaisempaa puheenvuoroa pitäisi vielä täydentää, että en missään vaiheessa esittänyt, että yliopiston apteekkeja laajennettaisiin ja tehtäisiin lisää, jolloin tulisi kilpaileva apteekki joka sivukylälle. Näen siinä sitä huolta, millä tavalla rahoitetaan jatkossa esimerkiksi Kuopiossa opiskelut tasapuolisesti Helsinkiin verrattuna. Itse kuitenkin olen sen verran asiantuntija tässä apteekkiasiassa, että kävin tässä Joensuussa Helsingin yliopiston apteekissa ja ostin sieltä lääkkeitä. Rahat joka tapauksessa tulevat tänne Helsinkiin. Ne eivät mene sinne Kuopion alueelle. Minusta tuntuisi ihan loogiselta, että jatkossa siihen suuntaan asiaa kehitettäisiin. Ei tässä tarvitse sen ihmeempää jankata.

Sen sijaan se, miten nämä apteekkarit pärjäävät, niin kyllä minun käsitykseni mukaan he pärjäävät suhteellisen hyvin. Niin kuin täällä ed. Tiusanen totesi, voitot lääkkeissä ovat sen verran isot ja ne kaiken lisäksi kohdistuvat maksajaan: normaali, köyhä kansa maksaa nämä kaikki, ja lisäksi me maksamme yhdessä veromarkkoina Kelan kautta hirveän paljon. En ole kovin heikoilla autoilla nähnyt apteekkarien ajavan. Yksi mittari voi olla siinäkin.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Ajattelin, että pidän lyhyen puheenvuoron paikaltani, niin kuin teinkin, mutta usein käy niin, että tulee väärinymmärretyksi, joten ajattelin, että tulen vielä korokkeelle.

Arvoisa puhemies! Haluan todeta sen, että me olemme tämän budjetin yhteydessä, joka on jo nyt voimassa, lisänneet Tampereelle lääkäreiden koulutuspaikkoja, eli Tampere on saanut tällä tavalla budjetin kautta lääketieteelliseen koulutukseen voimavaroja. Tällä kertaa käsittelemme apteekkilakia, joka minun mielestäni on merkittävä siinä mielessä, että on päästy sopimukseen Helsingin kanssa, koska Kuopiossa ja Helsingissä koulutetaan tällä hetkellä farmasian alalle tulevia ihmisiä. Tässä on kaikkein tärkein asia se, että on koulutus kysymyksessä, nimenomaan farmasian koulutus ja tutkijan koulutus. Sen johdosta on erittäin tärkeää, että meille myös Kuopioon saadaan yliopistollinen apteekki, jota voidaan hyödyntää tässä asiassa.

Mitä tulee sitten lääkkeiden vähittäisjakeluun liittyviin perusteluihin Kuopion yliopiston apteekille, niin kuten lakimuutoksesta on todettavissa, yliopistoapteekkitoiminnan perusta on farmasian opetus ja tutkimus. Sen sijaan yksityisen apteekin perusta on apteekkipalvelujen alueellinen tarve. Lisäksi Kuopion yliopiston ap-

teekki ei muuta mitenkään Kuopiossa vallitsevaa apteekkien välistä tilannetta. Kuopion yliopisto ei perusta uutta apteekkia, vaan ostaa Helsingin yliopistolta apteekkiyksikön. Tämä asia on kokonaisuudessaan näin.

Lääkelaitoksen asiantuntija on todennut sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, ettei Lääkelaitos näe mitään muuta kuin yliopiston rahoitukseen liittyviä perusteita Kuopion yliopiston apteekkihankkeelle. Tämä kanta on meistä täysin käsittämätön ja voi olla vain yhteydessä siihen, ettei alan korkein valtion virasto ole lainkaan perillä farmasian koulutuksen yksityiskohdista: muutospaineista, opiskelun ja työelämän välisestä vuorovaikutustarpeesta. Kuopion yliopisto ei todellakaan ole apteekkiasiassa liikkeellä turvatakseen rahoitustaan. Yliopisto tulee suuntaamaan mahdollisesti kertyvät tuotot lääketutkimukseen ja lääkehuoltoon.

Arvoisa puhemies! Minä halusin tämän vielä pöytäkirjoihin merkittäväksi. Toivon, että saisimme tämän lain yksimielisesti eteenpäin. Tälläkin tavalla voimme vahvistaa meidän apteekkitoimintaamme ja myös koulutusta.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Tiusaselle todeta, että eivät apteekit ole kultakaivoksia. Kannattaisi perehtyä nykyaikaiseen apteekkiin hieman syvällisemmin.

Toteaisin myös sen, että ed. Soininvaara opetti meille valiokunnassa, että presidentti Kekkosen ajatus oli ollut nimenomaan se, että annetaan Helsingin yliopiston apteekin perustaa sivuapteekkeja erittäin kannattaville paikoille, jolloin saatiin ikään kuin yhteiskunnalle sosialisoiduksi parhaat apteekkipaikat. Ed. Soininvaara käsittääkseni piti tätä asiantilaa hyvänä ja oli apteekkien sosialisoinnin kannalla, eli tämä kannattaa mainita pöytäkirjoihin.

Edelleen olisin tiedustellut niiltä, jotka ovat nyt sitä mieltä, että on hyvä, että Kuopion yliopistoon tulee apteekki, kun siellä kerran farmasiaa opetetaan ja tämä olisi tasavertaisuuskysymys, eivätkö he lainkaan ole huolissaan siitä, että Åbo Akademissa opetetaan myös farmasiaa eikä kukaan ole ehdottanut, että sinne perustettaisiin apteekki.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Ed. Kokkonen aikaisemmassa puheenvuorossaan kysyi, onko tämä opetus ollut tähän asti asianmukaista heikompaa. Varmasti opetus on ollut tasoltaan hyvää, mutta nimenomaan tässä on kysymys siitä, että nyt tällä muutoksella vahvistetaan opetuksellista ja tutkimuksellista asemaa Kuopion yliopistossa. Tämän pitäisi olla ihan selkeä asia kaikille.

Lisäksi ed. Pehkonen toi esille puheenvuorossaan, että tämä laki mahdollistaisi sen, että kaikkialle yliopistopaikkakunnille sitten tulisi yliopiston apteekkeja, joilla rahoitettaisiin yliopiston toimintaa. Tästä ei ole kysymys. Tämä lakimuutos koskee vain Kuopiota.

Onko tämä sitten uhka maaseudun lääkehuollolle ja pienapteekkitoiminnalle? Ei myöskään siitä ole tässä kysymys. Itse olen kyllä huolissani maaseudun lääkehuollosta sinällään, mutta se on kokonaan sitten eri asia. Tällä lakimuutoksella ei vaaranneta millään tavalla maaseudun lääkehuoltoa.

Ed. P e r h o : Arvoisa puhemies! Kun valiokunnassa lakiesitystä käsiteltiin, siellä palautettiin mieliin vuosikymmenen alusta ponsi, jossa edellytettiin suurin piirtein samaa asiaa kuin nyt esillä olevassa valiokunnan lausumaehdotuksessa. Kuitenkin tämän lain käsittelyn yhteydessä oli tietysti mahdoton ottaa kantaa periaatekysymykseen siitä, pitääkö yliopistollisia apteekkeja olla, mikä on niiden rooli, miten ne vaikuttavat kilpailuasetelmiin jne. Toivon, että tämä lausumaehdotus nyt vihdoin viimein otetaan vakavasti.

Se, että Kuopiossa apteekkioikeudet siirtyvät Helsingin yliopiston apteekilta Kuopion yliopiston apteekille, ei sinänsä tietysti tämän alueen kilpailutilannetta muuksi muuta. Me keskustelimme hallitusryhmien kesken sellaisesta kompromissimahdollisuudesta, että näitä korvaavia oikeuksia ei Helsingin yliopiston apteekille olisi annettu vaan olisi lyöty lukkoon alhaisempi sivuapteekkien määrä. Tästä meillä ei kuitenkaan syntynyt yhteisymmärrystä. Käsittelimme sitten valiokunnassa tämän ehdotuksen hallituksen yhteisten pelisääntöjen mukaisesti.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Kun esityksessä esitetään Helsingin yliopistolle uutta sivuapteekkia pääkaupunkiseudulle, ei minun mielestäni sillä ole mitään tekemistä kilpailuvääristymän kanssa. Perusteluissakin mainitaan, että väestömäärä täällä on lisääntynyt ja niin muodoin apteekkien määrää tulisi muutoinkin lisätä. Minä ainakin käsitän, etteivät olemassa olevat apteekit siitä tilanteesta kärsi.

Porissakin on yliopistollinen apteekki. En ole koskaan kuullut Porissa apteekkarien valittavan kilpailutilanteen takia, että jotenkin tilanne olisi

vääristynyt. Toisaalta, kun katsotaan omaa paikkakuntaamme vielä ja sitä kilpailuasetelmaa, moneen vuoteen Porissa ei ole ollut yhtään apteekkia yöllä auki. Herää vain kysymys, mikä on vastuu sitten väestöstä ja sen sairastamisesta, kun ei ole yöllä mahdollisuutta saada lääkkeitä. Tässä mielessä on hyvä, että on olemassa edes tällainen yliopistoapteekkijärjestelmä, joka turvaa tällä tavalla yhteiskunnallisesti tärkeää lääkehuollon jatkuvuutta.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Tässä yhteiskunnassa on ollut sellainen kultapossukerho, johon ovat kuuluneet pitäjän vallesmanni, rovasti ja apteekkari. Nyt oikeisto haluaa puolustaa erityisesti apteekkarien etuoikeuksia. He ovat todella olleet niitä pitäjien mahtimiehiä. He ovat olleet kaupungeissa. He ovat olleet maaseudulla.

Eihän tällä lailla, jota nyt käsitellään, kilpailuasetelmaa miksikään muuteta. Todellisuudessa lääkemyynnissä elikkä apteekkialalla ei ole kilpailua lainkaan. On kymmeniä, jos ei satoja, apteekkeja, jotka ovat ainoita apteekkeja paikkakunnalla. Lähin muu apteekki saattaa olla monen kymmenen kilometrin päässä. Sieltä ei asperiinia tai buranaa lähdetä hakemaan, jos se paketti saataisiin markkaa halvemmalla. Tämähän on se tosiasia. Siellä se ongelma on, että apteekkarit pystyvät itse hinnoittelemaan lääkkeet juuri siihen hintaan, mihin periaatteessa haluavat ne hinnoitella, elikkä Suomessa lääkkeiden hinta on kohtuuttoman korkea. Siihen pitäisi saada kilpailua. Toivottavasti valtion apteekki toisi sitä kilpailua yhteiskuntaan.

Ihmettelen erityisesti kristillisten kantaa tässä, puolustaa ökyrikkaita apteekkareita, joilla on todella varoja, ja köyhät, sairaat ihmiset joutuvat maksamaan kiskurihintoja lääkkeistä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Kuoppa nyt muisteli jotakin Edvin Laineen 50-luvulla tekemää elokuvaa, mutta unohti sieltä palopäällikön nimismiehen, papin ja apteekkarin joukosta, jonka minä haluan lisätä sinne vielä.

Mitä tulee Tampereen lääkärikoulutukseen, siellä on kovilla ponnisteluilla saatu kaksi kolmasosaa alkuperäisestä lääkärikoulutuskapasiteetista pidettyä yllä, mutta eivät ne tarvitse yliopiston apteekkia Tampereella koulutuksessa. Minä en ymmärrä rinnastusta lainkaan. Eikä tarvita Porissa yliopiston apteekkia, kun ei kai siellä farmasian koulutusta ole, eikä tarvita Helsingissä tällaisia määriä kuin täällä on. Olen varma siitä, että Kuopiossa ennen pitkää pyritään saamaan seuraavaa ja taas seuraavaa lupaa.

Tarkoituksena on hiukan näistä syistä, joita ed. Kuoppa esitteli — tällainen yhteiskunnallinen tietynlainen kateus — pyrkiä sosialisoimaan apteekkihomma valtion toiminnoiksi. En minäkään näistä apteekkareista niin kauheasti tykkää, kun ovat kauhean rikkaita. Harmittaa se, kun minä menen tässä Nissanilla, he pyyhkäisevät Mersulla Pispalan valtatiellä ohi. Ei se mitään hyvää tee, mutta siitä huolimatta yhteiskunnassa täytyy ajatella kaikkia samanarvoisesti.

Tämä sotii kilpailua vastaan, että yhteiskunta tukee tällaisia apteekkeja kuin yliopiston apteekit ja asettaa yksittäiset apteekkarit huonompaan asemaan. Se on Euroopan unionin säännösten vastaista, ja olen aivan varma, että tässä asiassa vielä jossakin vaiheessa kaatuu syliin tämä homma sieltä Euroopan unionin taholta ja saa kaatuakin. Kyllä täytyy olla selvä ja reilu peli yhteiskunnassa eikä enää mennä sosialismiin päin takaisin.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Kyllä se kansakoulunopettaja ennen vanhaan myös oli sellainen napamies, vaikka sillä ei ollut sellaista taloudellista valtaa, mutta henkistä valtaa kuitenkin.

Apteekkikysymyshän on sellainen vanha juttu sillä tavalla, että sellainen pelko on iskeytynyt näköjään tuonne oikeiston ja porvariston taholle siitä, jotta apteekit pyritään sosialisoimaan. Sehän näkyy tässäkin hyvästi. Vaikka sanotaan, että ei ole eroja puolueiden välillä ja aatteiden välillä, ainakin apteekkikysymys jakaa kyllä ihmisiä hyvin vahvasti. Jos pelkästään tästä suoritettaisiin kansanäänestys, todennäköisesti kävisi sillä tavalla, että porvareita olisi hyvin vähän tässä maassa, koska monet kokevat sillä tavalla, jotta lääkkeet ovat liian kalliita ja apteekkarit saavat kohtuuttoman suuria voittoja. Siinä mielessä minä en millään muotoa tätä pahana näe.

Tässähän ei laajene sinällään toiminta, vaan tässä on yhdestä rahoituskanavasta kysymys siitä, mihin se ohjautuu. Tässä tapauksessa se ohjautuu vähän enemmän Kuopioon suoraan ja ne rahat sinne, jotta ei tarvitse valtionapujen tai muiden ohjaustoimien kanssa pelata. Kysymys on siitä, että jos joku näkee tämän pahana ja näkee, jotta tämmöiset yliopiston apteekit pitäisi kokonaan lopettaa ja tämä on epäreilua kilpailua, niin sitten pitää osoittaa jostakin muualta rahat sinne. Se on ollut pysyvä olotila, ja tämä on hyvä, ja tässä on vain ihan pikku siirrosta kysy-

mys, jotta itäinen Suomi saa kerätä omia rahojaan Kuopiossa. Ei tässä mitään pahaa minusta ole.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Olen kerrankin samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi viimeisessä puheenvuorossaan muilta osin paitsi siitä Mersusta. Kaikki apteekkarit eivät suinkaan aja Mersulla. Kaikki apteekit eivät suinkaan ole erittäin suuria jnp. Kannattaisi teidänkin perehtyä pieniinkin apteekkeihin paikkakunnallanne, katsoa, millä tavalla pienten apteekkien apteekkarit elävät. He ovat selvästi vähävaraisempia kuin kansanedustajat täällä.

Sitten totean ed. Perhon puheenvuoron johdosta, että kysymys ei ole siitä, pitääkö yliopistollisia apteekkeja olla, vaan siitä, pitääkö niillä olla privilegioita. Ne eivät tulouta apteekkimaksua valtiolle vaan yliopistolle. Helsingin yliopisto on ilmoittanut, että se vahvistaa apteekin tasetta näillä maksuilla, ja se johtaa vilpilliseen kilpailuun. Kysymys on siitä, että voitaisiin vain kilpailla yhdenmukaisilla säännöillä, nyt kun kerran EU:ssa olemme ja kilpailu on vapautettu.

Ed. P e h k o n e n : Rouva puhemies! En puheenvuorossani missään vaiheessa puolustanut kapitalismia vaan tutkimista koko apteekkialalla. Tätä minä koetin korostaa, ja minut ymmärrettiin väärin taas. Kun hyvin lyhyesti pyrkii sanomaan, silloin tulee väärinkäsityksiä.

Yliopiston apteekit saavat muun muassa veronalennuksia lukuun ottamatta alv:tä, se panee yrittäjät eri asemaan. Kun valitus on EU:ssa, niin tulisi odottaa tätä päätöstä. Tätähän minä kerroin tässä asiassa, että selvitetään koko homma. Ei tällä minun mielestäni niin kiirettä ole. Tyypillinen suomalainen kateus vain nyt hyvin toimeentulevia yrittäjiä kohtaan tässä hyppäsi esiin. Tästähän tässä on kysymys, kun apteekeissa on lähes samat hinnat suurin piirtein kaikkialla.

Toisekseen, kun koulutukseen on vedottu, niin minulla on ainakin paperi, jonka mukaan farmasia- ym. koulutuksessa tällä ei ole mitään ratkaisevaa merkitystä. Minulla on tuossa kirjallinen lausunto tästä asiasta. Kuka sitten puhuu totta? En minä tiedä sitä. Minä myönsin, että en ole asiantuntija tässä asiassa, mutta minulla on asiantuntijaystäviä.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! On mielestäni oikein, että Kuopion yliopisto saa tämän apteekkioikeuden ja saa myöskin siitä mahdollisesti tulevia tuloja.

Mutta ed. Aittoniemelle, kun hän on aina puolustanut köyhiä. Kyllä minä sitä mieltä olen, että eivät ne apteekkarit köyhiä ole. Kyllä ed. Aittoniemi nyt on erehtynyt siinä kurasuihkussa, kun Mersulla on pyyhkäisty ohitse.

Ed. Kokkoselle toteaisin, kun hän sanoi, että on pieniä apteekkeja pienillä paikkakunnilla, että yliopiston apteekkeja ei ole pienillä paikkakunnilla. Ne ovat kyllä suurilla paikkakunnilla. Pienillä paikkakunnilla ei yliopiston apteekkeja ole.

Edelleenkin olen sitä mieltä, että apteekkitavaroiden myynnissä todellista kilpailua ei ole. Sinne pitäisi saada se kilpailu, mutta siellä ei ole. Tästä joutuvat maksamaan pitkän laskun suomalaiset sairaat ihmiset, jotka lääkkeitä tarvitsevat.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Kuoppa, meillä on suunnilleen samanlainen sosiaalinen ajattelu. Siinä ei ole kovin paljon eroja. Siitä huolimatta minä lähden siitä, että oli porvari tai ei, niin tasapuoliset mahdollisuudet täytyy antaa yhteiskunnassa eikä lähteä sosialisoimaan maata kateuden perusteella. Tästä on kysymys.

Minä ymmärrän sen, jos Kuopiossa on yksi yliopiston apteekki ja Helsingissä on yksi tai kaksi, kun täällä Helsingissä on ehkä suurempi koulutus. Mutta tässä ei ole kysymys siitä. Tehdään kymmeniä ja tehdään ketjuja, jotka eivät ole lainkaan suomalaisen yhteiskunnan säännösten ja tapojen kanssa solidaarisessa ajatteluketjussa; sitä minä vastustan. Ei tässä ole köyhien asian hylkäämisestä kysymys, ed. Kuoppa, ollenkaan.

Ministeri H u t t u - J u n t u n e n : Arvoisa puhemies! Tällä lakiesityksellä on tarkoitus turvata ainoastaan Kuopion yliopiston farmasian opetus. Täytyy muistaa, että Kuopion yliopisto on lääkkeiden käyttöä koskevassa tutkimuksessa, farmasiaan liittyvässä tutkimuksessa, yksi edelläkävijä. Siellä on tehty tavattoman hyviä innovaatioita viime vuosina. Tämä esitys ei millään lailla heikennä maaseudun apteekkien toimintaa.

Mitä kilpailuun tulee, harva ala meillä on niin läpeensä säännelty kuin lääkeala. Meillähän Lääkelaitoksen hintalautakunta määrittelee sv-korvattavien lääkkeiden hinnan. Kyllä meillä jokainen apteekki toimii tavallaan monopolina alueellaan, eikä kilpailusta lääkehuollon kohdalla voida juurikaan puhua.

Mutta, arvoisa puhemies, meillä on erittäin kattava lääkehuolto tänä päivänä. Meillä on Eu-

roopan tihein apteekkiverkosto, ja lääkehuolto toimii syrjäisellä maaseudullakin, eikä tätä pidä millään tavalla tällä päätöksellä vaarantaa. Tässä vain annetaan mahdollisuudet Kuopion yliopiston farmasian laitokselle entistä parempaan toimintaan, ja yliopiston apteekkien määrä ei lisäänny tässä kokonaisuutena.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kuopalle kerran vielä toteaisin, että minusta on kummallista, jos kateus on ainoa päätöksen motiivi. Suosittelisin, että nyt olisitte vaikka ed. Aittoniemen oppipoikana hetken näissä apteekkiasioissa.

Sitten toteaisin vielä ministeri Huttu-Juntuselle, että ei lääkkeiden käyttöä voida tutkia apteekissa.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Kun olen kuunnellut tätä keskustelua ja olen äänestänyt tästä asiasta myös valtioneuvostossa, haluan todeta, että on totta, että meillä on apteekkijärjestelmä erittäin säännelty ja lupiin perustuva.

Se, mikä on oleellista tässä esityksessä, on se, että valtio ohi tämän sääntely- ja lupajärjestelyn antaa omalle organisaatiolleen yhden uuden apteekin. Se on oleellinen kysymys tässä, ja siitähän täällä ovat monet käyttäneet puheenvuoroja. Se, että Kuopio saa tämän oikeuden, on aivan eri asia ja toinen kysymys.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laeiksi aravalain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 274/1998 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 11/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys n:o 274 oli viimeinen lakiesitys vuoden 98 valtiopäiviltä, jonka ympäristövaliokunta käsitteli, ja haluan aluksi jo todeta sen, että mietintö on yksimielinen. Kaiken kaikkiaan tässä oli hyvin hankalasta asiasta kysymys, mikä käy ilmi myös valiokunnan mietinnöstä. Valiokunta paneutui hyvin perusteellisesti tähän hallituksen esitykseen, joka kieltämättä tuli hyvin loppuvaiheessa valiokunnan käsittelyyn.

Tästä kaikesta huolimatta käsittääkseni valiokunta käytti kylliksi aikaa asian perinpohjaiseen selvittämiseen. Ongelma, joka tähän liittyy, kiteytyy siinä, että hallitus antoi esityksensä, jotta maassa myös tulevaisuudessa rakennettaisiin kylliksi kohtuuhintaisia aravavuokrataloja, nimenomaan vielä niin, että sosiaalisin perustein niihin voidaan valita asukkaat. Samalla valiokunnan kuulemat asiantuntijat eli hyvin avainasemassa olevat rakennuttajat totesivat, että jos laki hallituksen esityksen mukaan hyväksytään, tapahtuu juuri päinvastoin eli maassa loppuu yhteiskunnallisesti tuettu vuokra-asuntorakentaminen.

Näin valiokunta joutui todella katsomaan, mikä on tilanne, ja kävi laajan, monikertaisen asiantuntijakierroksen, jonka yhteydessä valiokunta päätyi yksimielisesti ratkaisuun, joka näkyy valiokunnan mietinnössä, ja ratkaisu on kirjattu 15 a §:n 2 momenttiin.

Keskeiseksi kysymykseksi muodostui niin sanottu vanha arava-asuntokanta, sen tuotto ja se, että rakennuttajatahot katsoivat nimenomaan tuoton käytön olevan välttämätöntä, jotta pystyttäisiin hankkimaan myös uudelle arava-asuntorakentamiselle omaa rahoitusta ja uusia rahoittajatahoja mukaan toimintaan.

Näin ollen mainitussa uudessa 15 a §:n 2 momentissa valiokunta kiteyttää asian niin, että vanhojen aravakantojen kohdalla ei noudateta hallituksen esitystä. Toisin sanoen laskentaperusteeseen, joka hallituksen esityksessä on, ei lueta niitä varoja, jotka omistajat ovat sijoittaneet ennen tammikuun 1 päivää 1980 lainoitettuihin aravavuokra-asuntoihin. Näin valiokunnan kuulemisessa nämä "kultamuniksi" kutsutut vanhat arava-asuntokannan osat jäävät hallituksen ulkopuolelle, mutta näistä asunnoista omistajalle tuloutettavaa tuottoa on kuitenkin käytettävä siten, että voidaan turvata yhteisön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhteisön vuokra-asuntojen uustuotanto ja perusparannukseen tarvittavien omien varojen rahoitus.

Näin ollen valiokunta löysi ikään kuin Gordionin solmun ratkaisumallin, joka on siinä, että

näitä vanhoja arvokkaita, tuottavia aravavuokra-asuntoja voidaan käyttää uuden rahoituksen saamiseen, toisin sanoen niille voidaan maksaa vastiketta täältä, toisaalta kuitenkin niin, ettei vanha aravavuokra-asuntokanta menetä arvoaan, vaan sen ylläpidosta ja perusparannuksesta huolehditaan samalla niin, että näistä asunnoista omistajalle tuloutettua tuottoa käytetään nimenomaan uustuotannon rahoitukseen. Tässä löydettiin sellainen ratkaisumalli, joka lopulta valiokunnan lisäksi tyydytti myös hallituksen ajatuksia, ministeriön kantaa ja toisaalta rakennuttajatahoja.

Arvoisa puhemies! Valiokunta esitti myös kolme lausumaehdotusta, nimenomaan siis kolme eikä kaksi, koska mietinnössä on tekninen virhe siltä osin.

Ensimmäisen valiokunnan lausumaehdotuksen kohdalla on kysymys siitä, että valiokunta esittää, että eduskunta edellyttää nyt hyväksytyn kaltaisen lainsäädännön ulottamista koskemaan kaikkia yksityisoikeudellisia yhteisöjä, jotka toimivat tällä alueella.

Edelleen valiokunta edellyttää, että hyväksyttävät lakiehdotukset tulevat voimaan vasta 1.1.2000.

Kolmanneksi valiokunta esittää, että eduskunta edellyttää hallituksen valmistelevan strategian kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon turvaamisesta maassamme myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Koko asia on tullut tietysti sillä tavalla esille, että hallituksessa ja ympäristöministeriössä on nähty huoli nimenomaan siitä, miten tulevaisuudessa todellakin pystytään huolehtimaan kohtuuhintaisesta vuokra-asuntokannan rakentamisesta. Maassa tapahtuva vahva muuttoliike oli yksi syy. Toinen oli tietysti se, että niin sanotuissa yleishyödyllisissä rakennuttajissa oli tapahtunut viime vuosien aikana tiettyjä muutoksia ja oli pyrkimystä, niin kuin hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, pörssiin menoon. Näin ollen ministeriössä nähtiin esitys tarpeellisena.

Valiokunta näki siis yksimielisesti esityksen tarpeelliseksi, ja tällä lisäyksellä, jonka mainitsin, se esittää eduskunnalle hallituksen esityksen n:o 274 hyväksymistä.

Se, että valiokunta pystyi niin syvällisesti asiaan paneutumaan, voisi sanoa nimenomaan porautumaan kipupisteisiin, johtuu siitä, että valiokunnalla on ollut ja on sellaisia jäseniä, jotka nytkin ovat paikalla, lähinnä ed. Kautto ja ed. Markkula-Kivisilta, jotka tuntevat nimenomaan yleishyödyllisen rakentamisen taustoja ja sisältökysymyksiä.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Vuokra-asuntojonotilanne on vuodenvaihteen tietojen mukaan korutonta kertomaa. Marraskuussa 98 oli kaikkiaan 106 000 hakijaruokakuntaa kuntien ja muiden suurien vuokranantajien jonoissa. Hakijoista 40 prosenttia on pääkaupunkiseudulta, missä jono oli vuoden lopulla 43 000 ja kasvu edellisestä vuodesta yli 9 000 hakijakuntaa. Muilla suurilla kasvualueilla Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän ja Kuopion sekä pääkaupunkiseudun kehyskunnissa hakijoita oli noin 30 000.

Myös asunnon saaneiden osuus hakijoista kuvaa tilannetta hyvin. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla asunnon sai vain noin 20 prosenttia, muualla Uudellamaalla noin 31 prosenttia, Varsinais-Suomessa 55 prosenttia, Satakunnassa 54,5 prosenttia, Kanta-Hämeessä 41 prosenttia, Pirkanmaalla 26,9 prosenttia, eli alueittaiset vaihtelut ovat merkittäviä. Siitä huolimatta pääkaupunkiseudun ja maakunnallisten keskusten tilanne on vaikein. Muuttoliikkeestä huolimatta on syytä muistaa myös se, että tyhjien asuntojen kokonaismäärä on pysynyt entisellään eikä kasvanut.

Myös asumisoikeusasuntojen kysyntä kuvaa tilannetta. Kyseisiä asuntoja on rakennettu 50 paikkakunnalle yhteensä noin 18 000. Marraskuussa jonoissa oli 54 000 jonottajaa, ja kasvu oli vuoden aikana yli 4 000. Pääkaupunkiseudulla jonottajia on kokonaismäärästä yli puolet.

Asunnottomuudenkin osalta on edellisvuodesta ollut kasvua lähes 200, ja vuoden lopussa asunnottomia oli lähes 10 000. Voi vain arvata, miten paljon inhimillistä hätää ja ylimääräisiä sosiaalimenoja nämäkin luvut sisällään pitävät.

Kaiken kaikkiaan täytyy todeta, että tilannetta vaikeuttaa muuttoliike, mutta voimakas osuus on myös sillä, että opiskelu- ja työmahdollisuuksien myötä myös alueella asuvat nuoret haluavat päästä itsenäisen asumisen alkuun. Viikonloppuna julkaistiin myös tietoja asuntojen ja vuokrien hintakehityksestä. Yhteenvetona voikin todeta, että niin sanottu kovan rahan vuokra- ja omistusasuntotuotanto ei pysty vastaamaan haasteeseen ja kysyntään, vaan yhteiskunnan on edelleen huolehdittava kohtuuhintaisesta asuntotuotannosta ja tuotettujen asuntojen säilymisestä alkuperäisessä tarkoituksessa.

Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä olevan lain taustalla on nimenomaan se kehitys, joka oli ha-

vaittavissa niin sanottujen vapautuvien aravavuokra-asuntojen osalta. Epämääräisetkin bisnesmiehet havaitsivat, että oli edullista ostaa näitä asuntoja ja heilauttaa kerralla vuokrat jopa moninkertaisiksi. Eduskunta hillitsi kehitystä jatkamalla niin sanottujen rajoitusaikojen voimassaoloa parisen vuotta sitten, mutta pysyvämpiä ratkaisuja oli pakko etsiä.

Niin valtion kuin muidenkin tahojen osalta todettiin, että on syytä luoda kattava lainsäädäntö niin sanotun yleishyödyllisyyden kirjaamisesta lain tasolle sen sijaan, että se oli määritelty yksittäisen lainanannon yhteydessä. Lain säätämisen tarvetta nopeutti se, että suurissa omistajayhtiöissä tapahtui yhtiöjärjestelyjä, jotka selvästi vaaransivat vuokra-asuntokannan säilymistä alkuperäisessä tarkoituksessa. Samalla oli vaarana myös se, että tuotto alkaisi valua täysin muuhun bisnekseen kuin sosiaalisen asuntokannan ylläpitoon ja uustuotantoon.

Arvoisa puhemies! Säädettävän lain ongelmallisuutta kuvaa hyvin perustuslakivaliokunnan asiasta antama lausunto, jossa todetaan muun muassa: "Valtion tuen saamiseen liittyvä yleishyödyllisyyden kriteerien sääntely ei ole ongelmallista perustuslain kannalta, koska ne on määritelty valtion asuntopoliittisen tuen saamisen alkuperäistä tarkoitusta vastaavasti." Sekä: "Yleishyödyllisyyden määritelmän kriteerin tulee perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan olla sopusoinnussa valtion asuntopoliittisen tuen saamisen alkuperäisten vaatimusten kanssa." Nämä lainaukset ovat suoraan perustuslakivaliokunnan mietinnöstä. Lisäksi perustuslakivaliokunta toteaa: "Esitys ei merkitse sitä, että asianomaisten yhteisöjen on ehdottomasti mukautettava toimintansa yleishyödyllisyyden kriteerit täyttäväksi, vaan niille jää tämän suhteen muodollisjuridinen toimintavapaus."

Niinpä ympäristövaliokunta joutuikin muuttamaan hallituksen esitystä perustuslakivaliokunnan ja muiden selvitysten perusteella siten, että uudet voitonjakorajoitussäännökset eivät koske ennen 1.1.1980 lainoitetuista aravavuokra-asunnoista omistajalle tuloutettavaa tuloa. Tästä vanhasta aravavuokra-asuntokannasta kertyvät tuotot ovatkin yhteisöjen tai konsernien tulorahoituksen kannalta merkittävä osa.

Valiokunta katsoi kuitenkin hallituksen esityksen ja perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti, että näistä asunnoista omistajalle tuloutettavaa tuottoa on käytettävä siten, että voidaan turvata yhteisön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhteisön vuokra-asuntojen uustuotantoon ja perusparannukseen tarvittavien omien varojen rahoitus. Tuloutus ei myöskään saa vaarantaa yhteisön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhteisön taloudellista tilannetta eikä vuokra-asuntokannan ylläpitoa.

Suomeksi sanottuna tämä periaate tarkoittaa sitä, että yleishyödyllisten yhteisöjen on huolehdittava omistamastaan asuntokannasta siten, että tarvittavat vuokrien tasausjärjestelmät, talojen ylläpito ja peruskorjaus pystytään hoitamaan siten, ettei näihin tarkoituksiin tarvita jälleen valtiota auttamaan, eli tavallaan lakisääteisesti yhtiöt velvoitetaan huolehtimaan omaisuudestaan sen sijaan, että sen tuotot siirrettäisiin johonkin aivan muuhun tarkoitukseen kuten esimerkiksi riskibisnekseen tai pörssitoiminnan rahoitukseen.

Arvoisa puhemies! Lain käsittely ympäristövaliokunnassa oli ongelmallista. Käsittelyn aikana mielestäni tuli esille se, että lain valmistelun yhteydessä eivät sen paremmin valtiovarainministeriö kuin ympäristöministeriökään olleet selvittäneet riittävästi omistajayhteisöjen pääomahuoltoa, lainapolitiikkaa tai niihin hankittavien lisäpääomien saatavuutta. Samoin aravalainoitusta käytännössä hoitavan Valtiokonttorin edustajat eivät myöskään olleet vakuuttuneita alkuperäisen lakiesityksen vaikutuksista niin sanottuun arvopaperistamiseen, jolla hoidetaan uuslainoitus Valtion asuntorahaston toimesta.

Molempien ministeriöiden taholta tunnuttiin muun muassa uskovan edelleen kuntien halukkuuteen ja mahdollisuuksiin hoitaa jopa kasvavassa määrin kohtuuhintaisen aravavuokra-asuntotuotannon toteuttamista. Tosiasia kuitenkin on, että kunnat ovat hyvin laajasti tutkineet ja selvittäneet mahdollisuuksia myydä omistamaansa vuokra-asuntokantaa näille yleishyödyllisille yhteisöille. Kuntien lakisääteiset velvoitteet ja taloudellinen liikkumavara ovat sen verran vaikeita, että niissä tarvittaisiin lisävolyymiä, jota on haettu omistuskannan realisointimahdollisuuksista.

Kriittisesti voisikin kysyä, oliko tämän lakiesityksen yhteydessä valtiovarainministeriön tarkoituksena osoittaa, että kuntasektorin talousasiat tulisi siirtää sinne, koska se ainakin tämän lakiesityksen osalta osoitti olevansa sangen tietämätön sekä kuntien että yleishyödyllisten yhteisöjen, pääomasijoittajien ja Asuntorahaston tilanteesta. Pahimmat kielet ovatkin väittäneet, että lakiesityksen päätarkoitus olikin se, että valtio vetäytyisi kokonaan sosiaalisen asuntotuotannon rahoittamisesta tekemällä Asuntorahas-

ton lainoitustoiminnan ja yleishyödyllisen uustuotannon mahdottomaksi. Valmistelussa tuntui unohtuneen se näkökohta, että emme ole luomassa lainsäädäntöä niin sanotusti puhtaalta pöydältä, vaan meillä on erilaisilta lähtökohdilta toimivia yleishyödyllisiä yhteisöjä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni ympäristövaliokunta pystyi käsittelemään lakiesityksen ja sen muutostarpeet asiallisesti siten, että sosiaalinen asuntotuotanto pystytään turvaamaan jatkossakin. Tämä on merkittävää myös siksi, että turhien uhkien ja epävarmuuden luominen nykyisessä asuntokysyntätilanteessa olisi ollut sekä sosiaali-, asunto- että työvoimapoliittisesti järjetöntä ja kyseenalaista. Mielestäni nyt ei todellakaan ole riskinoton aika uustuotannon osalta.

Uuden hallituksen hallitusohjelmaan tulee kirjata kohtuuhintaisen vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotannon turvaaminen koko hallituskauden osalta. Samalla on syytä selvittää kokonaisuudessaan yleishyödyllisyyden nimessä tehdyn asuntokannan tulevaisuus.

Edellisellä eduskuntakaudella tehty asuntopoliittinen ohjelma ei vastaa tämän päivän eikä huomisen vaateita. Asuntotuotannon on oltava myös nimenomaan asuntopolitiikkaa eikä valtiovarainministeriön suhdanne- tai aluepolitiikkaa.

Ed. Lindén merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Markkula-Kivisilta: Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että suhtaudun tässä nyt käsittelyssä olevaan lakiesitykseen vähintäänkin ristiriitaisin tuntein. Samalla kun pidän erittäin hyvänä sitä, että lain tasolla ollaan nyt kirjaamassa yleishyödyllisyyden kriteerit, en kuitenkaan ole aivan varma, että laki tässä muodossaan palvelee sitä tarkoitusta, joka sen perusteluihin on kirjattu.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on varmistaa asuntotuotantoon valtion asuntolainan tai pitkäaikaisen korkotuen muodossa myönnetyn valtion tuen ohjautuminen sosiaalisin perustein valittaville asukkaille ja tämän vuoksi määritellä asuntojen vuokraamista ja ylläpitoa sosiaalisin perustein harjoittaville yhteisöille asetetut yleishyödyllisyyden edellytykset lakitasolla.

Kuten sanottu, pidän lakiesityksen tarkoitusta hyvänä ja kannatettavana, mutta ongelma onkin siinä, toteutuvatko nämä tavoitteet tarkoitetulla tavalla lain säätämisen myötä. Itselleni on ympäristövaliokunnan kuulemisen seurauksena noussut pelko siitä, että samalla, kun tämä laki betonoi olemassa olevan aravakannan käytännössä ikuisiksi ajoiksi rajoitusten piiriin, sen yleishyödyllisyyden ehdot on rakennettu sen kaltaisiksi, että ne saattavat uhata uustuotannon määriä siitäkin huolimatta, että ympäristövaliokunta teki mielestäni aivan välttämättömän parannuksen lakiehdotuksen 15 a §:ään.

Lakiehdotuksessa on mielestäni monta suurta ongelmaa. Ensinnäkin se on luonteeltaan taannehtivaa lainsäädäntöä. Ehdotukset nimittäin merkitsevät sitä, että yleishyödylliseksi yhteisöksi nimeämisen peruuttamiseen perustuvan lainan irtisanomista sekä korkohyvityksen ja korkotuen lakkauttamista voidaan soveltaa myös ennen lakien voimaantuloa syntyneisiin oikeussuhteisiin, eikä tämä taannehtivuuden ongelma katoa sillä, että perustuslakivaliokunta toteaa kysymyksessä olevan "sellainen lainsäädännössä valtion rahoituksen ja tuen turvin määrätarkoitukseen luotu järjestelmä, jolle on olennaista, että lailla lähtökohtaisesti voidaan myös muuttaa sääntelyn sisältöä esimerkiksi varallisuusoikeudellisten oikeustoimien ja niiden ehtojen pysyvyyttä koskevan, omaisuuden perustuslainsuojaan palautuvan tulkintakäytännön estämättä".

Eli vaikka muodollisesti voidaankin katsoa, että kyseisiin ehtoihin voidaan lainsäädännöllä puuttua, on todellisuudessa kysymys taannehtivuudesta, joka on mielestäni aina kovin vaarallista eikä ole omiaan kirkastamaan kuvaa valtiosta luotettavana sopimuskumppanina, jos tuota kuvaa nyt edes on olemassa sen jälkeen, kun valtio yksipuolisesti pari vuotta sitten muutti aravaasuntojen luovutusehtojen säilymisen määräaikaa 10 vuodella.

Toinen ongelma hallituksen esityksessä on se, että alkuperäisessä muodossaan se olisi vaarantanut yleishyödyllisten yhteisöjen pääomahuollon tavalla, joka olisi saattanut olla kohtalokasta koko aravauustuotannon kannalta. Jos olisin ilkeä, voisin kysyä, johtuuko valtiovarainministeriön vahva halu saada kyseinen laki voimaan juuri tästä, sillä onhan totta, että jos uustuotannon mahdollisuudet rajoittuvat voimakkaasti, se samalla merkitsee säästöä valtion kannalta, valtion aravarahoissa, erittäin lyhytnäköistä säästöä, sillä asuntojen tarvehan ei katoa mihinkään, mutta säästöä kuitenkin. Mutta koska en halua olla ilkeä, niin uskon, että kyseiset pykälät on kirjoitettu hyvässä tarkoituksessa, mutta ilman käsitystä siitä, miten ne käytännössä vaikuttavat yleishyödyllisten yhteisöjen talouteen ja sitä

kautta niitten edellytyksiin rakentaa uusia aravaasuntoja.

Laajan asiantuntijakuulemisen seurauksena valiokunta tuli vakuuttuneeksi siitä, että niin sanottua osingonjakokohtaa tulee lieventää ja siltä osin helpottaa yhteisöjen pääomahuollon edellytyksiä. Siksi lakiesityksen 15 a §:ään tehtiin lievennys ennen 1.1.1980 valmistuneitten talojen osalta.

Kolmas lakiesityksen ongelma on siinä, että sen toimenpiteiden kohteena on vain noin neljännes aravavuokra-asuntokannasta, itse asiassa vain muutama toimija ja kaiken lisäksi juuri ne toimijat, joiden omistuksessa arava-asunnot luotettavimmin palvelevat alkuperäistä tarkoitustaan. Esitys ei kiinnitä mitään huomiota kuntiin, vakuutusyhtiöihin, työnantajiin työsuhdeasuntoineen ja muihin omistajiin, tekisi mieli sanoa jobbareihin, joiden joukossa ovat ne, jotka eri syistä ovat halunneet järjestää omistuksiaan ja ovat etsineet uusia omistajia myös yleishyödyllisten toimijoiden joukosta viime vuosina. Mitään perusteluja sille, että ammattimaiselle sosiaalisten vuokra-asuntojen tuottajille ja ylläpitäjille asetetaan tiukat ehdot ja rajat samalla kun jobbarit ja ne, joille kyseiset asunnot ovat puhtaasti sijoituksia ja jopa rahantekovälineitä, saavat mellastaa miten haluavat, ympäristöministeriöltä ei tullut. Vastauksena oli vain se, että näihin asioihin on tarkoitus palata myöhemmin.

Myös perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan "olevan asianmukaista, että vastaava sääntely valtion tuella rahoitetun asuntokannan säilyttämiseksi vuokra-asuntokäytössä ulotetaan koskemaan kaikkia yksityisoikeudellisia yhteisöjä". Kääntäen voidaan siis sanoa, että perustuslakivaliokunnan mukaan laki on ei-asianmukainen eli asiaton, mikäli se ei koske kaikkia edellä mainittuja yhteisöjä. Ympäristövaliokunta edellyttääkin lausumaehdotuksessaan perustuslakivaliokunnan tavoin lainsäädännön ulottamista kaikkiin alan toimijoihin, ja toivoa vain sopii, että ympäristöministeriö ryhtyy kovin pikaisesti valmistelemaan esitystä valiokunnan edellytysten mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Kaikkein suurin ongelma lakiesityksen suhteen syntyy kuitenkin siitä, että ympäristöministeriön ja alalla toimivien yhteisöjen välillä vallitsee suuri erimielisyys siitä, ovatko nyt asetettavat yleishyödyllisyyden edellytykset sellaisia, joita tosiasiallisesti on aravalainoja myönnettäessä edellytetty aikaisemminkin. Perustuslakivaliokunta nimittäin toteaa: "Yleishyödyllisyyden määritelmän kriteerien tulee perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan olla sopusoinnussa valtion asuntopoliittisen tuen saamisen alkuperäisten vaatimusten kanssa. Tällä edellytyksellä yhteisöihin suuntautuva vaatimus näiden kriteerien edelleen täyttämisestä ei ole sellainen odottamaton tai uusi seikka, jonka vuoksi valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa tulisi poiketa edellä mainitusta lähtökohdasta." Perustuslakivaliokunta toteaa edelleen, että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, jos valiokunnan tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan huomioon — siis jos se otetaan huomioon.

Kun edellä mainittu erimielisyys nyt kirjattavien ja aiemmin edellytettyjen ehtojen osalta on olemassa, olisi mielestäni ollut välttämätöntä kuulla valiokunnassa jotain kolmatta osapuolta, valtiosääntöeksperttiä, jotta olisimme saaneet selvyyden, kumpi osapuoli nyt tässä asiassa on oikeassa, ympäristöministeriö vai alalla toimivat yhteisöt. Äänestyspäätöksellä valiokunta kuitenkin päätti lopettaa asiantuntijakuulemisen, ja näin ollen itse asiassa jäi selvittämättä se, riittääkö valiokunnan tekemä muutos niin sanottuun osingonjakopykälään täyttämään perustuslakivaliokunnan ehdon sille, että laki voidaan säätää normaalissa järjestyksessä. Itse sitä epäilen, mutta eduskunnalla kai on oikeus tehdä tältäkin osin, niin kuin haluaa. Toivoisin oikeuskanslerin kuitenkin kiinnittävän tähän seikkaan huomiota, sillä asialla lienee ainakin ennakkotapauksen arvo, jos ei muuta.

Arvoisa puhemies! Säätäessään tämän lain eduskunta käytännössä ulottaa ikuiset käyttö- ja luovutusrajoitukset kaikkiin tällä hetkellä rajoitusten piirissä oleviin ja tuleviin aravavuokraasuntoihin. Vaikka uskonkin, että ne yhteisöt, joita laki tässä muodossaan koskee, ovat näin muutenkin ajatelleet ainakin pääsääntöisesti, on siinä suuri ero, edellytetäänkö sitä lain tasolla vai tuleeko se omasta päätöksestä.

Lakiehdotus pitää sisällään monia ongelmia, joista suurimmat olen edellä kuvannut. Se on kiireellä kirjoitettu, mikä on valitettavan selkeästi havaittavissa. Valiokunta on mietinnössään kirjannut monia valmistelun puutteita, joista vakavin on se, ettei esitystä valmisteltaessa ole tarkemmin selvitetty ehdotuksen vaikutuksia yleishyödyllisten yhteisöjen talouteen ja sitä kautta koko aravatuotannon tulevaisuuteen. Lakiehdotuksen tavoite on oikea, keinoista en ole niinkään varma. Toivoa vain sopii, että me emme tällä lainsäädännöllä lyö korville siihen kirjattuja ta-

voitteita ja siten luullessamme tekevämme hyvää aiheutakin hallaa kymmenilletuhansille asuntojonossa tällä hetkellä oleville asunnon tarvitsijoille.

Ed. Hellberg: Arvoisa rouva puhemies! Minusta suomalainen asuntotuotanto on aina ollut väärää, ja varsinkin vuokra-asuntotuotanto. Voimme sen helposti todeta, jos vertaamme vuokra-asuntokannan osuutta siihen, mitä se on Keski-Euroopan maissa. Kun hyvin monessa maassa vuokra-asuntokanta on yli 50 prosenttia asuntojen kokonaiskannasta, meillä se on aivan toista, muutaman kymmenen prosentin luokkaa.

Mikä tähän on syynä? Sitä on tietysti vaikea sanoa. Yksi on se, että meidän vuokra-asuntopolitiikkamme ei koskaan ole ollut pitkäjänteistä. Se on aina ollut tempoilevaa, aina on tehty uusia lakeja, muutettu systeemejä ja sitä kautta aiheutettu varmasti hyvin suuria ongelmia niille, jotka vuokra-asuntotoiminnassa ovat tavalla tai toisella olleet mukana. Tässä taas on sellainen tilanne edessä, että tälläkin kertaa, kun yleishyödyllisten vuokra-asuntotuottajien lakia nyt täsmennetään, hallituksen esitystä käsiteltäessä valiokunta on voinut todeta, että valmistelu on ollut puutteellista. Jälleen kerran on hyvin epävarma olo, kun lähdetään eteenpäin.

Tässä on tietysti useita ongelmia. Pitkään me käsittelimme tätä valiokunnassa, kuuntelimme asiantuntijoita, jotka olivat hyvinkin paljon eri mieltä näistä asioista, mutta minusta se, että esityksessä ei ole tarkemmin selvitetty ehdotuksen vaikutuksia yleishyödyllisten yhteisöjen talouteen, oli kyllä varsin vakava puute, myös tietysti se, että tämä koski vain määrättyjä yhtiöitä. Näin voidaan sanoa. Sekin tietysti on aika arveluttavaa, että tätä ei laajemman mittakaavan puitteissa sitten käsitelty.

Mielestäni valiokunta kuitenkin pystyi työssään kohtuulliseen lopputulokseen. Uskon, että laki kuitenkin on kohtuullisen hyvä.

Mitkä sitten seuraukset ovat, siitä on tietysti vaikea tässä vaiheessa todeta, mutta meillä on erittäin pitkät vuokra-asuntojonot pääkaupunkiseudulla ja pääkaupunkiseudun lähettyvillä. En nyt usko, että tämä sitä tilannetta ainakaan heikentää. Uskon, että kompromissiesitys, joka valiokunnassa tehtiin siitä, että ennen 1.1.80 lainoitetut arava-asunnot rajoitetusti vapautetaan laista eli että näistä asunnoista omistajalle tuloutettua tuottoa on käytettävä kuitenkin yhteisön tai samaan konserniin kuuluvan yhteisön vuokra-asuntojen uustuotantoon ja perusparannukseen tarvittavien omien varojen rahoituksen turvaamiseksi, on kuitenkin myönteinen asia, ja tällä lailla tietysti nämä varat toivottavasti tulevat uusvuokra-asuntotuotantoon.

Jos yhteiskunta sijoittaa varoja vuokra-asuntotuotantoon ja käytännössä asukkaat maksavat kulut ja lainat, on selvää, että yhteiskunnan on jotenkin tätä valvottava. Siinä mielessä tietysti tämä laki kyllä täyttää kriteerit.

Toivon, että tämä lakiesitys nyt kaikista puutteistaan, varsinkin valmisteluvaiheessa tapahtuneista puutteista, huolimatta näin esitettynä ja mahdollisesti hyväksyttynä turvaa edelleen meillä Suomessa kohtuullisen yleishyödyllisen vuokra-asuntotuotannon.

Ed. Viitanen: Arvoisa rouva puhemies! On ollut ilo kuunnella aikaisempia puheenvuoroja. Itsekin ympäristövaliokunnassa istuneena olen kokenut sen saman tuskan. Täytyy oikeastaan myöntää, että tämä on yksi kaikista hassuimmista lakiesityksistä siinä suhteessa, että tämän edessä jos missä poliittinen päättäjä tuntee itsensä joskus hyvin pieneksi ja avuttomaksi, kun arvovaltaiset asiantuntijatahot onnistuvat olemaan toistensa kanssa niin paljon eri mieltä ja antamaan niin ristiriitaisia lausuntoja, että tulee ihan kurja tunne, mihin tässä pitäisi uskoa.

Mutta tästä huolimatta uskon, että kompromissi, johon valiokunta päätyi, on kohtuullisen hyvä itse asian kannalta.

Itse asiassa käytän tämän puheenvuoron juuri siksi, että jos joku myöhemmin tutkii sitä, miksi eduskunta on tämän lain säätänyt, mikä on ollut lainsäätäjän tarkoitus tai mikä lain henki, haluan myös omalta osaltani korostaa sitä, mitä täällä myös aikaisemmat puhujat ovat tehneet, eli ehdoton ja vilpitön tavoite ja tarkoitus tätä lakia säädettäessä on ollut se, että pystymme turvaamaan kohtuuhintaisen sosiaalisen vuokra-asuntotuotannon jatkumisen ja tavallaan sen, että tämä niin sanottu potti, jonka tähän valtio on panostanut ja jonka vuokralaiset ovat maksaneet, säilyy edelleen saman tyylisessä arvokkaassa käytössä tavalla tai toisella.

Tätä tavoitetta ei oikeastaan kukaan meistä valiokuntalaisista kiistänytkään, mutta kuten täälläkin on tullut esiin, niistä keinoista voitiinkin olla varsin epäileviä, mikä tähän tilanteeseen oikea keino olisi. Itse uskon, että tämä kompromissi täyttää tämän lain tavoitteen ja siinä suhteessa se lienee onnistunut. Joka tapauksessa se on parempi kuin alkuperäinen esitys.

Haluan vielä, puhemies, ihan loppuun todeta

sen, että pidän tärkeänä näitä lausumia, jotka ympäristövaliokunta on mietinnössään ottanut esiin, ja etenkin sitä ajatusta, että pian olisi saatava aikaan strategia, jossa mietitään sitä, miten jatkossa turvataan kohtuuhintainen vuokra-asuntotuotanto. Se on äärimmäisen tärkeä asia. Toivon, että se otetaan tosissaan myös heti seuraavalla eduskuntakaudella.

Ed. Puisto merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on sillä tavalla hyvä, että ainakin minä uskon, että tällä edistetään sitä, että nämä varat, joita lainoituksen tai korkotukien muodossa tulee, ohjautuvat asukkaan hyväksi. Se mahdollistaa myös sen, että tässä omalta osaltaan pikkasen edullisempaa asumista mahdollisesti tuetaan.

Tärkeä tässä on se ajatus, jonka ed. Viitanen edellä totesi: millä tavalla jatkossa tätä asiaa voitaisiin kehittää siten, että kohtuuhintaiset asunnot olisivat saatavilla? Näillä leveysasteilla kun asutaan, meillä on pakko olla joku lämmin kolo, missä olla, ja jo ihmisarvokin vaatii sitä hyvinvointiyhteiskunnassa, että tämmöinen on jokaisen ulottuvilla ja kohtuullisen väljäkin, että ei tarvitse ihan putkessa nukkua.

Tämä edesauttaa sitä, mutta minä en ainakaan vielä tänä päivänä näe semmoista yhteistä poliittista tahtoa oikealta vasemmalle löytyvän siitä, vaan jakolinjoja aina löytyy. Jotkut kokevat, että tämä vääristää jotain ja että asuntotuotantosijoittamiseen ei sitten enää kannusta, jos harjoitetaan sosiaalista ajattelua.

Mutta kuitenkin kyllä meidän pitäisi, ollaanpa sitten oikealla tai vasemmalla, todeta, että ihmiset tarvitsevat asuntoja. He tarvitsevat edullisia asuntoja. Se on tavallaan perusoikeus, johon pitää yhteiskunnalla olla varaa satsata. Käydään sitten se voitonjakokeskustelu muilla areenoilla, mutta ei asuntotuotannon osalta.

Ed. S j ö b l o m : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksellä pyritään varmistamaan asuntotuotantoon valtion asuntolainan tai pitkäaikaisen korkotuen muodossa myönnetyn valtiontuen ohjautuminen sosiaalisin perustein valittaville asukkaille ja tämän vuoksi määrittelemään asuntojen vuokraamista ja ylläpitoa sosiaalisin perustein harjoittaville yhteisöille asetetut yleishyödyllisyyden edellytykset lakitasolla.

Tämä lakiesitys on varmasti tärkeä. Hämmästyttävää on todeta, että esitys on näin puutteellisesti valmisteltu. Ei ole selvitetty perusteellisesti, miksi esitys on rajattu koskemaan vain osaa yhteisöistä, jotka voivat saada tukea asuntotuotantoon. Kansainvälinen vertailu puuttuu. Mikä vaikutus esityksellä on yleishyödyllisten yhteisöjen talouteen, joka on ehkä tärkein näistä puutteista?

Valiokunta on valmistelusta huomauttanut, ja toivottavasti terveiset menevät ministeriöön perille.

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Lakiesitys tulee varmasti nopeasti käsitellyksi ja eduskunnan päätös selkeäksi. Minusta olisi kuitenkin hyvä ikään kuin oppimisprosessina vielä jälkikäteen selvittää, kuinka olisikaan käynyt, jos Lipposen hallituksen alkuperäinen esitys todellakin olisi tullut voimaan. Hyvin monet asiantuntijat painavissa puheenvuoroissaan valiokunnassa varoittivat, että sosiaalinen asuntotuotanto olisi voimakkaasti vähentynyt. Sinänsä tämä linjahan ei olisi ollut mitenkään epäloogista hallituksen toimenpiteille, pikemminkin johdonmukaista, sillä viimeisen kahden vuoden aikanahan tämä hallitus on puolittanut asuntorakentamisen valtuudet huolimatta monista hyvistä hallituspuolueiden edustajien sosiaalista asuntotuotantoa ymmärtävistä puheenvuoroista tässäkin istunnossa.

Ympäristövaliokunnan kunniaksi on sanottava, että lakiesitystä riittävässä määrin korjattiin. Ympäristövaliokunnan kunniaksi on myös sanottava, että kun käsittelimme budjettilausuntoa viime syksynä, se oli yksimielinen, myönteisessä mielessä kriittinen lausunto hallituksen asuntorakentamisbudjetista.

Arvoisa puhemies! Tämänkin lain käsittelyn yhteydessä on kuitenkin sanottava, että ainakin itselleni on käynyt hyvin ilmeiseksi, että vaalikauden loppujakso valitettavan monen asian kohdalla tuntuu olevan vähän riskipitoista käsittelyaikaa. Kiire tahtoo ottaa asioista yliotteen. Äänin 9—8 valiokunta päätti keskeyttää asiantuntijakuulemisen käytännössä vain kiireeseen vedoten. Minusta tämä ei ole oikein hyvä toimintatapa.

Ed. Kautto puheenvuorossaan toivoi, että seuraavissa hallitusneuvotteluissa ja hallitusohjelmassa turvattaisiin sosiaalinen asuntotuotanto koko vaalikauden ajaksi. Tähän hyvään toiveeseen kyllä yhdyn ja toivon, että yhteisessä rintamassa päämäärään pyrimme.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kun nyt on meneillään hallituksen esityksen ensimmäinen käsittely, tässä yhteydessä ehkä muutama sana paitsi ihan tiukasti lakiesityksestä, muutama sana tästä aihepiiristä, kohtuuhintaisen, julkisen vallan osaltaan rahoittamasta vuokra-asuntotuotannosta ja sen näkymistä myös nyt käsittelyssä olevan lain esille tuomien näkökohtien valossa.

Ensinnäkin tarkennus, jonka valiokunta hallituksen alkuperäiseen esitykseen teki, oli paikallaan. On syytä uskoa, että vaikka, jos oikein ymmärrän, aivan tarkkaan kaikki osapuolet eivät yksityiskohdin tähän kompromissiin olleet tyytyväisiä, yhteinen nimittäjä, riittävän hyvä kuitenkin, niille erilaisille toiveille, joita eri puolilta asian suhteen on tullut, tämä esitys varmasti on. Siinä suhteessa valiokunta varmasti on tehnyt ihan hyvää työtä.

Arvoisa puhemies! Toinen huomio, joka liittyy tähän aihepiiriin, koskee ylipäänsä kysymystä, kyetäänkö tällä hetkellä turvaamaan kohtuuhintainen asuminen eri puolilla maata, kyetäänkö kohtuuhintaiseen uuteen asuntotuotantoon ja kyetäänkö varmistamaan asumisen kohtuuhintaiset kustannukset siellä, missä jo on valtion aikanaan osalainoittamaa vuokra-asuntotuotantoa.

Otan tällä kertaa esille, en uustuotannon, vaan olemassa olevan vuokra-asuntokannan ja siihen tällä hetkellä liittyvän ongelmatiikan. Rajun, rajun alueellisen keskittymisen seurauksena, jossa toinen osa Suomea tyhjenee erittäin kovaa vauhtia, on syntymässä tilanne, jossa paikkakunta toisensa jälkeen, väestöään ja työpaikkojaan menettäviä alueita, nimenomaan kuntia, on ajautumassa omistamansa vuokra-asuntokannan kanssa erittäin suuriin vaikeuksiin.

Olin pari kolme viikkoa sitten käymässä Valtiokonttorissa erään kunnan omistamien vuokra-asuntoyhtiöiden ongelmien kanssa. Tuolla käynnillä Valtiokonttorissa kävi ilmi, että tällä hetkellä jo yli 30 paikkakunnalla on sellaisia kuntien omistamia vuokra-asunto-osakeyhtiöitä tai muutoin yleishyödyllisiä vuokra-asunto-osakeyhtiöitä, jotka ovat joutuneet erittäin nopeasti erittäin suuriin vaikeuksiin. Niiden vaikeuksien taustalla on se, että sitä väkeä, ken tarvitsisi näitä asuntoja, ei enää paikkakunnalla ole, kun väki muuttaa niin kovaa vauhtia pois. Silläkin paikkakunnalla, jonka asioiden konkreettia hoitoa Valtiokonttorissa tarkasteltiin, 68 asuntoa aika pienen paikkakunnan kyseessä ollen, 68 vuokra-asuntoa oli kunnan omistamissa vuokra-asuntoyhtiöissä, ja niissä vuokrausaste oli noin 50 prosenttia, eli liki puolet oli tällä hetkellä jo vailla asukkaita. Tästä seuraa se, että joko omistaja joutuu panemaan todella paljon rahaa, tässä tapauksessa kunta, tai niin, että kunta yrittää nostaa vuokrat niin korkealle kuin suinkin, jolloin ei enää välttämättä pysytä siinä alkuperäisessä ideassa, johon nimenomaan valtion lainoittamalla vuokra-asuntotuotannolla on tähdätty: kohtuuhintaisessa aravavuokratasossa.

Toki aravavuokratasoja tietyllä tavalla kuitenkin, korostan tietyllä tavalla, edelleenkin valvotaan tai ainakin niitten perään katsotaan, niin että välttämättä nämä hinnat eivät nyt ihan pilviin nouse. Mutta todella suuriin ongelmiin ovat joutuneet ennen kaikkea omistajakunnat ja myöskin ne asunnontarvitsijat, jotka näissä tyhjenevissä asunnoissa asuvat.

Minun toiveeni tämän asian käsittelyn yhteydessä onkin, että samalla kun jatkossa tarkastellaan ylipäänsä kohtuuhintaisen vuokra-asuntokannan, uuskannan, tuottamista, entistä voimallisemmin esille nostetaan ennen kaikkea alueellisen muuttoliikkeen, Suomen kahtia jakautumisen, esille nostamat ongelmat ja arvioidaan, pitäisikö valtion omin eri asuntopoliittisin toimin olla vähän voimallisemmin mukana auttamassa niitä ahdinkoon joutuneita alueita, niitä kuntia tai muita yleishyödyllisiä yhteisöjä, jotka noilla menettävillä paikkakunnilla ovat joutuneet äsken kertomani kaltaisiin vaikeuksiin. Ei ole kohtuullista ennen kaikkea se, että asunnontarvitsijat mainitunlaisissa tapauksissa joutuvat kohtuuttomasti maksamaan, mutta ei sekään, että omistajayhteisöt, kunnat tai muut yleishyödylliset yhteisöt, tämän tapaisiin vaikeuksiin joutuvat. Useimmiten ne itse eivät ole syyllisiä siihen kehitykseen, joka on tyhjentänyt paikkakuntia ja aiheuttanut pohjimmiltaan, juuri tämä tyhjentyminen, nämä ongelmat.

Minun toiveeni siis on, halusin sen tässä ensimmäisen käsittelyn yhteydessä ääneen lausua, että jatkossa asuntoviranomaiset ja asianomainen valiokunta, joka jatkossa seuraavalla vaalikaudella käsittelee näitä asioita, myös tähän ongelmatiikkaan kiinnittävät huomiota.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Muutamaan asiaan, joihin keskustelun aikana on kiinnitetty huomiota.

Minä haluaisin muistuttaa siitä, että ei sosiaalinen asuntotuotanto ole toki tämän hallituskauden aikana puolittunut, vaan kyllä siitä

on erittäin hyvin pystytty pitämään kiinni ottaen huomioon se, että käytännössä koko uustuotanto ja pitkälti myös peruskorjaus ovat olleet nimenomaan valtion rahoittaman tuotannon varassa.

Sitten tämän lakiesityksen valmisteluista. On tietysti komeata sanoa, että onhan se tietysti Lipposen hallituksen esitys, mutta voin kyllä vakuuttaa, että eräänä instanssina, joka painotti tämän asian käsittelyä erittäin paljon ja pyrki vaikuttamaan tähän, oli nimenomaan valtiovarainministeriö.

Sitten se mitä ed. Pekkarinen otti esiin, taantuvien paikkakuntien asuntopoliittiset ongelmat. On toki näin, että niissä on paljon asuntoyhtiöitä, joko yhtiöiden omistamia tai kuntien omistamia, joihin on tullut tyhjiä asuntoja ja sitä kautta on syntynyt erittäin vaikeita tilanteita ja on jopa konkurssiuhka edessä. Miksi näitä on? Täytyy muistaa se, että nämä paikkakunnat, joissa pahin tilanne on edessä, eivät ole olleet missään vaiheessa mitään kysyntäpaikkakuntia eikä niissä välttämättä ole ollut mitään teollisuuttakaan, vaan kyse on aikoinaan kepun harjoittamasta aluepoliittisesta asuntopolitiikasta ja sen tuloksena syntyneestä tilanteesta. Jopa vielä tänä päivänäkin jotkin kunnat hakevat uutta valtion lainoitusta, vaikka entisestään on tyhjiä asuntoja, joten kyllä näitä pitää tarkastella hieman kokonaisvaltaisemmin. Olen siitä samaa mieltä, että totta kai näiden asuntojen osalta on ryhdyttävä toimenpiteisiin, ja uskon, että ed. Pekkarisen hyvin tuntema ylijohtaja Ijäs on varmaan kertonutkin, että asioihin suhtaudutaan vakavasti myös Asuntorahaston toimesta.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarisen viimeiset kommentit ongelmakunnista ja kuntien omistamista tyhjistä ja huonosti toimivista asunto-osakeyhtiöistä ovat tietysti ihan paikallaan. Tämän tyyppisiä on tietysti varsin paljon, niin kuin hän totesi. Aivan kuten ed. Kauttokin viittasi, valtiovarainministeriöllä ei tuntunut olevan reaalikäsitystä siitä, mikä tilanne on Suomen kunnissa. Tuo on tullut tänään muissakin puheenvuoroissa esille, ja tätä on syytä nyt painottaa.

Ed. Smeds, joka on toiminut hyvin ja varsin yhteen hiileen puhaltaen valiokunnassa, viittasi kiireeseen ja siihen, että ympäristövaliokunnassa lopetettiin kiireeseen vedoten asiantuntijakuuleminen. Tiedän, että varsin monessa paikassa tässäkin maassa puhutaan vähän pikkunäppärästi tällaisista asioista, yritetään ikään kuin vähän muuttaa tilannetta, että se olisi jotain kummallista. Asiantuntijakuulemisen lopettamisessa sinänsä ei ollut mitään mielestäni kummallista. Se oli tilanne, jolloin katsottiin joidenkuiden valiokunnan jäsenten, tarkkaan ottaen kahdeksan jäsenen kannalta asia sellaiseksi, että perustuslakivaliokunnan kantaa pitäisi vielä kertaalleen katsoa, tuleeko asia toteutetuksi asiantuntijakuulemisen avulla. Yhdeksän valiokunnan jäsentä oli sitä mieltä, että se ei ole tarpeen.

Lopuksi, arvoisa puhemies, tämä asia, niin kuin ed. Smedskin tietää, selviteltiin sillä lailla, että asiantuntijoina käytettiin valiokuntaneuvoksia ja heidän välisiään keskusteluja. Yleiskeskustelu käytiin mietintöluonnoksen pohjalta, ja siinä kohdassa ei ollut enää mitään epäselvyyttä mietinnön sisällön suhteen.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kautolla on hyvää tahtoa hallitusta kohtaan yltäkylläisesti ja erinomainen tulkintatapa kääntää huonokin asia hivenen paremmaksi. Optimistinen asenne tietysti elämässä on ihan hyvä. Mutta jos ylipäänsä valtion lainoittaman asuntotuotannon määrä laskee muutamassa vuodessa 19 000:sta vähän yli 10 000 asuntoon, ed. Kautto, onhan siinä aikamoinen pudotus siihen.

Mitä tulee sitten ongelmakuntiin, minä kiitän ed. Tiusasta, joka on valiokunnan puheenjohtaja, asiallisesta kommentista. On hyvä, että valiokunnan puheenjohtaja on hyvin perillä tästä ongelmatiikasta. Aivan sitä samaa ei voinut sanoa ed. Kauton puheenvuoron johdosta. Ed. Kautto, niistä paikkakunnista, jotka ovat ongelmapaikkakuntia, ilmeisesti ainakin puolet on jonkinlaisia teollisuuspaikkakuntia, sellaisia teollisuuspaikkakuntia, jotka ovat menettäneet viime vuosien aikana erittäin rajusti työpaikkoja monien syiden summana. On siellä varmasti maaseutupaikkakuntiakin, mutta ei ole mitään erityistä syytä hävetä niiden maaseutupaikkakuntien puolesta, jotka ovat näiden ongelmapaikkakuntien joukossa.

Mitä tulee muutoin siihen, mitä nyt on tapahtunut valtion asuntolainojen jaossa, totean vain, että Keski-Suomen 30 kunnasta viime vuonna, 1998, 22 kuntaa oli sellaista, joihin ei riittänyt yhtä ainuttakaan valtion aravalainaa, ei sen takia, että olisi ollut pahaa tahtoa, vaan sen takia, että aluekehitys maassa on sellainen, että aivan ylivoimaisessa valtaosassa maakuntamme kuntia ei kerta kaikkiaan enää ole asuntolainojen kysyntää, ja syyn ed. Kautto tietää tavattoman hyvin.

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Ed. Kautolle lyhyesti sosiaalisen asuntotuotannon määrästä: Kun väitin, että hallitus on puolittanut kahden viime vuoden aikana sosiaalisen asuntotuotannon, tukea väitteelleni saan ed. Kauton tukeman hallituksen esittämästä budjettikirjasta. Siinä todetaan, että perusparannuslainoitettavien asuntojen määrä oli vuonna 97 yli 24 000 ja nyt vuonna 99 se on alle 6 000. Tämähän on selvästi enemmänkin kuin puolittunut. Arava- ja korkotukiasuntoja valmistui vuonna 97 yli 20 300, ja hallituksen esitys budjettikirjassa vuodelle 99 oli noin 10 000, eivätkä nämä luvut oleellisesti muuttuneet eduskuntakäsittelyn aikana.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Kautto ilmeisesti viittasi poliittisviritteisiin yleishyödyllisiin rakennuttajiin, jotka erityisesti taannoisina vuosikymmeninä mutta vieläkin ovat rakennuttaneet aravatuotantoa maaseudulle ja kaupunkien läheisyyteen.

On totta, että nämä asunnot ovat olleet aina ongelmallisia sikäli, että ne rakennettiin ensinnäkin kalliilla, kun niissä oli kovasti kaikenlaisia rahan tarvitsijoita. Toisekseen ne rakennettiin niin huonosti, että niissä jouduttiin toistuvasti tekemään remontteja vuodesta vuoteen. Siinä kävi sitten helposti sillä tavalla, että niistä ei ollut muuta kuin kuva joissakin sensaatiolehdissä jostakin Nivalan nurkilta, kun kuvattiin niitä lahoja asuntoja. Mutta niitä on ollut kaikilla poliittisilla puolueilla. Keskustalla on omat tarveasuntonsa, teillä on ollut omanne, kokoomuksella on ollut omansa. Kaikki ovat rahastaneet yleishyödyllisen rakennuttamisen kautta ja kaikki ovat yhtä surkeita esimerkkejä. Tunnustetaan vain yhdessä kaikki täällä yhteen ääneen syntimme niin kuin kirkossa näiden yleishyödyllisten rakentajien ja poliittisten rahankerääjien osalta, niin silloin ollaan tasapuolisessa asemassa, ed. Kautto.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta vaikeuksissa olevien osalta sen, että olen käynyt aika tarkasti tilastoja läpi sen takia, että olen myös Asuntorahaston jäsen, jonne me saamme ihan kunnittaiset tilastot. Useimmat konkurssikypsistä asuntoyhtiöistä ovat nimenomaan kuntien omistuksessa ja vaikeimmassa tilanteessa juuri pikku paikkakunnille rakennetut yhtiöt, joihin ei ole enää tässä vaiheessa riittänyt asukkaita.

Myönnän sen, että totta kai siellä on joukossa myös sellaisia paikkakuntia, jotka ovat menettäneet ainoan pystyssä pitävän teollisuuslaitoksensa. On selvää, että siihen ongelmaan tulee paneutua. Pelkään pahoin, että siellä on jopa sellaisia tapauksia, että joudutaan antamaan lainoitusta anteeksi. Niinpä mielestäni onkin jatkossa harrastettava hyvin täsmähakuista lainoituspolitiikkaa, jotta vastaavanlaisia virheitä ei tehtäisi. On katsottava hyvin tarkkaan, että sellaisille paikkakunnille, missä on tyhjiä aravavuokra-asuntoja, ei enää myönnetä uusia lainoja eikä myöskään asumisoikeusasuntoja, koska niiden volyymi perustuu nimenomaan siihen, että niiden täytyy olla helposti vaihdettavissa ja sen potin, joka niillä markkinoilla liikkuu, riittävän iso ja vakavarainen, etteivät ihmiset joutuisi vaikeuksiin.

Sen verran voin todeta asuntomarkkinatiedoista, että kun vuonna 93 joulukuussa oli 5 000 tyhjää aravavuokra-asuntoa, 4 600 vuonna 94, 3 400 vuonna 95 eli edellisen hallituksen aikana, nyt marraskuussa tyhjiä aravavuokra-asuntoja oli 2 900, käytännössä oikeastaan sen verran kuin tietty siirtymäaika ja ihmisen inhimilliseen elämään liittyvät kysymykset aiheuttavat. Toki luvuissa on mukana asuntoja, jotka ovat juuri maaseudun tyhjiä asuntoja.

Ed. R. Ojala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S j ö b l o m : Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota vielä siihen, että taannehtivat lait ovat hyvin vaarallisia ja suomalaiselle oikeudelle harvinaisia, jopa vieraita. Hyvässäkin asiassa valmistelun on oltava erittäin vaativa ja perusteellinen, varsinkin kun valtio sopimuspuolena voi joutua kyseenalaiseksi sopimuskumppaniksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 50/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 29/1998 vp
Toivomusaloite 64, 66/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 29. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. K a l l i o : Arvoisa rouva puhemies! Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa säädetään ulkomaalaisen maahantulosta, maastalähdöstä sekä oleskelusta ja työnteosta. Ennen perusoikeusuudistusta hallitusmuodon perusoikeudet lähes säännönmukaisesti turvattiin vain Suomen kansalaisille. Nykyisin perusoikeudet koskevat Suomen kansalaisten lisäksi kaikkia Suomen oikeudenkäyttöpiirissä olevia henkilöitä. Hallitusmuodossa lähdetään myös siitä, että ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen säädetään lailla. Meillähän Pohjoismaiden kansalaisilla on oikeus saapua maahan ilman passia ja asettua asumaan Suomeen ilman oleskelulupaa sekä tehdä työtä ilman työlupaa. Muiden maiden kansalaisilta vaaditaan oleskelulupa.

Hallituksen ulkomaalaislakia koskevassa ehdotuksessa esitetään lakia muutettavaksi muun muassa siten, että ulkomaalaisen oikeusturvaa lisätään. Tämä tapahtuu muun muassa korostamalla hallintomenettelylain merkitystä ulkomaalaisasioissa. Hallintomenettelylain soveltamisesta ei ole ollutkaan erillistä säädöstä ulkomaalaislaissa, mutta käytännössä ulkomaalaisasioidenkin osalta on noudatettu hallintomenettelylain periaatteita lukuun ottamatta eräitä Suomen edustustojen tekemiä päätöksiä. Pidänkin hyvänä, että ulkomaalaislaissa nimenomaisesti säädetään hallintomenettelylain noudattamisesta. Erityisesti on syytä painottaa selvittämisvelvollisuutta, asianosaisten kuulemista ja päätöksenteon perustelemista koskevia hallintomenettelylain säännöksiä.

Uudessa ulkomaalaislaissa ulkomaalaisen oikeusturvaa lisätään myös korostamalla lapsen edun huomioon ottamista. Mielestäni alaikäisiä koskeva pykäläkirjaus onkin sopusoinnussa lapsen etua korostavan sekä ihmisoikeusnormiston että kansallisen lainsäädäntömme kanssa.

Ehkä sittenkin uuden lain keskeisimmät muutokset nykyiseen oikeustilaan koskevat maahantulon ja käännytyksen edellytyksiä. Lain systematiikkaa muutetaan siten, että kun maahantulon edellytykset oli aikaisemmin pääteltävä käännyttämisen edellytyksistä, nyt molemmista edellytyksistä säädetään erikseen. Tältä osin voikin aiheellisesti kysyä, lisääntyykö ulkomaalaislain tulkinnanvaraisuus, ja mielestäni näin selkeästi käy.

Hallintovaliokunnassa käytiin varsin vilkasta ja perusteellista keskustelua juuri 37 §:n käännyttämisen perusteista. Lakiesityksessähän ehdotetaan käännyttämisperusteisiin lisättäväksi se seikka, että henkilön voidaan perustellusti epäillä hankkivan tuloja epärehellisin keinoin tai myyvän seksuaalipalveluja. Se, mitä seksuaalipalveluilla tarkoitetaan, käy ilmi hallituksen esityksen perusteluista ja osin myös hallintovaliokunnan mietinnöstä, joten siitä ei tässä yhteydessä tämän enempää.

Mietinnössään hallintovaliokunta kiinnittää huomiota lakiesityksen arviointiin tämän problematiikan eli seksuaalipalvelujen myynnin osalta. Arvioinnissa on valiokunnan mielestä otettava huomioon hallitusmuodon 5 §, jossa säädetään ihmisten yhdenvertaisuudesta ja syrjintäkiellosta. Yhdenvertaisuuteenhan sisältyy mielivallan kielto ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa.

Kaiken kaikkiaan, rouva puhemies, vaikka ulkomaalaislaki kaipaa kokonaisuudistusta, uskon, että näillä muutoksilla lakia pystytään jossain määrin selkeyttämään. Mutta jotta tästä laista saataisiin aikaan johdonmukainen kokonaisuus, yksiselitteinen laki, se pitäisi ottaa kokonaisuudistuksena käsittelyyn ensi vaalikaudella. Uudistus, joka nyt tehdään, on aika pitkälti vain tilkkutäkin paikkaamista. Ulkomaalaislaissahan ongelma on ollut juuri se, että sitä on vuoden 91 jälkeen monet kerrat korjattu joiltakin osin, mikä on tehnyt lain hyvin vaikeaselkoiseksi, monimutkaiseksi ja vaikeasti ymmärrettäväksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Olin lentää seljälleni, kun huomasin, että toivomusaloitteeni n:o 64 vuodelta 97 on ainakin osittain hyväksytty valiokunnan mietinnön lausumassa. Toivomusaloitteessahan olen esittänyt, että ulkomaalaisasioiden käsittelyä nopeutettaisiin, koska eihän ole kenenkään etu, että asiat ovat siellä kesken, ja asiat saataisiin päätökseen, vaikka yleensä siihen, että Suomeen saa vapaasti jäädä.

Sen sijaan toista toivomusaloitettani n:o 66 samalta vuodelta, jossa ehdotan myös karkottamisen toimenpiteitä nopeutettavaksi ja selkeytettäväksi, ei ole huomioitu. Ehkä se on jäänyt epähuomiossa huomiotta, näin ainakin toivon.

Pienenä hirtehisenä huumorina, tai ei se mitään huumoria ole, voin kuitenkin todeta, kun edellinen puhuja sanoi, että ne palautetaan, jotka seksuaalisia palveluja tarjoavat Suomessa, että minä en kaipaa tänne mitään seksuaalisia palveluja nykyisten lisäksi, mutta hirtehisesti totean, että on se hassua, että ne, jotka yrittävät omalla työllään tulla täällä toimeen, palautetaan rajan

taakse takaisin, ja sellaiset, jotka tulevat yhteiskunnan syötettäviksi, otetaan tänne. Eikö sen pitäisi olla päinvastoin: ne, jotka tienaavat elantonsa, otetaan tänne, mutta palautetaan sellaiset, jotka tulevat elämään yhteiskunnan kustannuksella?

Ed. L ö v : Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Denna reform av utlänningslagen är en modernisering med iakttagande av internationella konventioner. Lagen överför en hel del existerande bestämmelser till lagnivå. Lagens beredning var gedigen med en parlamentarisk kommitté och statsrådets principprogram som ledråd. Ändå blev den en kompromiss och till vissa delar en skärpning av nuvarande praxis, men framför allt ett förtydligande av nuvarande förfaringssätt.

Det största problemet för tillfället är just de långa behandlingstiderna för utlänningsärenden. Det här blir dyrt, det är besvärligt för individerna och så vidare.

Suurin ongelma on se, että nykyinen käytäntö on erittäin hankala. Asioiden käsittelyyn menee turhan paljon aikaa, se on erittäin kallista ja myös yksilöille jopa loukkaavaa.

Med ett tydligare regelverk kan detta åtgärdas. Den här lagen är inte, så som någon har sagt, en liberalisering av nuvarande utlänningspolitik. I stället är det en utveckling i enlighet med internationella överenskommelser.

Ett problem, som den här lagen förstås inte kan korrigera, är Finlands skamfilade internationella rykte på grund av låg flyktingkvot och lågt u-landsbistånd. Här får vi hoppas på en positiv utveckling mot ett accepterat mångkulturellt och berikande samhälle.

Puhemies! Vielä haluaisin kommentoida yhden pykälän käsittelyä. Se koskee 12 b §:n määritelmää perheenjäsenyydestä, koska on syntynyt keskustelua siitä, mitä hallintovaliokunta tarkoittaa perusteluissaan.

Hallintovaliokunta piti tämän takia täsmentävän keskustelun asiasta tänään. Yksimielisesti todettiin, että valiokunta ei ole tarkoittanut muuttaa hallituksen esityksen perusteluja eikä myöskään ole tarkoittanut muuttaa nykyistä tulkintakäytäntöä tältä osin.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Jos yleinen arvio hallitusryhmissä on se, minkä ed. Kallio tämän lakiesityksen merkityksestä antoi, niin ei ole tietenkään paljon saavutettu. Hallitus ohjelmassaan — tai oliko se ohjelma, mutta ainakin tavoitteena oli ulkomaalaispolitiikan muuttaminen, kun tällainen ulkomaalaispoliittinen toimikunta asetettiin — totesi, että se yrittää tehdä kokonaisuudistuksen, parantaa käytäntöä kaiken sen kritiikin jälkeen, jonka kohteeksi ulkomaalaispolitiikka on tullut. Jos tosiaan arvio on tämä, niin tulos ei ole kovin hyvä.

Täällä on jo todettu, että tätä lainsäädäntöpakettia valmisteli parlamentaarinen toimikunta. Olen saanut olla nimenomaan tekemässä tästä toimikunnasta parlamentaarisen eli opposition edustajana olen ollut mukana näitä asioita käsittelemässä, valmistelemassa niitä lakipaketteja, jotka tänne tulevat, ja toteaisin, että kyllä tämä kokonaisuus on kaikesta päätellen niin vaikea, ettei tässä mihinkään kokonaisuudistuksiin hyvilläkään tavoitteilla päästä. Varmaankaan meillä ei milloinkaan politiikassa ole lopullisesti valmista tilannetta, niin että maailma olisi valmis. Mutta erityisesti tässä ulkomaalaiskysymyksessä niin monet asiat kohtaavat toisensa, tunteet, kansallisuudet, etnisyydet, kulttuurit jne, sosiaaliset edut ynnä muuta, että semmoista meille kaikille tyydyttävää kokonaisuutta ei saada aikaan.

Ensinnäkin on tietysti kiitettävä, että tällainen parlamentaarinen valmisteluelin oli ja että tähän pääsi vaikuttamaan. Ennen kaikkea vielä sen takia se oli myönteistä, että herkkä alue, ulkomaalaisasia, ei tulisi sillä tavalla, sanotaanko, poliittisen populismin kohteeksi niin kuin se on tullut jo joissakin Keski-Euroopan maissa tai on uhkaamassa tulla. Otetaan esimerkiksi Ranska tai jopa meille niin läheinen maa kuin Norja, jossa näillä asioilla ihan sisäpoliittisia mielipiteitä heilutellaan.

Rouva puhemies! Minusta tärkein korjattava asia tai tavoite näissä ulkomaalaislainsäädännöissä on se, että me saisimme eri suomalaiset osapuolet tai tahot lähentymään. Näen, että meillä on ulkomaalaisasioissa sellaisia tahoja, jotka — täällä käytti edellinen puheenvuoron käyttäjä sanaa liberalisointi — haluaisivat meille hyvin niin sanotun vapaan ulkomaalaispolitiikan eli Suomeen tulo olisi mahdollisimman helppoa, kontrolloimatonta, ja ennen kaikkea he tietysti myönteisenä korostavat sitä, että ihmisen oikeusturva, ihmisoikeuskysymykset ja tällaiset tulisivat huomioon otetuiksi. Sitten meillä on yhteiskunnassa tahoja, jotka joskus nähdään vastakohtana, jotka haluavat ulkomaalaispolitiikalle nimenomaan sen tavoitteen, että sitä kes-

keisimmin voisi kuvata nimenomaan turvallisuustavoitteena, että meille ei ulkomaalainen rikollisuus löysän ulkomaalaispolitiikan takia tulisi, että ulkomaalaispolitiikassa ei tulisi väärinkäytöksiä ja että meille tulevat tulisivat yhteiskuntaan nimenomaan suomalaisiksi ja olisivat maassa maan tavalla ja hyvin pian omaksuisivat meikäläiset tavat.

Minusta näiden kahden, voisiko sanoa, ääripään lähentäminen toisiinsa on se tavoite, ja se on varmasti näin, että se ei pelkillä pykälillä toteudu. Tätä lähentämistä näissä lakiesityksissä on tavoiteltu.

Minä ymmärrän hyvin sen julkisuuden, tosin vähän liioitellun julkisuuden, jossa arvostellaan sitä, että ulkomaalaislain liian löysällä tulkinnalla meille tulee väärinkäytöksiä ja esimerkiksi perheen yhdistämisissä ynnä muussa meidän lainsäädäntöämme käytetään hyväksi ja sillä tavalla mahdollisesti meidän sosiaaliturvaamme käytetään väärin. Minusta tällaiselle ei pitäisi olla paljon sijaa, sillä ei myöskään pitäisi liioitella, mutta hyväksyn ja ymmärrän myös silloin, kun meillä yhteiskunnassa on turvallisuustavoitteita, kun meillä pidetään tärkeänä myös sisäistä turvallisuutta, sisäistä järjestystä, puhutaan paljon nuorisorikollisuudesta ynnä muusta, että ulkomaalaispolitiikalla näitä ei pitäisi lisätä. Joka tapauksessa minusta tässä on pyritty näitä tavoitteita lähentämään ja toivomaan, että nämä asiat toteutuisivat.

Yksi ongelma, josta täällä puhutaan, ilmentyy pitkinä käsittelyaikoina. Siihen on osittain syynä tietysti meidän lainsäädäntömme ja hallintokäytäntömme, mutta yhtä lailla tietenkin henkilöstöresurssien vähäisyys. Monessa uudistuksessa, jotka on hyvää tarkoittavasti tehty, on kyllä myös näin, että silloin kun näitä oikeusturvaynnä muita ihmisoikeusasioita korostetaan, se mahdollistaa kyllä pitkät käsittelyt ja valitustiet ynnä muut, ja ne ovat osaltaan olleet näitä käsittelyaikoja pidentämässä. Korostaisin, että tällainen ruuhkautuminen, puuroutuminen on häiritsemässä sitten taas niiden ihmisten asian käsittelyä, jotka ovat todella aidosti ja todella tarpeesta ja todella, sanotaanko, puhtain motiivein tulossa Suomeen.

Ihan, rouva puhemies, haluaisin vielä lopuksi todeta sen, että tietenkin tämän ulkomaalaispolitiikan toimivuus riippuu myös siitä, minkä verran meille on tulijoita. Jos samanlainen ryöpsähdys on tulossa kuin somalit aikoinaan ja olemme valmistautumattomia, niin silloin varmasti taas olemme ongelmissa. Nyt sitä ei ole. Ehkä näillä lainsäädännöillä ja käytännöillä on parempi valmius, mutta varmasti, jos yhtäkkiä joku muuttoaalto on, olemme vastaavan tyyppisissä ongelmissa.

Edellisen hallituksen aikanahan aivan oleellisesti helpotettiin ulkomaalaisasioiden käytännön hoitoa sillä, että meillä oli niin sanottu turvallisten maiden luettelo, jolloin mahdollistettiin nopeampi käsittely poliisin ja rajavalvojien toimesta. Minusta se oli kuitenkin kohtalaisen hyvä oikeusturvan anto. Siinä ei ollut niin paljon ongelmia, ettei sitä olisi voinut edelleen jatkaa tämän hallituksen aikana. Siitä esimerkiksi Venäjän ja entisten Neuvostoliiton valtioiden kohdalla luovuttiin. Varmaankin, jos meille muuttoaalto on tulossa, on syytä palata samaan. Siitä huolimatta korostan sitä, että käytäntöjen pitäisi olla ehdottomasti sellaisia, että jos se on inhimillisesti oikein ja pakolainen täysistä syistä Suomeen on tulossa, kyllä meidän yhteiskuntamme pitäisi tällainen käytäntö kestää.

Näen, että tämä lainsäädäntö senkin takia, että olen pieneltä osalta saanut olla mukana sitä taustalla valmistelemassa, on askel oikeaan suuntaan. Ehkä ei ole lähitulevaisuudessa, tuskin milloinkaan, tehtävissä mitään kokonaispakettia, joka olisi vastaus meille jokaiselle, että nyt nämä asiat ovat kunnossa, verrataanpa vaikka Euroopan maihin tai EU-maiden käytäntöön. Usein meillä sanotaan, että meidän pitäisi ottaa mallia siitä ja siitä maasta, mutta uskon, että meidän lainsäädäntömme on nyt virtaviivainen ja ihmisoikeudet huomioon ottava ja paremmin toimiva kuin jossakin muussa monen keskustelijan mielestä niin sanotussa esimerkkimaassa.

Ed. K r o h n: Arvoisa puhemies! Arvoisat edustajat! Tarvitsisin apua varsinkin hallintovaliokunnan jäseniltä, kun en ymmärrä erästä kohtaa mietinnössä. Toivon, että ainakin keskusradion kautta olen yhteydessä hallintovaliokunnan jäseniin. Mietinnön 18 b §:ssä, jossa puhutaan perheenjäsenten yhdistämisestä, minun tulkintani tai lukemiseni mukaan valiokunta on aivan eri mieltä kuin hallitus esityksensä perusteluissa. Kysymys on siitä, miten toimitaan tilanteessa, missä perheenä on kaksi samaa sukupuolta olevaa ihmistä. Hallituksen esitys toteaa, että vaikka Suomessa ei ole samanlaista lainsäädännöllistä asemaa kuin muissa Pohjoismaissa samaa sukupuolta olevilla perheillä, kuitenkin ulkomaalaislain soveltamiskäytännössä tällainen perhe-elämä on rinnastettu miehen ja naisen väliseen perhe-elämään. Esityksessä todetaan, että tätä tulkinta-

linjaa on jatkettava ja asumisaikavaatimus koskee myös samaa sukupuolta olevien liittoja.

Hallituksen esitys on mielestäni ymmärrettävä siinä mielessä, että perhe-elämän suoja ei ole sidottu avioliittokäsitykseen, vaan ihmisoikeussäännösten mukaan perhe-elämän suoja annetaan silloin, kun perheestä on kysymys. Kysymys voi olla siis samaa sukupuolta olevasta pariskunnasta.

Hallintovaliokunta esittää momentin perusteluissa: "Suomessa ei valiokunnan käytettävissä olevan tiedon perusteella ole samaa sukupuolta olevien henkilöiden yhdessä asumista koskevaa erityistä lainsäädäntöä. Tällaista suhdetta ei valiokunnan käsityksen vuoksi ole muutoinkaan lainsäädännössä tunnustettu. Valiokunta katsoo, ettei ulkomaalaislain tulkinnalla voida samaa sukupuolta olevia henkilöitä rinnastaa aviopuolisoihin. Tämä on otettava kauttaaltaan ulkomaalaislain vastaisessa soveltamisessa huomioon."

Kun luen sen, ymmärrän näin, että valiokunta mietinnössään vastoin pykäliä, vastoin esityksen perusteluja, on ottamassa perhe-elämän suojan samaa sukupuolta olevilta pariskunnilta. Toivoisin, ennen kuin kerron, mitä mieltä kaikista maailman asioista olen, että paremmin omaan mietintöönsä perehtyneet hallintovaliokunnan jäsenet ensin kävisivät selvittämässä, mitä tällä ajetaan takaa ja miten tämä lukijalle syntyvä ristiriita pykälien ja esityksen välillä on selitettävissä.

Ed. A i t t o n i e m i : Puhemies! Minä en ole hallintovaliokunnan jäsen mutta tiedän itsestäänselvänä sen, että maassa maan tavalla. Jos meillä ei hyväksytä eikä tunneta homo- ja lesboavioliittoja, eihän niitä voida silloin samaistaa, ulkomailta vastaavilla perusteilla tulevia, tähän asiaan. Tämä oli vain minun vastaukseni eikä hallintovaliokunnan vastaus.

Totean, rouva puhemies, sen asian, että Suomessa pinnan alla on kova ärtymys tiettyjä ulkomaalaisryhmiä kohtaan. Se aiheuttaa sen, että myöskin sellaiset ulkomaalaiset ja pakolaisryhmät, jotka pyrkivät täällä sopeutumaan, Suomessa, ei sulautumaan vaan sopeutumaan ja elättämään itsensä, joutuvat helposti tietyllä tavalla painostuksen ja mulkoilun kohteiksi. Se on suomalaisessa yhteiskunnassa ongelma. En viitsi niitä sanoa, mutta Afrikan sarven maasta jostakin on tullut se porukka tänne, joka aiheuttaa sen, että myös monella muulla pakolaisryhmällä on tämän takia ongelmia. Se pitäisi saada järjestykseen tavalla taikka toisella.

Kun tämä laki on tietyllä tavalla Enestamin unelma ja Enestamin unelma on myöskin se, ministeri Enestamin unelma, että tänne saataisiin 100 000 lisää näitä ulkomaalaisia ihmisiä, kyllä ärtymys alkaa myös pinnan alta näkyä, ja sitä saamme kyllä varoa, ettei tätä tilannetta tulisi Euroopan unionin säännösten myötä, että me joudumme yhtäkkiä ottamaan tänne 100 000 ulkomaalaista varsinkaan Afrikan sarven suunnasta.

Suureksi ongelmaksi on muodostunut se, että perheenyhdistämislakia käytetään tavattoman paljon väärin. Tänne on tullut sellaisia henkilöitä, jotka ovat "sisar" ja "veli", menneet avioliittoon, ja sen jälkeen perheenyhdistämislain perusteella tullaan tänne. Ainahan tällaisia tietysti on, eikä tätä voi yleistää, mutta kaikissa tällaisissa tilanteissa, joissa tällaista tapahtuu, kansa vaatii sitä, että tällaisiin syyllistyneet karkotetaan täältä. Se antaa huonoa esimerkkiä ulkomaalaislain toteuttamisesta, ja niin kuin sanottu, se rasittaa myös muita, sellaisia, jotka ovat täällä rehellisillä perusteilla ja pyrkivät suomalaisessa yhteiskunnassa sopeutumaan ja työntekoon tässä yhteiskunnassa.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Ilta on jo pitkällä, enkä aio kaikkiin tämän lain hienouksiin tai ongelmakohtiin puuttua. Muutama yleisluonteinen kommentti alkuun on kuitenkin paikallaan.

Kun tätä asiaa perustuslakivaliokunnassakin käsiteltiin, kävi kyllä selväksi, että tämän soisi olevan viimeinen osauudistus tässä asiassa. Paikka paikan päälle, mutka mutkan jälkeen, ja sitten yksi mutka oiotaan ja toinen mutka tuleekin. Toivottavasti seuraava hallitus löytää ryhdin, halun ja kyvyn tehdä selkeämpi laki, jota ymmärtää suomalainen juristi, suomalainen tavallinen lukija ja ennen kaikkea tietysti vielä lain kohteena olevat, mahdollisesti turvaa tarvitsevat henkilöt. Tällä hetkellä laki on hyvin vaikeaselkoinen eikä aina aukea edes meille juristin koulutuksen saaneillekaan kaikilta osin.

Arvoisa puhemies! Perheen yhdistämisestä puhuisin minäkin. Ensinnäkin tässä laissa on pääsääntöisesti parannettu ulkomaalaisten oikeusturvaa. On hyvä, että valitusasiat ovat nyt kunnossa. On hyvä, että laissa lähdetään siitä, että asioita käsitellään nopeammin kuin aikaisemmin.

On ollut kohtuutonta, osittain laistakin johtumatonta tosin, että käsittelyajat ovat olleet niin pitkät kuin ovat ja oikeusturvakeinot ovat olleet

puutteellisia. Mutta käsittääkseni ikään kuin poliittisena vastapainona perheen yhdistämisessä on otettu niin sanotuissa tavallisissa perheissäkin avoliittojen osalta aika vaikea ja vaativa ja vaikeasti selvitettävä kriteeri, se että avoliiton on pitänyt olla vähintään kaksi vuotta voimassa, jos ei ole yhteisiä lapsia. Ennustan tältä osin, että tässä tulee kyllä suuria tulkintavaikeuksia, suuria tutkimisvaikeuksia ja — toivottavasti olen väärässä, kun pelkään — myös oikeusmurhia.

Sitten, puhemies, puuttuisin toiseen perheenyhdistämisasiaan, johon ed. Krohn täällä jo puuttui. Annan täten samalla aikaa hallintovaliokunnan jäsenille, jotka todellakin toivottavasti nyt tässä talossa muissakin huoneissa kuuntelevat tätä keskustelua. Sanotaan nyt suoraan, että hallitusryhmien välillä käydyissä keskusteluissa on sovittu, että tulisitte ulos kaapeistanne ja kertoisitte, mihin tällä lainmuutoksella on pyritty, nimittäin sillä, että toisin kuin esimerkiksi korkein hallinto-oikeus on vuonna 93 kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia tulkinnut, tässä on joko ikään kuin vihjailemalla tai sitten suoraan yritetty perusteluilla säätämällä lähettää viesti, että se ei olisikaan enää voimassa, mitä korkein hallinto-oikeus ja ihmisoikeussopimukset sanovat samaa sukupuolta olevien perheiden yhdistämisestä silloin, kun on kyse turvan saannin tarpeesta.

Siis, rakkaat hallintovaliokunnan jäsenet, ilta on myöhä, mutta teillä on selityksen paikka. Jään odottamaan sitä. Muussa tapauksessa katson, että on selvä, että tässä on semmoinen ristiriita, että kolmannessa käsittelyssä on tämä epäselvä lauselma pyrittävä poistamaan.

Ed. K a l l i o : Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin ed. Kemppaiselle haluan todeta, että arvioni ulkomaalaislain muutoksista ja kokonaisuudistuksen tarpeellisuudesta oli tietenkin minun henkilökohtainen arvioni, joskin haluan todeta, että hallintovaliokunta on mietinnössään varsin selkeästi ja vahvasti tuonut esiin tämän kokonaisuudistuksen tarpeellisuuden. Minun näkemykseni tältä osin on, että tässä vaiheessa lakiin kyetään tekemään vain lain kokonaisuuden ja valtiosääntöoikeudellisten vaatimusten edellyttämät toteuttamiskelpoiset muutokset.

Mitä tulee 18 b §:n 2 momenttiin, ed. Löv jo puheenvuorossaan totesi, että hallintovaliokunta viimeksi tänään kävi asiasta niin sanotusti tarkentavan keskustelun ja valiokunnan yksimielinen näkemys on, että valiokunta ei ole tarkoittanut muuttaa hallituksen esityksen perusteluja eikä valiokunta myöskään ole tarkoittanut muuttaa nykyistä tulkintakäytäntöä tältä osin. Eli tämä oli se näkemys, johon hallintovaliokunta käsittääkseni todellakin yksimielisesti päätyi tänään.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Näissä ulkomaalaisasioissa ja näiden käsittelyssä on ollut pitkiä viiveitä. On lukuisia tapauksia, joissa on minuunkin yhteyttä otettu. Saattaa olla, että on mennyt toista vuotta ja pitempiäkin aikoja, ennen kuin papereita on käsitelty. Sitä ruuhkaa pitäisi saada jollakin tavalla purettua, jotta ihmiset saisivat tiedon siitä, mikä heidän kohtalonsa on. En tiedä, mikä siinä kangertaa. Onko se sillä tavalla, että ne asiat ovat niin vaikeita, vai onko liian vähän käsittelijöitä vai mikä, mutta se on yksi ongelmakohta.

Minä puuttuisin viisumiasiaan lähinnä siltä osin, kun itse tuolla itärajalla asun ja olen joutunut monen näköisten ihmisten asioita selvittämään. Jos katsoo vaikka Venäjän puolella olevia ihmisiä, niin jostakin syystä viisumivälityksestä on tullut kaupallista toimintaa. Siellä on bisnestoimistoja, jotka myyvät rahalla kutsuja, ja se jollakin tavalla pitäisi saada semmoiseen hanskaan, että ei tämmöistä voisi olla, vaan se olisi yhteisillä sopimuksilla Suomen ja Venäjän välillä hoidettavissa. Nämä kaupalliset yhtiöt on luotu sitä varten, jotta nämä rahastavat. Kun Venäjän puolelta joku haluaa tänne tulla, niin saa rahalla viisumin, ja köyhempi ihminen ei pysty sitä saamaan. Voi kysyä, minkä näköiset ne perusteet ovat, jos viisumin saanti perustuu pelkästään maksukykyyn.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Edustajat Krohn ja Brax tiedustelivat hallintovaliokunnan jäseniltä samaa sukupuolta olevien perhekäsitteistä. Tähän haluaisin hieman toisin sanoen kuin ed. Kallio vastata, että valiokunta käsitteli asiaa tänään ja yksimielisesti olimme sitä mieltä, että vallitsevaa tulkintakäytäntöä ei muuteta.

Mutta ehkä suurimpana asiana oli tässä se, ettei tämän ulkomaalaislain myötä ujuttautuisi lainsäädäntöömme uutta tulkintaa samaa sukupuolta olevien perhekäsitteistä, vaan tämä on isompi asia. Pitää muussa yhteydessä pohtia sitten se, koska pitää myös katsoa, ettei se olisi ristiriidassa mahdollisesti suomalaisten kansalaisten oikeuksien kanssa.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Kyllähän meidän on pidettävä se käytäntö pää-

sääntöisesti niissä asioissa, esimerkiksi samaa sukupuolta olevien perhekäsitteissä, joka tukee meidän arvojamme, aivan samalla tavalla kuin on meidän arvojemme mukaista, että me emme hyväksy esimerkiksi joissakin kulttuureissa olevaa ympärileikkausta tai tällaisia. Kyllä nämä asiat sillä tavalla pitää hoitaa kuin meidän yhteiskuntamme keskeisimmät arvot edellyttävät, vaikka meillä onkin täällä siitä erimielisyyttä.

Mitä tulee esimerkiksi ed. Braxin puheenvuoroon ja muihinkin tulkintoihin, että meillä on laki epäselvä, kyllä kai se aina jää sellaiseksi. Jos katsotaan asiaa yksilön oikeusturvan kannalta tai lain selkeyden kannalta tai siltä kannalta, että lakeja ei käytetä väärin, niin eihän laki aina voi näitä kaikkia toiveita täyttää. Ed. Brax otti esille kahden vuoden avoliittoajan. Tämähän on ollut vastaus vain siihen aivan ilmeiseen lain väärinkäytökseen, että pika-avioliittojen kautta on tultu maahan. Pitää tunnustaa, että tällaisia aukkoja on ollut. Eikö se silloin ole ollut todella tarpeen?

Mitä perhe-käsitteeseen muuten tulee, olisi kyllä hyvä itse muuttajien oikeusturvan kannalta, että meillä olisi mahdollisuus geenitestaukseen ja se ymmärrettäisiin positiiviseksi asiaksi ja se nähtäisiin nimenomaan tulijoiden tarpeen kannalta. Nythän tämä puute on mahdollistanut sen, että on esiintynyt — kuinka paljon — kuitenkin esiintynyt väärinkäytöksiä. Sitten tehdään sillä tavalla, että alaikäiset lapset tulevat ensin maahan ja sitä kautta käytetään meidän lainsäädäntöämme ja maahantuloa hyväksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Vielä varmemmaksi vakuudeksi: jos meillä ei kerran homo- ja lesboliittoa hyväksytä aviollisessa merkityksessä ja sillä tavalla, että se olisi perheen yhdistymisen taustana, niin kyllähän se selvä asia on, että suomalaista lainsäädäntöä tässä täytyy noudattaa. Eihän meillä ulkomailta tulevien osalta noudattaa erilaista lainsäädäntöä. Kyllähän sen jokainen tietää, että jos meillä aletaan perheen yhdistämisen pohjana hyväksyä lesboja homosuhteet, kyllä sitten on etelän raitilla liikennettä. Alkaa tulla Jalmaria ja Ilmaria käsikynkässä vaikka kuinka paljon tähän maahan, ja se on sitten jo mahdoton tilanne — siihen hulluuteen ei missään tapauksessa! Enkä halua nyt tässä mitenkään sanoilla iloitella, mutta kyllä tämä asia nyt täytyy pitää järjissään.

Minä sanoisin, että jos täällä vielä jotakin äänestellään, niin täytyy selvitä, mitä hallitus tarkoittaa ja mitä valiokunta tarkoittaa. Täällä on kuulemma nurkkakabinetissa pidetty tänään hallintovaliokunnan kokousta, josta ei minun käsitykseni mukaan ole minkäänlaista paperia täällä. Hallintovaliokunnan jäsenet ovat pitäneet kokousta, ja ilman mitään valiokunnan mietintöä. Siihen kuitenkin vedotaan, että me yksimielisesti päätimme näin ja näin. Onko täällä valiokunnan mietinnössä siitä jotakin? Jos täällä ruvetaan äänestelemään, täytyy tietää, mitä nappia painellaan, homonappia vai heteronappia.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ennen ed. Aittoniemen puheenvuoroa ja taistelen tässä nyt houkutusta vastaan ja voitankin sen. En vastaa ed. Aittoniemen mielestäni asiattomiin nappikyselyihin.

Ed. Puhjon puheenvuoro jäi kyllä askarruttamaan aivan vakavasti. Ensin kaksi hallintovaliokunnan jäsentä vakavasti sanoi, että tarkoitus ei ole muuttaa nykyistä käytäntöä ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöstä ja tulkintaa kansainvälisistä oikeuksista ja että meillä voi olla tilanteita, joissa suojelua ja perheen yhdistämistä tarvitsee myös samaa sukupuolta oleva pari. Ed. Puhjon puheenvuoro taas kertaalleen herätti kysymyksen, että tarkoitus onkin ollut tehdä jotain muuta. Silloin tässä on kyllä ensinnäkin jo ihan lakiteknisesti ehdottomasti väärä tapa, että perusteluiden kautta yritetään muuttaa jotain, mikä ensinnäkään ei ole kirkastunut tässä keskustelussa, ja missään tapauksessa sitä ei tietenkään perustelujen kautta saa tehdä.

Ed. Kemppaiselle en oikeastaan muuta sano kuin että hän aikaisemmassa puheenvuorossaan puhui somalien ryöpsähtämisestä. Jos meillä kävisi esimerkiksi niin ikävästi, että idässä ydinvoimala räjähtäisi tai jotain muuta syytä tulisi, tuntuisi aika pahalta, jos hädänalaiset suomalaiset ryöpsähtäisivät Ruotsiin taikka ensisijaisesti meitä sitten kohdeltaisiin sen mukaan, että jotkut meistä keplottelisivat. Kyllä tämän hätälainsäädännön peruslähtökohdan täytyy aina olla siinä, että on olemassa hädänalaisia ihmisiä ja heitä on autettava.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Ulkomaalaislain yhteydessä todella käsitellään hyvin paljon suhdettamme toiseuteen ja vierauteen. Kuvaavaahan on se, että puhuimme

aikanaan muukalaisista, ulkomaalaisista, ja nyt maahanmuuttajista ja parhaimmillaan jopa uussuomalaisista. Pikkuhiljaa pystymme käsittämään, että jokin, joka on jotakin toista kuin me itse, on kuitenkin samanlaista ihmisyyden näkökulmasta kuin me itse. Laaja tausta mielestäni koskee nimenomaan nyt meidän suhtautumistamme samaa sukupuolta olevien perhekäsityksiin.

Ei pitäisi kiihtyä, kun on viimeinen työviikko, enkä aiokaan kiihtyä. Emmehän me voi ajatella, että homoseksualismi on Suomessa tulossa ikään kuin ulkomaalaislain kautta ja ulkomaalaisten, samaa sukupuolta olevien homoseksuaalien kautta tulisi meille jotakin uutta ja vierasta. Sen takia mielestäni on törkeätä ja ala-arvoista rinnastaa homoseksuaalinen perhe ympärileikkaukseen. Ympärileikkausasiassa on kysymys rikoksesta ihmisyyttä vastaan, pahoinpitelystä, ja se on jotakin täysin vierasta meidän kulttuurillemme. Silloin voidaan todella ajatella, että tässä olisi traditio, joka on toista ja on poikkeavaa Suomesta.

Meillä on Suomessa samaa sukupuolta olevia perheitä ja heillä on perheoikeuksia. Tämä eduskunta on käsitellyt vastikään tällä vaalikaudella samaa sukupuolta olevien perheiden perheoikeuksia. Vaikka silloin ei tullut rekisteröintimahdollisuutta, niin eduskuntahan hyväksyi ponnen, jossa vaadittiin, että hallitus antaa esityksen, jossa vahvistetaan näiden perheiden perheoikeuksia esimerkiksi suhteessa perintöön ja muihin asioihin. Ei tämä eduskunta ole ollut neutraali asian suhteen, vaan myötämielinen sen suhteen, että tätä perheyhteyttä pitää vahvistaa, vaikkakaan eduskunnan enemmistö ei silloin ollut vielä valmis avioliitto-sanan käyttämiseen tässä yhteydessä. Valiokunnan mietintö on ikään kuin tietämätön siitä, mitä me tässä eduskunnassa olemme tehneet. Muutenkin meillä on hyvin voimakas pohjoismainen traditio vaalittavana Euroopan unionissa, ja tiedetään, että esimerkiksi tällä hetkellä Tanskassa, jos on samaa sukupuolta olevat perheet, puolisolla on mahdollisuus adoptoida lapsi.

Kuten ed. Tuija Brax osuvasti sanoi, että tulkaa esiin kaapista, hallintovaliokunnan jäsenet, ja kertokaa, mitä olette ajatelleet, niin tuntuu todella mietintötekstin perusteella, että on oltu kyllä silloin, kun täällä on käyty ihmisoikeuskeskusteluja, jossakin muualla kuin keskustelu- ja vuorovaikutussuhteessa. Todella tämä on sillä tavalla epäselvä asia ja varmaan kolmannessa käsittelyssä tämä mietinnön teksti pitää poistaa, koska tässä nyt sekoitetaan kahta asiaa, yritetään ulkomaalaislain mietinnön avulla vahvistaa jotakin semmoista perhekäsitystä Suomessa, joka ei vastaa suomalaista todellisuutta, ei suomalaisten arvomaailmaa eikä edes tämän eduskunnan tällä vaalikaudella tekemiä toimenpiteitä.

Ei avioliitto ole ainoa perheen muodostamistapa. Meillä on Suomessa aivan suomalaisia miehiä ja naisia, jotka elävät samaa sukupuolta olevissa perheissä. Tässä eduskuntatalossakin työskentelee ihmisiä, jotka elävät perheessä, jonka muodostavat kaksi miestä tai kaksi naista. Ei tämä ole jotakin, joka ryöpsähtää kuin jotkut kannibaalien tavat jostakin ulkomaalaisten kautta. Mielestäni se on sivistymätöntä ja vastenmielistä, joten toivoisin, että tulisi kannatusta sille, että tämä epäselvä mietinnön kohta poistettaisiin.

Ed. T. Pohjola: Arvoisa rouva puhemies! Käytän puheenvuoroni koskien ed. Lahtelan käyttämää puheenvuoroa. Valiokuntahan kiinnitti huomiota nykyisen turvapaikkamenettelyn ongelmiin ja sen hitauteen ja siitä aiheutuviin kustannuksiin. Nykyinen tilanne ei ole myöskään turvapaikan hakijan osalta inhimillinen tänä päivänä. Todettiin myös, että saattaa kestää jopa 4,5 vuotta, ennen kuin lopulliset päätökset saadaan, ja että turvapaikkamenettelyä on inhimillisistä ja taloudellisista syistä tarpeen nopeuttaa. Näihin asioihin valiokunta on aikaisemminkin kiinnittänyt huomiota ja toteaa, että edelleenkin suurimmat ongelmat ovat Ulkomaalaisviraston sisällä, ja senpä takia jatkossa on kiirehdittävä sitä, että saadaan koko ulkomaalaislain kokonaisuudistus.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Tässä kun homo- ja lesbojutuista on puhuttu, niin sivulla 4 todetaan minusta aivan hyvin, että tällaista suhdetta ei pidä rinnastaa avioliittoon. Valiokunta katsoi, että ei jatkossakaan pidä rinnastaa, koska rinnastamattajättö on Suomen lakien ja käytännön mukaista. Tässä vielä todetaan, että tätä on noudatettava kauttaaltaan kaikkia ulkomaalaisia kohtaan, ja minusta tämä on hyvin ja selkeästi sanottu. Minkä takia joku ulkomaalainen olisi paremmassa tai erilaisessa asemassa kuin suomalainen? Jo tänä päivänä on hyvin monia semmoisia asioita, joissa suomalaiset, vaikka työttömät tai toimeentulotuen varassa olevat ihmiset kysyvät, minkä takia ulkomaalaisia joissakin tapauksissa kohdellaan parem-

min kuin heitä. Minusta se kysymys on ihan oikeutettu, eli kyllä samat edellytykset pitää olla kaikilla. Sen takia minä ihmettelen niitä puheita, joita tässä salissa tänä iltana on kuultu, että jotkut vaatisivat, että pitäisi olla ulkomaalaisia kohtaan parempi kohtelu tässäkin homo- ja lesbojutussa.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! En oikein ymmärtänyt, miten vihreiden edustajat tuohtuivat jotenkin puheenvuoroistani. Täytyy ilmeisesti tarkentaa puhumisiani, mutta luen valiokunnan mietinnöstä, jossa todetaan, että valiokunta katsoo, ettei ulkomaalaislain tulkinnalla voida samaa sukupuolta olevia henkilöitä rinnastaa aviopuolisoihin. Nyt sanon ensin, että kun valiokunta käsitteli tätä asiaa, niin missään nimessä minun mielestäni ei ollut kyse jäsenten henkilökohtaisesta mielipiteestä sen suhteen, voidaanko rinnastaa aviopuolisoon vai ei, vaan kyse oli pikemminkin siitä, että jotta tätä asiaa voitaisiin uudella tulkinnalla viedä eteenpäin, niin asia pitää käsitellä perusteellisesti.

Kun täällä oli viranomaisten julkisuutta koskeva lainsäädäntö hiljattain käsittelyssä, niin silloin perättiin kauheasti, miksei otettaisi tarpeeksi asiantuntijoita. Tämä on ihan sama asia, että jos samaa sukupuolta olevien ulkomaalaisten ihmisten elo rinnastettaisiin aviopuolisoihin, kyllä se olisi ollut kokonaan uuden käsittelyn paikka ja siinä olisi pitänyt käydä asiantuntijakierros. Tämän me katsoimme oleellisena asiana tässä, eikä kyse ollut niinkään meidän henkilökohtaisista mielipiteistämme.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on mennyt jollakin tavoin kummalliseksi. Ensin täällä on keskusteltu siitä, pitääkö ulkomaalaislain yhteydessä hyväksyä homoseksualismi, ajateltu, että maassa maan tavalla, että sitä ei pidä hyväksyä, kun sitä ei hyväksytä Suomessakaan. Suomessa homoseksualismi on laillista. Ei siinä ole mitään kiellettyä. Tässä mielessä on puhuttu aivan väärästä asiasta.

Minä yritän nyt positiivisesti tulkita tätä valiokunnan mietintöä. Minusta valiokunta on varmaan yrittänyt sanoa sitä, että kun Suomessa ei kuitenkaan homoseksuaalisia parisuhteita voi rekisteröidä avioliitoksi eikä niihin voi avioliiton kaltaisia lainsäädäntöasioita soveltaa, niin ulkomaalaislain kautta ei myöskään näin tule tapahtumaan.

Hallituksen esityksen perusteluissa kuitenkin sanotaan, että samaa sukupuolta olevien yhteiselämä on rinnastettu miehen ja naisen väliseen perhe-elämään. Siinä syntyy sellaisia henkilöitten välisiä siteitä, jotka ovat perusteena siihen, että toista ei voi karkoittaa maasta ja toista jättää maahan. Tällä tavoin heitä maahanpääsyoikeuden ja maasta karkoituksen suhteen käsitellään keskenään riippuvaisina henkilöinä. Tämän kaltaisia humanitaarisia seikkoja otetaan huomioon muitakin kuin vain verisiteitä.

Kun valiokunta ei hallituksen esityksen perusteluista, joka on korkeimman hallinto-oikeuden alkuperäinen tulkinta, ole sanoutunut irti ja kun valiokunnan merkittävät jäsenet ovat tämän asian myös näin täällä selittäneet, niin minulle tämä tulkinta riittää. Toivon, että se tulkinta, joka täällä valiokunnan edustajien toimesta on sanottu, ohjaa myös lain käyttöä.

Ed. Pehkonen: Arvoisa rouva puhemies! Työhuoneessani kuuntelin puheenvuoroja ja olin äärettömän yllättynyt ja ällistynyt, että tällaisen lain yhteydessä otetaan esille homoliitot, jotka ovat täysin järjenvastaisia hommia, eivät tasaarvokysymyksiä. Tämä asia on paremminkin järjestys- ja luonnonmukainen kysymys. Oli oikeastaan aika järkyttävää kuulla, että täällä on edustajakollegoja, jotka elävät tällaisissa liitoissa. Meidän pitäisi ymmärtää se, mitä tästä seuraa, jos meillä päättäjät ovat tässä vaiheessa. Jumalan laki on laitettu paljon ylemmäs ihmisten lakia näissä asioissa. Sen takiahan mies ja nainen ovat yleensä luodut, että he elävät yhdessä eivätkä keskenään. Näistä tulee aina kiroukset sille kansalle, joka tällaista harrastaa. Tästä on valtavan paljon esimerkkejä. Soisin, että palattaisiin päiväjärjestykseen ja jätettäisiin tällaiset asiat ihan muuhun keskusteluun.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minä en ed. Pehkosen puheenvuoroon ota kantaa, koska minä en ajattele näin. En ajattele Jumalaa enkä isämeitää tähän asiaan. On jokaisen oma asia, millä tavalla on ja asuu.

Mutta valiokunnan mietinnössä, niin kuin ed. Puhjo sanoi, on aivan selkeä kohta sivulla 4, joka osoittaa, että Suomessa ei katsota homo- ja lesboliittoa perheeksi. Koska tässä laissa on kysymys perheiden yhdistämistä koskevasta toiminnasta ja laista, niin tällöin ulkomailtakaan tuleviin ei voida kohdistaa perheiden yhdistämislakia. Tämä tässä on, ja ed. Puhjo on aivan oikeassa tässä asiassa. Valiokunnan mietintö, jonka me täällä hyväksymme, ratkaisee, sanoo

hallitus mitä hyvänsä. Se on ihan selvä asia, eikä tästä voi tuollaiseen käsitykseen kyllä päästäkään.

Nyt minä ainakin tiedän, rouva puhemies, ruveta iänestellä napsautteleen, mistä äänestetään, mutta se oli vähän aikaa kyllä hiukan epäselvää.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Kun tämän keskustelun pääasia on samaa sukupuolta olevien kohtelu, niin minä tulkitsen niin kuin ed. Soininvaara tätä asiaa. Näinhän sen pitää ollakin, koska ei ulkomaalaislainsäädännössä perhekäsitettä määritellä. Perhekäsitemääritelmät myös ulkomaalaislaissa tehdään viime kädessä Suomen lainsäädännön mukaan. Minusta tämä pitää näin ymmärtää, ja näen tämän keskustelun siinä mielessä turhana.

Onhan meillä kuitenkin ulkomaalaislaissa ja varsinkin inkeriläisten kotouttamisessa, joka tulee seuraavaksi käsittelyyn, myös hieman laajempi perhekäsite. Kun huoltajuuskysymys on oleellinen, voidaan tulkita sillä tavalla, että voidaan myös muukin kuin alenevassa suunnassa olemassa oleva perhe yhdistää silloin, kun on huoltajuudesta kyse.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 a — 1 c, 3, 8, 8 a, 12, 13, 13 a, 18, 18 b — 18 d, 19, 20, 25 ja 26 §, 30, 31, 33 a, 34 ja 35 § ja 5 luvun otsikko sekä 37—41, 44, 47, 53 a, 55, 57, 59, 62 ja 73 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 66/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 30/1998 vp
Lakialoite 144/1998 vp
Toivomusaloite 51/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 30. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kotouttamista koskeva lainsäädäntö on sellaisenaan periaatteessa hyvä, koska sen kautta yritetään ulkomaalaisia saada sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Korostan aina, että ei sulautumaan vaan sopeutumaan, koska kulttuuriperintö heidän täytyy säilyttää. Minä kuitenkin suhtaudun siihen epäillen, että se on sellaista rahankeräystä ja mennään siinä taas muutama vuosi eteenpäin, ettei oikein tarvitse tehdä mitään muuta kuin istua kielikurssilla.

Minä olen tehnyt toivomusaloitteen, jota ei ole tässä kyllä hyväksytty, mutta se puhuu puolestaan:

"Suomessa pakolais- ja siihen verrattavassa asemassa oleskelevilta ei riittävän selvästi vaadita osallistumista työntekoon. Tämä aiheuttaa heidän keskuudessaan harhakuvia siitä, että heillä ei ole mitään velvollisuuksiakaan työntekoon. Työelämän ulkopuolella pysytteleminen on omiaan herättämään myös rasismia. Vetoaminen siihen, että maassa on muutenkin työttömyyttä, ei ole selitys. Pakolaisille löytyy aina työtä esimerkiksi omassa elinympäristössään, jos sitä halutaan tehdä ja teettää."

Tämä on minun toivomusaloitteeni. Väitän, että jos tätä noudatettaisiin, sopeutettaisiin työn kautta yhteiskuntaan, niin tämä yhteiskunta hyväksyisi heidät. Ei olisi mitään meteliä Joensuun torilla näissä asioissa. Toisaalta he sopeutuisivat suomalaiseen yhteiskuntaan ja työntekoon ja tällä tavalla, mutta jos vain istutaan koulun penkillä kotouttamassa eikä koskaan tarvitse työn varteen tarttua kiinni, niin se on huono systeemi. Se on minun näkemykseni kotouttamisista.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! On todella myönteistä, että ed. Aittoniemi on ymmärtänyt kotouttamis-sanan tuossa muodossa kuin hän sen ilmaisi, ja niin on ollut tarkoituskin. Se on tämän lainsäädännön tarkoitus. Minulla on ollut mahdollisuus, huolimatta oppositioasemasta tässä eduskunnassa, olla valmistelemassa jo aikaisemmin mainitussa ulkomaalaistoimikunnassa juuri tätä lainsäädäntöä sen jaoston puheenjohtajana, josta se tuli saliin. Siksi sallittakoon tästä muutama sana.

Ed. Aittoniemi totesi, että lakiesitys saattaa tarkoittaa asiaan vain rahankeräystä, mutta kyllä perustavoite on ehkä juuri päinvastainen. Tässähän otetaan nyt oman käsitykseni mukaan ensimmäistä kertaa Suomen lainsäädännössä sel-

lainen tulkinta, että eri sosiaalituet, joita yksilö saa, Suomessa asuva henkilö, ei Suomen kansalainen tässä tapauksessa, voidaan yhdistää ja sillä tavalla katsoa tarve. Kun eri sosiaalituet lasketaan yhteen, ei välttämättä tulekaan maksimaalinen tuki, vaan perusturvatasoinen tuki, kotouttamisrahan tuki. Jos ihminen osoittaa aktiivisuutta, hänellä on lisäksi mahdollisuus saada kotouttamisrahaan korotusta, mikä on omiaan tekemään häntä aloitteelliseksi ja kotouttamaan paremmin Suomeen.

Voi sanoa, että aikaisemminhan nimenomaan maahantullut oli suurimmassa kannustinloukussa. Hän saattoi saada sosiaalitukea monelta luukulta, eikä häntä mikään kannustanut, päinvastoin passivoi, koska hän sai tällä tavalla niin sanotusti automaattisesti tukea. Voi ollakin, että meidän pitäisi tällaista periaatetta suomalaisenkin sosiaalituen antamiseen ja maksamiseen saada.

Rouva puhemies! Kun tästä laista puhutaan, suurin tarve on ilman muuta inkeriläisillä paluumuuttajilla. Toki tämä koskee tietysti ketä tahansa paluumuuttajaa. Varmasti ymmärrämme, jos Suomesta poissa ollut Suomen kansalainen, ensimmäisen polven kansalainen — yleensä on kysymys sellaisista henkilöistä, jotka ovat saaneet vakiintuneen ja hyvän toimeentulon, tuskin muuten meille näistä perinteisistä muuttomaista palataan — haluaa palata kotimaahan, ja pidämme sitä myönteisenä asiana.

Mutta inkeriläisten paluumuutto on niin monimutkainen ja monivivahteinen asia ennen kaikkea sen takia, että elintasokuilu on sen verran iso. Sen takia juuri tähän ryhmään tätä lainsäädäntöä varmasti eniten sovelletaan.

Jos muistellaan, mitä ihan viime päivinäkin asiasta julkisuudessa on keskusteltu, niin paluumuutto alkoi presidentti Koiviston käyttämästä puheenvuorosta. Minkälainen käytäntö siitä on syntynyt? Hän ei varmasti puhetta pitäessään tiennyt, mihin kaikkiin ongelmiin se johtaa. Viime aikoina myös suuresti kunnioittamani valtioneuvos Virolainen on tästä kahteenkin otteeseen asiasta lausunut kantansa. Vähän täytyy pahoitella, enkä pitäisi hyvin myönteisenä sitä, että hän on niin negatiivisen arvion esittänyt inkeriläisistä paluumuuttajista. Hän totesi, kun oli puhe 64 000:n Golgan leiriltä Virosta tuodun kotouttamisesta suomalaiseen yhteiskuntaan, että he osoittivat tyytymättömyyttään. Vähän rivien välistä sai sen käsityksen, että olisi ollut oikeinkin, että kun he eivät tänne tyytyneet, niin menivät Venäjälle. Saattoi olla, että moni silloin näki parempanakin vaihtoehtona sinne menon. Mutta se kohtalo, jonka he ovat saaneet kokea, on kyllä sellainen, että varmasti meillä kunniavelkaa tässä on, varsinkin, kun tämän ihmisryhmän, kansallisuuden ihmisistä monet ovat erittäin suomalaisia ja tehneet muutenkin Suomen puolesta töitä.

Miten sitten tässä ongelmassa päästään eteenpäin? Varmasti ei ole mitään yhtä oikeata näkökohtaa. Sitä voi tietysti katsoa Suomen kansantalouden kannalta, minkä hintaisiksi he tulevat, missä aikataulussa he ovat Suomelle hyödyllisiä, minkälaisia kustannuksia heistä tulee, miten he kotoutuvat yhteiskuntaamme.

Ehkä, rouva puhemies, tässä yhteydessä voin ottaa esille vaikeimmin kotoutuvan ryhmän. Onhan näin, että ne, joilla suomen kieli on vielä muistissa ja jotka ovat nimenomaan vanhempaa ryhmää, tai ne, joilla on ammatti ja nopeasti työpaikka, pääsevät nopeammin suomalaiseen yhteiskuntaan. Toisaalta ne alle kouluikäiset lapset, jotka pääsevät suomalaiseen kasvatus- ja koulutusjärjestelmään, oppivat pian. Mutta erityisen ongelmallinen ryhmä ovat kesken peruskouluiän Suomeen tulevat. He eivät pääse helposti samaan tahtiin suomalaisten opiskelijoiden kanssa. Heillä jää monesti peruskoulutaso saavuttamatta, eivätkä he pääse suomalaiseen ammattiin ja oppikoulutukseen mukaan. Minusta tämän hetken maahanmuuton suuri epäkohta on juuri seurausta tästä: nuorten paluumuuttajien rikollinen esiintyminen, liittyminen huumeasioihin. Minusta tämä ikäryhmä on juuri sellainen, josta helpoimmin tulee irrallinen ja eristäytyvä ja vaikeimmin käsiteltävä ryhmä. Siihen pitäisi ilman muuta puuttua.

Rouva puhemies! Mikä on inkeriläisyyden kohtalo? Varmasti inkeriläisyys oli vaarassa silloin, kun inkeriläiset junanvaunuissa ajettiin Inkerinmaan ohi ja vietiin syvälle Venäjälle ja Siperiaan ja hajautettiin ympäri maan, tai kun heidän ei ensin annettu palata ja kun heitä 60-luvulla palaili eivätkä he päässeet kotiseuduilleen vaan joutuivat muuttamaan Karjalaan ja erityisesti Eestin puolelle, sekin oli kriittinen vaihe. Mutta kyllä meidän pitäisi ymmärtää, että vaikka inkeriläiset tämän vaiheen kävivät läpi, heillä on sittenkin myös tuolla Venäjän puolella kansallistunne ja heillä on halua ja tarvetta pitää yllä omaa kulttuuriaan. He toimivat tällä hetkellä esimerkiksi Venäjän keskushallintoon päin niin, että he saisivat jonkinlaisen kulttuuriautonomian tunnustamisen tai tällaisen. Eli heillä on tavoitetta pitää yllä kulttuuria. Mutta nyt on kyllä

vaara, että kun he Suomeen tulevat, he kyllä hajoavat tänne kuin varpusparvi eikä heidän identiteetistään tuskin jää mitään jäljelle.

Onhan näin, että inkeriläinen kulttuuri on antanut Suomelle kyllä aika paljon. Larin Paraske edusti heitä, arkkitehti Saarinen oli heistä lähtöjään, ja Suomen kuuluisin lähetyssaarnaaja Martti Rautanen oli nimenomaan inkeriläinen, plus muita kulttuurihenkilöitä. Meidän pitäisi tämä ymmärtää.

Minusta sen takia, että he ovat erityisryhmä, heitä on erityisesti ja erityisryhmänä kohdeltu ja usein sillä tavalla, että he ovat saaneet siitä kärsiä. Varmaan presidentti Koiviston puheenvuoro oli positiivinen asia. Mutta niin kuin näimme, sen vaikutukset ovat olleet monella tavalla negatiivisia sekä lähtöalueella että täällä Suomessakin. Kyllä heidän edunvalvontaansa ja omien etujen puolustamista pitäisi kyllä suosia.

Nythän esitykset tämän ongelman ratkaisemiseksi näkyvät lähtevän puhtaasti taloudellisista ja järjestyksenpitotavoitteista. Eli pitäisi keksiä keinot, jolla heidän tuloaan nyt pystyttäisiin rajoittamaan. Johan tässä ulkomaalaislain tiukennus, joka pari vuotta sitten tehtiin, vähän rajoitti muuttoa, ja varmasti on hyödyllistä, että he eivät kaikki tänne tulekaan. Mutta jotta inkeriläisyys hyvin voisi säilyä ja jotta he voisivat tuntea olevansa ylpeitä taustastaan ja ylläpitää omaa kulttuuriaan, niin kyllä heillä jonkin sortin erityiskohtelu pitäisi olla.

Itselleni tuli mieleen silloin, kun Saksassa hallitus vaihtui ja siellä luvattiin kaksoiskansalaisuutta, että tämä voisi olla yksi vaihtoehto, että heille annettaisiin tällainen mahdollisuus. Yksi ongelmahan oli silloin, kun he paluumuuttajiksi lähtöpaikaltaan lähtivät, että heidän piti allekirjoittaa sellainen sopimus, jossa he kieltävät venäläisyyden ja sulkevat portin sinne päin. Kyllähän tästä väestöstä pitäisi paremminkin saada välittäjä Suomen ja Venäjän välille. He ovat tulleet kaksikielisiksi Venäjän puolella, ja sitten nekin tänne tulijat, joilta on suomen kieli unohtunut, sen oppivat, ja raja tästä varmasti madaltuu.

Karjala-keskustelussa on toivottu, että raja avautuu ja päästäisiin rajan yli yhteistyöhön. Minusta tämä väestö voisi olla sellainen välittäjä tässä, joka voisi hyvin olla hyödyksi itselleen, niin että siitä ei tule ongelma. Tämähän on väestö, jonka ulkomaalaisbarometrissa suomalaiset hyväksyvät suosituimmaksi maahantulijaksi tai ainakin näihin asti ovat hyväksyneet. Tosin tässä saattaa muutoksia tapahtua, kun tällaiset lieveilmiöt saavat huomiota, varsinkin jos lieveilmiöt lisääntyvät. On totta kai tunnustettava, että tämä maahantulo ei ole tähän asti kovin hyvin onnistunut.

Eli vähän samalla tavalla, rouva puhemies, kuin tuossa äskeisessä keskustelussa esitettiin mielipiteitä, että eipä tullut kokonaisuudistusta, tuli vain tilkkutäkkiä ja vaikeasti sovellettavia pykäliä, niin varmasti tähänkin Inkeri-kysymykseen joudutaan palaamaan. Sinällääpähän tämä kotouttamislaki ei nyt heidän maahanmuuttoaan koske, vaan se koskee sitä, että sellaista, joka on saanut tänne tuloluvan, kohdellaan mahdollisimman tasavertaisena suomalaisiin nähden. Häntä kannustetaan oppimaan suomalainen tapa unohtamatta taustaansa, kieltänsä, kulttuuriansa, joka hänellä on, jotta hän olisi mahdollisimman hyvin hyödyksi suomalaiselle yhteiskunnalle, mutta tietysti myös omaksi hyödyksi.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Minä itse asiassa pidän hyvänä tätä pohjaa, jota tässä on mietitty, koska tässähän tulee kotouttamistuki, toimeentulotuki korvataan sillä, ja tässä saman tyyppiset säännökset ovat olemassa, jotka suomalaisillekin ihmisille ovat olemassa. Jos kieltäytyy työstä, niin tämä tuki vähän leikkaantuu, ja siinä mielessä tämä on ihan oikeaan suuntaan menevä.

Itse olisin sitä mieltä, että ensisijainen aina tämän tyyppisessä asiassa pitäisi olla kotiuttaminen ja sen jälkeen kotouttaminen. Tietysti, kun on paljon henkilöitä, joita tämä laki koskee, joudutaan väkisin kotouttamaan ja etsimään niitä pelisääntöjä ja mahdollisuuksia, miten mahdollisimman hyvästi ihminen tänne Suomeen sopeutuu. No, se lienee paikallaan. Tämähän koskee vain noin 64 ikävuoteen olevia ihmisiä.

Se vanhempi ikäryhmä, joka meillä on ongelma, johon pitää saada kanssa jatkossa korjaus, on tietysti muun muassa inkerinsuomalaiset, jotka tulevat ikääntyneinä. He ovat nyt osoittaneet kansalaisuutensa, että ovat inkerinsuomalaisia ja heillä on oikeus tulla Suomeen. Näillä henkilöillä ei ole oikeutta kansaneläkkeeseen, ja sitten kahden tai kolmen vuoden jälkeen, jonka ajan valtiovalta maksaa kunnalle tätä apua, he jäävät kokonaan kunnan piikkiin, kunnan kontolle sosiaalitoimeen. Tämä on synnyttänyt närää monissa kunnissa, synnyttänyt jopa ulkomaalaisvihaa, että minkä takia meidän pitää veromarkoilla, kunnallisveropenneillä, pitää tämmöistä yllä. Tämä pitäisi kyllä saada jatkossa kuntoon. Toivon mukaan tuleva hallitus tämän asian korjaa.

Ed. T. Pohjola: Arvoisa rouva puhemies! Tämän uudistuksen tärkeimpiä tehtäviähän on maahanmuuttajien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen suomalaisessa yhteiskunnassa ja maahanmuuttajien ja suomalaisten välisen vuorovaikutuksen kehittäminen, suvaitsevat asenteet mukaan lukien. Tämän kotouttamissuunnitelman tavoitteenahan on saada opiskelu- ja työllistymismahdollisuudet paremmiksi. Senpä takia valiokunta halusi antaa aikaa kunnille valmistautua kotouttamissuunnitelmien tekemiseen ja siirsi tätä voimaantuloa syyskuuhun 1999.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minulla on vähän sellainen tunne, että ed. Kemppainen on tyypillinen komiteatyöryhmän uhri, toisin sanoen hän on samaistunut niihin ajatuksiin paljolti, joita siellä on esitetty, ovat ne perusteltuja tai ei.

Minä olen sitä mieltä, että presidentti Koiviston esitys aikanaan oli suuri katastrofi suomalaisille, ei niin suuri kuin se, että hän piti vahvasta markasta kiinni, se oli vielä suurempi katastrofi.

Mitä tulee inkerinsuomalaisiin, niin totuus on se, että jos katsotaan, miltä pohjalta silloin lähdettiin, niiden määrä, joilla oli siteitä Suomessa esimerkiksi täällä olon suhteen ja jotka oli viety täältä pois väkisin ja tietyllä tavalla, on hyvin pieni, ei yli 20 000:ta, niin kuin heitä on täällä. Tässä porukassa on 90 prosenttia sellaista väkeä, jotka eivät niiden alkuperäisten, hyvin nostalgisten ajatusten pohjalta olisi Suomeen kuuluneet lainkaan. Täällä on vallan sellaista porukkaa, jotka eivät koskaan inkerinsuomalaisten kanssa kunnolla olleet missään tekemisissäkään. Kaikenlaista tämmöistä porukkaa tänne on tullut. Kaiken lisäksi 90 prosenttia edelleen heistä ei sopeudu, vanhat ihmiset ovat tuolla vanhainkotien pihalla kesällä, koputtelevat kepillä asfalttia ja itkevät, muistelevat niitä alueita, joilta ovat tulleet, eivätkä koskaan sopeudu tänne. Me olemme heidät tuoneet tänne tietyllä tavalla nostalgian ja hyvän tunteen vallassa, mutta tällä tavalla tässä asiassa on käynyt.

Tämä homma pitäisi kiireesti lopettaa, se on jo munaus tässä vaiheessa, mutta joka tapauksessa lähteä siitä, että perustettaisiin heille vanhainkoteja, jonkin verran niitä on tehtykin, sinne Venäjän puolelle ja annettaisiin heidän elää siellä, eikä niin, että he tulevat tänne itkemään.

Tämä on kylmä totuus, ja minä puhun ihan tosissani, rouva puhemies. Minä saatan olla tyhmä, mutta minä en ole tässä epärehellinen. Minä olen asian tällä tavalla nähnyt.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! En kyllä tunnusta samastuneeni siihen komiteatyöhön. Lienen ainut, joka on julkisuudessa käyttänyt tämän puheenvuoron kuin ed. Aittoniemi, että inkeriläisten kulttuurin säilymisen kannalta oli katastrofi tämä paluumuuton käynnistäminen. Mutta toki sillä on ollut muita tavoitteita, ja niitä muita tavoitteita on jonkin verran saavutettu. On annettu varmaan parempi elämän turva ja laatu joillekin ihmisille, mutta kokonaisuutena tämä prosessi sisältää niin suuren määrään ongelmia ja niin suuren määrän sellaista kehitystä, jota me emme halua. Tähän on varmasti paneuduttava ja on yritettävä jollakin tavalla tätä käytäntöä ohjata.

Tässä keskustelussa ei ole vielä käytetty puheenvuoroja, joihin ed. Aittoniemi viittasi, että meidän pitäisi olla aktiivisia siinä, että inkeriläisten, suomea puhuvien, miksei karjalaisten samalla, mahdollisuudet asua ja tulla toimeen rajan takana paranisivat. Minusta se on yksi ensisijaisista tavoitteista. Se, miten se tapahtuu, ei ole tietenkään helppoa.

Asia, jonka ed. Lahtela otti esille, että näiltä ihmisiltä puuttuu peruseläketurva, on iso ongelma. Oma käsitykseni, jonka olen välittänyt vakuutusoikeuteen tutkittavaksi, on se, että peruseläketurvan puuttuminen on meidän perusoikeuslakimme vastainen. Sitä on siellä pohdittu tähän asti vuosi. Luvattiin, että se puolessa vuodessa tulee, mutta ei näy heille olevan helppoa ratkaista. Ehkä on hyvä, että se pitkittyy, koska se tarkoittaa, että tunnustetaan, että peruseläketurvan puuttuminen on ongelma, aivan niin kuin ed. Lahtela totesi. Tällä tavalla, kun he ovat toimeentuloturvan varassa, näistä henkilöistä ei tule toivottuja, koska heidän toimeentulonsa jää kuntien varaan, eikä se ole oikein.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen

1—5 § ja 1 luvun otsikko,
6—8 § ja 2 luvun otsikko,
9—18 § ja 3 luvun otsikko,
19—25 § ja 4 luvun otsikko,
26—33 § ja 5 luvun otsikko,
34—40 § ja 6 luvun otsikko,
41—46 § ja 7 luvun otsikko sekä

47 ja 48 § ja 8 luvun otsikko, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy hallintovaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 11) ja 12) asia.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.50.

Täysistunto lopetetaan kello 18.40.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen